

Direktorji in darilca

Mlad inženir ni nič kaj vesel dočakal novega leta, ker ga je grizla in grizla zadeva, ki ji je bil priča ob koncu leta v svojem podjetju. Ko so si zadnji mesec v letu razdelili ustvarjeni dobiček, kar je lepo in prav, saj je podjetje res uspešno poslovilo, je direktor podjetja dobil neprijetno večji delež kot ostali. Poleg tega pa mu je kolektiv podaril še bogato »praktično« darilo. V razgovoru je omenil, da se mu to zdi v redu, saj tako delajo tudi v drugih podjetjih, sicer pa da je tu reelekcija in kdo ve, če bo lahko v drugem letu še deležen takih daril.

V nekem podjetju so prav ob novem letu praznovali obletnico ustanovitve podjetja in ob tej priložnosti namenili vsem, ki so že od začetka v podjetju, manjša enaka darila. Tovariš direktor je zagrozil, da takega darila ne bo sprejel, da on zasluži kaj več.

Omenjeni zgodbi — in takih je še več — sta se dogodili prav letos, po tem, ko sta predsedstvo in izvršni komite CK ZKS izdala smernice, v katerih sta obsojila primere bogatenja posameznikov, in izvršni komite CK ZKS komunique o deformacijah.

Komunist 10. januarja 1969

Sram te bodi, Slovenija!

Kvalifikacijska struktura zaposlenih v Sloveniji je najslabša, saj imamo najmanjši odstotek zaposlenih z visoko, višjo ali srednjo izobrazbo.

Delavska enotnost 11. jan. 1969

Tudi štipendija za denar

Rudarsko - metalurško - kemični kombinat »Trepčar« je za letošnje šolsko leto zagotovil 255 štipendij za šolanje in usposabljanje kadrov za na novo zgrajene kapacitete in za tiste, ki bodo zgrajene leta 1970... Poleg podeljevanja 255 štipendij financira podjetje »Trepčar« letos nad 330 študentov in 580 vajencev.

Borba 13. I. 1969

Bela vrana med...

— Delavski svet tovarne IBI (Industrija bombažnih izdelkov) je na današnji seji umaknil predlog, po katerem naj bi direktorju kot nagrado za njegove zasluge pri razvoju podjetja poklonili osebni avto, znamke Mercedes. Sklep za tako nagrado je bil DS sprejel na zadnji seji pred novim letom na predlog sindikalne podružnice. Umik sklepa je predlagal sam direktor, ki je nagrado takoj odločno odklonil in tudi zahteval današnji sklic DS.

Delo, 12. I. 1969

Grenki minimum...

Voditelje delovnih organizacij v Celju so obvestili, da morajo v treh mesecih predložiti samoupravnim organom načrt o tem, kako bo njihov delovni kolektiv v najkrajšem času dosegel, da najnižji osebni dohodek stalno zaposlenih delavcev ne bo manjši kot 600 dinarjev na mesec.

To politično akcijo je začel občinski sindikalni svet v prepričanju, da je v celjskih pogojih 600 dinarjev na mesec res življenjski minimum. Računajo, da 10 odst. od 30.000 zaposlenih v celjski občini zasluži mesečno manj kakor 600 dinarjev.

Dnevnik, 11. I. 1969

»Kdor pije ga rad...«

Alkoholiki zasedajo pri nas vse več prostora v psihiatričnih bolnišnicah. Tako je bilo, denimo, v bolnišnici za duševne in živčne bolezni Polje leta 1945 od vseh moških bolnikov 6,9 alkoholikov, 10 let pozneje 18,9 odst., leta 1965 pa že 48,6 odst.; na psihiatričnem oddelku v Vojniku je bilo 1966. leta 26,6 odst., v psihiatrični bolnišnici Idrija so imeli leta 1967 med bolniki 49,5 odstotka alkoholikov, na nevropsihiatričnem oddelku Škofljica pa je bilo leta 1966 nad 55. odst., leta 1967 pa 51,5 odstotka alkoholikov.

Delo, 13. I. 1969

TV-15

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

NA DNEVNEM REDU SEJE PREDSEDSTVA RO ZZB NOV SLOVENIJE SO BILE

Pokojnine, priznavalnine in invalidnine

Sedaj, ko izvršni svet SR Slovenije pripravlja uskladiitev pokojnin borcev NOV z zvišanim dodatkom za zaposlene udeležence NOB in ko se pripravlja osnutek zakona o priznavalninah, je te probleme obravnavalo tudi predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije na seji 15. januarja, ki jo je vodil predsednik Franc Leskošek.

Iz informacije o predlogu uskladiitev pokojnine udeležencev NOB z borčevskim dodatkom lahko ugotovimo, da je Zvezna skupščina po predlogu ZZB NOV sklenila zvišati zvezni borčevski dodatek od 680 na 800 dinarjev, medtem ko znaša ta dodatek v SR Sloveniji 993 din. Razlika med obema, ki jo mora kriti republika iz svojih proračunskih sredstev, je sedaj seveda precej nižja, kot je bila pred tem. To pa je precejšen prispevek k olajšanju uskladiitev pokojnin udeležencev NOB tudi v Sloveniji. Pri tem ne gre prezreti, da je zvezna skupščina s svojim sklepom o uskladiitvi odpravila tudi razlike med pokojninami borcev iz leta 1941 in onimi iz leta 1942 in 1943 (gre za razliko 90, oziroma 60 odstotkov).

Na temelju vsega tega so pri izvršnem svetu skupščine SR Slovenije izdelali predlog naj se odpravi razlika v višini dodatka za borce po letih udeležbe v NOV in uskladijo borčevske pokojnine v Sloveniji na temelju pokojninske osnove 960 dinarjev. Tako bi znašala pokojnina vseh borcev, če imajo najmanj 20 let (moški) oziroma 18 let (ženske) delovne dobe mesečno 816 dinarjev.

Po res temeljiti razpravi o tem predlogu in o zvišanju borčevske-

ga dodatka je predsedstvo sprejelo tele sklepe:

1. Na podlagi sklepa skupščine SR Slovenije naj izvršni svet odpravi razliko v pokojninah udeležencev NOB pred 9.9.1943, glede na leta vstopa v NOB.

2. Odpravijo naj se tudi razlike med pokojninami borcev, ki so pogojene z vsakoletnimi spremembami osnove za priznanja borčevskega dodatka, vštete v pokojninsko osnovo in na novo naj se odmerijo pokojnine borcev na višini lanskega borčevskega dodatka 993 dinarjev z veljavnostjo od 1.1.1969 dalje.

3. Izvršni svet naj na podlagi sprejetih sklepov tudi v prihodnje zagotovi vsakoletno uskladiitev borčevskih pokojnin.

4. Predsedstvo soglaša s predlogom za osem odstotno zvišanje dodatka za zaposlene borce v letu 1969 od dosedanjih 993 na 1072 dinarjev.

Se posebej so člani predsedstva naglasili, da ne odstopajo od osnove 993 dinarjev; svoje obrazložene sklepe bo predsedstvo republiškega odbora ZZB Slovenije v posbnem pismu sporočilo izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije.

Priznavalnina oziroma družbena pomoč

Tudi o predlogu načel, na katerih naj temelji zakon o priznavalninah so na seji temeljito razpravljali. Iz obsežne razprave pa posnemamo le nekaj ugotovitev:

V SR Sloveniji so v letu 1968 podeljevali 840 republiških priznavalnin, za leto 1969 pa jih je predvidenih 1200.

Občine so lani podelile 6686 stalnih in 3464 enkratnih priznavalnin.

Občinske priznavalnine so se dodeljevale na podlagi odlokov občinskih skupščin, republiška komisija pa jih je dodeljevala le po diskrecijski pravici.

Vse to terjaja sprejetje posebnega zakona o priznavalninah, za kar pa bo potrebno soglasje občinskih skupščin.

Osnova za družbeno pomoč udeležencem NOV naj bi bili dohodki družine. Razpon pomoči pa naj bo tak, da bo to mogoče izvajati.

Ko bo osnutek zakona dokončno izdelan, bo republiški odbor o tej zadevi ponovno razpravljajal. V tem osnutku pa naj bo natančno opredeljeno, komu gre priznavalnina po zaslugah (sem sodijo tudi znanstveniki in kulturniki) in kdaj se podeljuje družbena pomoč družinam udeležencev NOV. Z določili tega zakona naj se odpravi tudi diskrecijska pravica komisije.

Stališča, ki jih je v zvezi z razpravo o zakonu sprejelo predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije bodo sporočili republiškem sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo.

Nekaj o invalidski zakonodaji

Potem ko so člani predsedstva bili seznanjeni z vsebino sprememb in dopolnitev zveznega zakona o vojaških vojnih invalidih, so ugotavljali, da ni opravičljivo da v posameznih primerih očine ukinjajo priznavalnino tistim osebnim oziroma družinskim vojaškim vojnim invalidom, ki so dobili zvišani invalidski dodatek. S tem se namreč poslabšuje položaj ti-

Nadaljevanje na 2. str.

OBČANOVA BELEŽNICA

Po dveh letih smo spet pred volitvami: letos, najbrž v aprilu, bomo volili poslance zvezne in republiške skupščine ter odbornike občinskih skupščin. Ker je čas do volitev razmeroma kratek, so se začele priprave na ta pomembni politični dogodek.

Po organizacijah Socialistične zveze so že začeli razpravljati o kandidatih. Niso jih sicer še izbirali, temveč le evidentirali, tj. zabeležili širši krog tistih, ki imajo glede

Kakšen naj bi bil poslanec?

na svoje kvalitete možnosti, da pridejo na kandidatne liste.

Pri tem je opaziti, da so kriteriji glede možnosti za kandidaturu precej strogi. To je prav! O kandidatih naj odločajo vsi volivci in vsi družbeni dejavniki, da bo sestava naših predstavniških teles resničen odraz volje volivcev ter potreb naše družbene stvarnosti. Med drugim smo zabeležili predlog, da se pri izbiri kandidatov ne bi smeli pretirano ozirati na poklic (kakor ponekod pri prejšnjih volitvah), temveč predvsem na družbeno usmerjenost.

Pri mestni konferenci SZDL v Ljubljani so šli še dlje: napisali so deset osnovnih zahtev, ki bi jih bilo treba upoštevati pri izbiri kandidatov. Spomladi izvoljeni odborniki in poslanci naj bi bili pogumni pri iskanju novega ter pripravljeni tvegati. Dalje — naj bi bili široko razgledni in politično dejavni ljudje, trezni in razsodni, strpni do različnih mnenj, privrženi samoupravnemu sistemu, pripravljeni ga uresničevati z vso zavzetostjo. Vzpostavljati bi morali znati stik z volivci, poznati njihove življenjske razmere in potrebe. Odbornik oziroma poslanec mora biti pošten, nesebičen, razgledan, sposoben opravljati svoje delo; pri tem mora imeti ugled in zaupanje javnosti. Povsod naj postavlja v ospredje človeka, njegovo osebnost, znanje in strokovnost, ocenjuje naj ga po dosežkih njegovega dela in ustvarjalnosti. Neprestano se mora strokovno izpopolnjevati in spremljati glavna vprašanja o družbenih dogajanjih. In končno — poslanec oziroma odbornik naj ne bo preveč obremenjen z družbeno-političnim delom, da se bo lažje osredotočil na poslansko oziroma odborniško dejavnost.

Zelo resni kriteriji, ali ne? Samo da bi jih zares upoštevali!

F. S.

Dogodki tedna

V Novem Sadu je že nekaj dni simpozij, kjer obravnavajo o mestu in vlogi politike nevrščenosti v sodobnem svetu. To je prvi simpozij te vrste, ki se bo ukvarjal le z vprašanji politike nevrščenosti. Razpravo so razdelili na tri osnovne teme. Prva tematska skupina obravnava vzrok nastanka politike nevrščenosti, njene osnovne značilnosti in mesto v občem razvoju mednarodnih odnosov. Drugi tematični cikel obsega pregled izkušenj in uspehov dosedanjega dela nevrščenosti. Razpravljali bodo tudi o vplivu politike nevrščenosti na mednarodne odnose. Tretja skupina pa se ukvarja s perspektivami politike nevrščenosti in njenimi sodobnimi nalogami. Simpozij je otvoril direktor inštituta za mednarodno politiko in gospodarstvo Leo Mates.

Skupščina gospodarske zbornice Slovenije je razpravljala o mestu slovenskega gospodarstva v mednarodni delitvi dela. V razpravi so ugotovili zastarelost in razdrobljenost naše proizvodnje, nestimulativni instrumenti zunanega trgovinskega in deviznega režima pa tudi občutno povečanje družbenih davitev zmanjšujejo ekonomičnost našega izvoza, zlasti na zahtevnejše trge v zahodni Evropi. Zato bo v takih razmerah — so ugotovili — v naslednjem obdobju težko nadaljevati sicer pozitivno usmeritev slovenskega gospodarstva na tuja tržišča, če ne bomo začeli uspešneje reševati zaostrenega vprašanja finančne učinkovitosti našega izvoza z ekonomskimi ukrepi za pospeševanje izvoza ter z drugimi trajnejšimi oblikami poslovnega sodelovanja s tujino.

»V trenutku, ko odhajam s položaja predsednika, vem, da je poglavitna skrb ameriškega ljudstva — mir.« S temi besedami se je predsednik Johnson obrnil nekaj dni pred veliko izmenjavo v Beli hiši, v obliki posebnega sklepnega poročila v kongresu na vse Američane. V njem je omenil tudi prizadevanja za zmanjšanje oboroževanja med velesilami, ustavitve jedrskih poskusov, sporazum o vesoljskih prostranstvih in sporazum proti širjenju jedrskega orožja. Prav tako ni pozabil omeniti ameriške pomoči nerazvitemu svetu in uspehov »liberalne trgovinske politike« ter prizadevanj za okrepitev dolarja in sporazumevanja s SZ... Johnson je zapustil krmilo v ponedeljek, Nixonu pa je dal tri nasvete: obdrži naj liberalno trgovsko politiko, ki je pomagala ZDA, da so postala vodilna država v svetovni trgovini, okrepi naj mednarodni monetarni sistem kot instrument napredka v svetu, poišče naj področja za sporazumevanje s Sovjetsko zvezo tam, kjer imata obe državi interes in kjer bo to v prid miru na svetu.

Odkar se je Američanom posrečil podvig z »Apollo 8« na poletni okrog Zemlje in okrog Lune, razen tega pa so že določili tri kozmonavte: Neila Armstronga, Michaela Collinsa in Edvina Aldrina, ki bodo verjetno konec letošnjega poletja ali v začetku jeseni, da kot prvi ljudje pristanejo na Mesecu, so po vsem svetu domnevali, da v Sovjetski zvezi pripravljajo nove vesoljske podvige. Domneve pa so se kmalu uresničile, po vsem svetu so postali pozorni, kaj bo prinesel nov sovjetski poskus v vesolju. Pred dnevi so iz Bajkonurja najprej izstrelili vesoljsko ladjo »Sojuz 4«, ki jo je upravljala podpolkovnik Vladimir Satalov. Kmalu nato pa so v »Sojuzu 5« podelili okrog Zemlje trije sovjetski vesoljci mlajše generacije: Boris Volinov, Evgenij Hrunov in Aleksej Jelisejev. Namen, ki so ga določili obema vesoljskima ladjama je popolnoma uspel. Prvič v zgodovini kozmonavtika sta se združili vesoljski ladji s človeško posadko. Pri združitvi so uporabili ročne krmilne naprave. Tako je krožila okrog Zemlje prva poskusna vesoljska postaja. In prav zadnje sovjetske napovedi o vesoljskih poskusih so usmerjene v to, da bi postavili postajo — laboratorij v Zemljini krožnici, kar bi bilo izrednega pomena za medplanetarne plete. Nov podvig je dokaz visoke razvitosti vesoljskih raziskovanj v Sovjetski zvezi ter da gredo sovjetski znanstveniki v osvajanju vesolja po lastni poti.

Zahodnonemški pravosodni minister Gustav Heinemann je zahteval od kanclerja Kiesingerja, da na vladni seji prouči možnost podaljšanja roka za pravosodno odgovornost vojnih zločincov. Na osnovi zdajšnjega zakona vojni zločinci ne podlegajo več sodnemu pregonu po letošnjem 31. decembru. Ta datum je določil Bundestag v začetku leta 1965, zdaj pa so se stekli zadnji dnevi za rešitev tega vprašanja. Toda tudi zdaj vlada v parlamentu in v koalicijski vladi močan odpor proti ukinitvi tega odloka. Znano je namreč, da na zahodnonemških sodiščih leže obtožnice proti okrog 20.000 vojnim zločincem. Pred sodiščem se je znašlo od maja 1945 in bilo tudi obsojenih le nekaj nad 6000 nacističnih vojnih zločincov.

Na kalifornijski univerzi je zasedala komisija Roussellovega sodišča za ugotavljanje vojnih zločinov v Vietnamu. Komisija bo tri dni zasliševala prič, med katerimi so tudi voditelji ameriškega gibanja proti novemu vojnemu vpletu v Vietnamu.

Zahodnonemško sodišče je odločilo, da je nacionalna stranka Nemčije (NDP) legalna v Zahodnem Berlinu kakor tudi v ZR Nemčiji. Sodišče je sprejelo to odločitev navkljub zahodnonemskim mestnim oblastem, ki so zahodnonemško podružnico te stranke oktobra lani razglasile za ilegalno, zato ker jo imajo za naslednico Hitlerjeve nacistične stranke. Vodja te stranke Adolf von Thadden — Hitler II. — pravi, da je zdaj »konec čekanju« in upa na velik uspeh na parlamentarnih volitvah v Bundestag letos jeseni.

Na sestanku obrambnih ministrov dežel članic atlantskega pakta v Bruslju so dosegli načelno soglasje o ustanovitvi sredozemske mornarice NATO. Sklep so utemeljili s povečano dejavnostjo sovjetske mornarice v sredozemskih vodah. Na seji je britanski minister Denis Healey izjavil, da zahodni zavezniki nikoli ne bodo mogli kljubovati SZ z armadami, opremljenimi s konvencionalnim orožjem. Zato morajo biti pripravljeni na uporabo jedrskega orožja že v začetku morebitnega spopada.

V Izrael prihaja čedalje več priseljencev. Od junijske vojne 1967. leta pa doslej se je v Izrael priselilo 42.000 Židov iz raznih držav. V Izraelu pričakujejo letos še kakih 35.000 priseljencev. Število priseljencev se je v primerjavi s prejšnjimi leti povečalo za 70 do 80 odstotkov.

V Parizu so se znova začeli pogovori za sklenitev miru v Vietnamu. Nixonov zunanji minister William Rogers je izjavil, da si bo bodoča ameriška administracija prizadevala, da bi na pariških pogovorih dosegla »polnovelejni sporazum«, da bi se končala vietnamska vojna.

Vojško sodišče v glavnem mestu Nikaragve je začelo proces proti univerzitetnemu profesorju Ricardu Moralesu, obtoženemu »sodelovanju pri ropu« v neki krajevni banki. V obtožnici je rečeno, da je profesor pripravil načrt, hoteč zbirati denar za gverilsko akcijo. Pred sodišče bodo postavili tudi katoliškega duhovnika Cordera, ker je nudil zatočišče »vodjem gverilske tolpe«.

Sodišče v Hamburgu je po štirimesečnem procesu obsodilo na doživetnijsko ječo nacističnega zločince esesovca Karla Reisenerja. Zločinec je obsojen za pokol Židov in Poljakov med okupacijo. Njegova pomočnika Ludwika Schröderja in Walterja Stegemanna je sodišče oprostilo. Vsi trije so delali v gestapu v Przemyslu.

Po sedemdnevem uradnem obisku v Franciji se je vrnil v Beograd predsednik zveznega izvršnega sveta SFRJ Mika Špiljak. Po splošni oceni političnih krogov pomeni ta obisk uspešno opravljeno delo. Mika Špiljak je dejal, da je jugoslovanska delegacija zelo zadovoljna z rezultati svojega obiska v Franciji, s stiki, ki jih je imela s poslovnimi ljudmi in predstavniki vlade, še posebej pa z razgovori, ki jih je imela s predsednikom republike de Gaulleom.

NA DNEVNEM REDU SEJE PREDSEDSTVA RO ZZB NOV SLOVENIJE SO BILE

Pokojnine, priznavalnine in invalidnine

Nadaljevanje s 1. str.

stih za katerih izboljšanje materialnega stanja smo se predvsem zavzemali.

V prihodnje bo treba izdelati tudi analizo davčnih cenov iz kmetijstva, da bo tudi več kmetov dobilo pravico do invalidske dodatka.

Vprašanje zaposlovanja upokojencev

Spričo tega, ker so pred kratkim v zveznem sekretariatu za delo razpravljali o predlogih, po katerih naj bi zaposleni upokojenci ne mogli prejemati pokojnine, se je o tem vprašanju razvila zelo stvarna razprava, ne samo o upravičenosti ali neupravičenosti takega predloga, marveč tudi o tem, kako bi s takimi zakonskimi določili bili najbolj prizadeti borci, ki so bili kot oficirji predčasno upokojeni, pa tudi mnogi drugi borci.

Naglašali so, da je to zadevo treba urejati tako iz pravnega in sociološkega kakor tudi iz psihološkega vidika. Kajti z enostavno prepovedjo zaposlitve upokojencev ni mogoče odpraviti prežopelnosti.

Člani predsedstva so se odločno zavzeli za to, da naj to zadevo urejujejo republike same — in tudi če bi prišlo do sprememb temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju, naj bo v njih ureja-

nje zaposlovanja upokojencev prepuščeno pristojnosti republik. Naglasili so tudi, da do 1. aprila te zadeve ni mogoče urediti.

Izvolili so posebno sedemčlansko komisijo, ki bo zadevo temeljito proučila in izdelala ustrezne predloge.

Pred svečanostjo v Cerknem

27. januarja bo minilo 25 let od napada na Partijsko šolo v Cerknem, ko je padlo 47 mladih komunistov. Letošnjo proslavo organizira idrijski občinski komite ZKS, ki je v ta namen formiral pripravljalni odbor pod predstvom Henrika Mohoriča. Svečanost v počastitev tega žalostnega dogodka bo v nedeljo, 26. januarja 1969 v Cerknem. Najprej bo ob 10. uri dopoldne v dvorani tovarne »ETA« slavnostni govor, govornik pa bo Ivan Bratko, takratni vodja Partijske šole. Nastopila bosta še pevska zbor iz Ajdovščine in Cerknega, recitirala pa bosta Polde Dežman, direktor Lutkovnega gledališča v Ljubljani, in član Slovenskega narodnega gledališča Jože Zupan. Drugi del proslave bo na hribčku pri spomeniku 47 padlim tečajnikom.

MATEJ BRUS

Pod točko »razno«

Potem ko je predsedstvo sklenilo podpreti predlog občinskega odbora ZZB NOV Nova Gorica za odlikovanje predsednika Tita, so prisotni člani sklenili poskrbeti za objavo razpisa nagrad zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije v radiu, televiziji in tisku.

Na seji so tudi sporočili, da je sklep lanske majske seje predsedstva glede prodaje doma v Gozdu Martuljku izveden. Dom je kupilo podjetje Agrostroj iz Ljubljane. Kupnina za ta dom pa je v obliki posojila investirana v povečanje kapacitet doma VVI v Strunjanu, ki bo v prihodnje sprejemal poleg vojaških vojnih invalidov tudi druge borce.

Seja je bila izredno zanimiva, saj so na njej zelo stvarno in mestoma povsem temeljito razpravljali o problemih, ki zadevajo večino udeležencev NOB.

V. M.

»Ta vrsta kriminala terja drugačne ukrepe in drugačne kazni. Celo izkušeni kriminalisti brez milosti preganjajo majhne lopove, hvalijo se, če so ujeli kakšno skupino žeparjev ali vlomilcev. Love zajce, zverjad — »gangsterje v fraku« — pa puščajo, da brez milosti objedajo brstje našega gospodarstva.«

Poslanec Müller-Emmer v borskem parlamentu

SPOROČILO

sveta sklada zveznega odbora Zveze združenja borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije

Zvezni odbor Zveze združenj borcev NOV je imenoval svet sklada za podeljevanje nagrad ZZB NOV za objavljena dela in druge najvišje dosežke iz tematike narodno-osvobodilne borbe v zgodovinski vadi in publicistiki, umetnosti (književnost, likovno ustvarjanje, glasba, odrska umetnost in film) ter iz področja medicinske rehabilitacije borcev NOV.

Nagrade se lahko podeljujejo posameznikom, znanstvenim ustanovam, družbeno-političnim organizacijam ali združenjem.

Letos bodo prvič podeljene nagrade sklada zveznega odbora ZZB NOV za dan borca 4. julija. S pravilnikom sklada je predvideno, da je rok za sprejemanje predlogov 15. april 1969. Strojne komisije bodo proučile vsak predlog iz posameznih področij in do 1. junija 1969 sporočile skladu svoje mišljenje.

Svet sklada zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije vabi vse ustanove, organizacije in združenja, pa tudi posameznike, da predlagajo kandidate za nagrade.

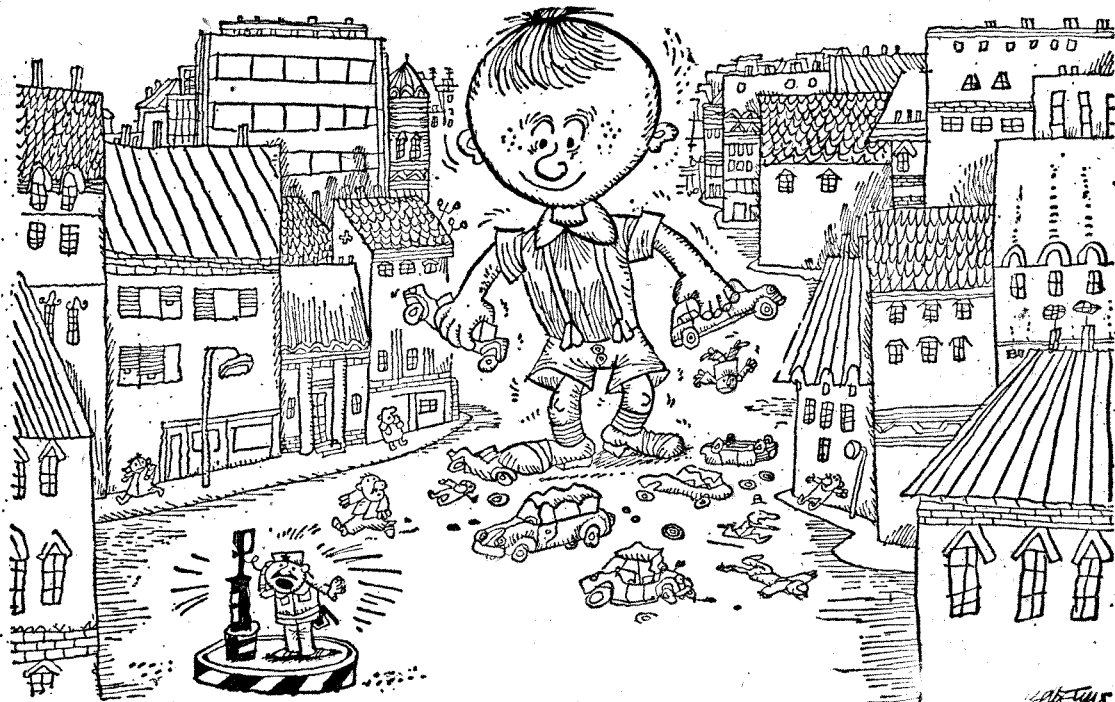
Svet sklada bo dodeljeval nagrade samo na podlagi sprejetih predlogov in ne bo po lastni iniciativi razširjal liste kandidatov. Zato je važno, da so predlogi za vse kandidate, za katere ustanove, organizacije ali posamezniki smatrajo, da zaslužijo nagrado, dostavljeni v določenem roku, to je do 15. aprila 1969.

Predsednik sklada:
Vilko Vinterhalter

V Kragujevcu - spomenik hrvatskega naroda

Izvršni odbor republiške konference SZDL Hrvatske je sprejel predlog, da bi v Parku kragujevskih žrtv v Kragujevcu postavili — spomenik hrvatskega naroda. Že v začetku februarja bodo začeli večjo akcijo za načrtovanje, gradnjo in financiranje omenjenega spomenika.

Sprejeli so tudi predlog, da bo vso akcijo izvajalo časopisno podjetje »Vjesnik« iz Zagreba, organizator pa bo republiška konferenca SZDL Hrvatske. Računajo, da bosta CP »Vjesnik« in hrvatski republiški izvršni svet skupaj s hrvatskim saborom vložila za vsa dela 10-odstotni znesek, CP »Vjesnik« pa bo vodil akcijo za zbiranje denarja, ki naj bi ga prispevali posamezniki in delovne organizacije iz Hrvatske.

— Kaj naj napravim? Sin tovariša Guliveroviča si izposoja avtomobile... »

(Karikatura iz »Ježa«)

Besede naših dopisnikov

Spomnili so se ostarelih borcev za severno mejo

Upravni odbor sklada za borce pri občinski skupščini na Jesenicah, je podelil nekaj enkratnih priznavačin nekaterim prostovoljcem za severno mejo 1918-19, ki se zaradi pičlih dohodkov le s težavo preživljajo. Tako je tudi občinska skupščina na Jesenicah, med onimi, občinami, ki so pripravljene pomagati nekdanjim prostovoljcem, ki imajo premajhne dohodke za preživljanje.

Priznavačnine, katere so prejeli tik pred novim letom so marsikoga ganile in eden izmed njih se je upravnemu odboru sklada za borce prav lepo pismeno zahvalil. Gotovo so pa tudi ostali tovariši hvaležni lepi gesti občinske skupščine.

SS

Še je stanovanjska stiska

Med člani Združenj borcev NOV v ribniški občini so še velike potrebe po stanovanjih. To je pokazal nedavni popis vseh bivših borcev ter vojnih vdov, ki so brez stanovanj ali pa imajo slaba stanovanja. Za stanovanjski kredit za ureditev stanovanj, oziroma za gradnjo se je prijavilo nad 150 prosilcev. V svojih prošnjah so zapisali, da bi potrebovali za novogradnjo ali pa za obnovo stanovanj nad 380.000.000 SD. Vsem željam in tudi potrebam verjetno ne bo mogoče v celoti ustreči, vendar nam število prosilcev dovolj zgovorno pove, da smo problem neurejenih stanovanjskih razmer pri naših borcih zanemarjali.

Prebivalci ribniške občine so med zadnjo vojno veliko pretrpeli. Številne vasi so bile med vojno požgane, po vojni pa številne hiše na hitro obnovljene. Zaradi tega so številne obnovljene hiše potrebne popravil. Toda bivši borci, vsaj za večino velja, ni-

majo dovolj lastnih dohodkov za ureditev svojih stanovanjskih težav. Zato z zaupanjem pričakujejo, da bodo sredstva za stanovanja borcev, ki bodo odmerjena za ribniško občino tolikšna, da se bo stanovanjski problem borcev črtal s seznama.

K. O.

Priprave na letne skupščine

Vodstva krajevnih organizacij združenj bivših borcev NOV kočevske občine se že pripravljajo na redne letne konference. Po dosedanjih pripravah sodeč bodo na teh konferencah pregledali dosedanje delo organizacij, ki je bilo navzlic nekaterim težavam uspešno. Posebno skrb bodo posvetili uresničevanju programov dela za letošnje leto. V teh okvirnih programih pa nameravajo v letošnjem letu zraven reševanja članskih zadev, posebno skrb posvetiti obujanju tradicij NOB. Doma vse organizacije se bodo vključile v okvir praznovanja 50-letnice Komunistične partije Jugoslavije. Člani borčevskih organizacij bodo uspešno reševali tudi ostale zadeve, s posebno pozornostjo pa bodo krepili vseljudsko obrambno sposobnost prebivalstva.

—vd

Razprava o družbeni pomoči

Na zadnji seji občinske skupščine Ribnica so med ostalimi vprašanji razpravljali in sklepali

o predlogih za spremembo in dopolnitev Pravilnika o pogojih za dodeljevanje družbene pomoči borcem NOV. Obravnava tega predpisa pa je pokazala, kolikšne družbene pomoči so posamezni borci nujno potrebni. Na območju te občine je še preko 120 oseb, ki potrebuje tako družbeno pomoč. Tako bodo odslej lahko prejeli tisti udeleženci NOV, ki jim je ta pomoč potrebna, če so vstopili v NOV do 8. septembra 1943 družbeno pomoč od 100 do 250 novih din, ostali udeleženci NOV in aktivisti pa od 50 do 150 novih din. Z novo sprejetim pravilnikom so odpravljene mnoge nejasnosti, ki bodo pripomogle k uspešnejšemu in hitrejšemu reševanju te oblike družbene pomoči ljudem, ki so žrtvovali precej časa svojega življenja za osvoboditev naše domovine.

Strokovno izpopolnjevanje je dolžnost

Rezervni oficirji in podoficirji v ribniški občini se pripravljajo na strokovno izobraževanje. Komisija ZROP pri občinskem odboru ZZB NOV Ribnica je pripravila program predavanj. S predavanji bodo začeli predvidoma v mesecu februarju.

Pričakujejo, da bo tudi lep obisk na predavanjih. Saj se rezervni oficirji in podoficirji zavedajo, da je potrebno nenehno izpopolnjevanje v strokovnih veščinah. Le usposobljen starešina

Nedavno se je pred ribniškim gradom fotografirala skupina rezervnih in aktivnih oficirjev in podoficirjev.

bo v primeru vojne lahko stoodstotno izpolnjeval naloge, ki mu bodo poverjene.

Velika večina članov ZROP je tudi drugače aktivna. Delajo v raznih družbeno političnih organizacijah in društvi. Starejši člani pa so aktivni delavci v organizaciji Zveze borcev. Člane ZROP vidimo v lepem številu tudi kot udeležence raznih proslav in drugje. Aktivno delujejo tudi v organih družbene in delavskega samoupravljanja.

Živahna skupščina v Savskem naselju

Dne 12. I. 1969. je bila v dvorani krajevnne skupnosti Savsko naselje letna skupščina krajevnne orga-

nizacije ZB NOV. Kot je bilo razvidno iz poročila, so bile vse komisije organizacije v preteklem letu zelo prizadevne, zlasti pa stanovanjska, socialna in komisija za razvijanje tradicij NOB.

Gotovo je spodbudno dejstvo, da so bila v preteklem letu rešena vsa stanovanjska vprašanja na območju organizacije in da je odbor posvetil veliko pozornosti različnim drugim oblikam skrbi za borce kot npr. obiskom bolnih na domu in v bolnišnicah, skupnim izletom v partizanske kraje, proslavam državnih praznikov itd.

Skupščine se je udeležilo okoli 200 članov, kar priča o tem, da je zanimanje članstva za delo naše organizacije glede na leto 1967 porastlo; tudi razprave o poročilu potrjujejo to ugotovitev.

Konferenco so pozdravili predstavniki občinskega odbora ZZB NOV, SZDL ter četrte konference ZK.

V razpravi so bila posebej poudarjena vprašanja dodeljevanja kreditov za gradnjo, sodelovanje z drugimi družbeno političnimi organizacijami, naloge organizacije v zvezi z bližnjimi volitvami, zaposlovanje upokojenih borcev, naloge v zvezi z narodno obrambo, intervencija petih držav v ČSR in zlasti različni negativni pojavi na področju literature. Posebej so udeleženci obsodili nastop pevca Leskovarja na RTV, kjer je po mnenju udeležencev skupščine, popačil našo partizansko pesem »Hej brigade«.

Na skupščini je bil nov, 26-članski odbor.

Lahko ugotovimo, da je organizacija ZB NOV Ljubljana-Savsko naselje uspešno opravila svoje naloge in si bo tudi v bodoče prizadevala, da bo vsebina njenega dela še bolj pestra in da bo imela v letošnjem letu še večje delovne uspehe, kajti vsi člani organizacije se dobro zavedamo, da imamo pred seboj še veliko neresenih vprašanj borcev in tudi še dosti nalog, ki stoje pred organizacijo v celoti.

IGOR KOSTJUKOVSKI

Vabilo

Komite občinske konference ZKS Idrija vabi vse preživele slušatelje Partijske šole v Cerknem, svoje padlih slušateljev in ostalo občinstvo na spominsko slovesnost ob 25. obletnici napada na Partijsko šolo. Svečanost bo v nedeljo, 26. januarja v Cerknem.

Ob 10. uri spominska svečanost v tovarni »ETA«, ob 10.30 komemoracija pri spomeniku 47 padlim tečajnikom.

Vabljeni!

19. januarja so se v Dražgošah končale letošnje prireditve »PO STEZAH PARTIZANSKE JELOVICE«. Nad dva tisoč udeležencev tega že tradicionalnega pohoda in več kot 150 tekmovalcev je s svojo udeležbo počastilo spomin na veliko dražgoško bitko, v kateri je 9. januarja padel cvet borcev Cankarjevega bataljona: — Na sliki: Ob zaključku prireditve je bilo poleg tekmovalcev patrulj, posameznikov in veteranov, pohoda partizanskih enot in komemoracij ob spomenikih tudi slovensko prvenstvo v biatlonu!

Ob tabornem ognju

Lansko leto — menda jeseni — je nekdo obel sil na veliki zvon novico, da zvezni izvršni svet pripravlja zakon, po katerem upokojenci ne bodo smeli biti več v službi. Kdor ima torej pokojnino, ne bi smel opravljati nobenega rednega dela za plačo. Tak zakon naj bi začel veljati 1. aprila letos.

Odmevi na to novico so bili različni. Eni so se strinjali, češ da bo s tem omiljen problem brezposelnosti, drugi so zmajevali z glavami in se spraševali, če bi bil tak zakon v skladu z ustavo, tretji pa — zlasti prizadeti upokojenci — so se jezili.

Med tistimi, ki so se upravičeno jezili, je bilo največ vojaških upokojencev. Kaj se ne bi! Večina teh ljudi ni šla v pokoj prostovoljno — tako so pač zahtevale potrebe naše armade, regeneracija njenega kadra. Mnogi so postali upokojenci tako rekoč v najlepši življenjski dobi — pri petinštridesetih, štiridesetih, petinštridesetih letih, posamezniki pa še prej, celo pod 30. letom starosti. Gre torej za ljudi, ki so se morali sprijazniti s pokojninskim stanom takrat, ko so drugi ljudje nji-

hovih let v polnem delovnem poletu. Med njimi si mnogi spričo razmer niso mogli pridobiti kvalifikacij, ki bi jim omogočale dostojno zaposlitev v gospodarskih organizacijah. Njihove žene so brez

Ob predlogu, ki ga ni

pokojnin, ker se zaradi številnih selitev in drugih okoliščin niso mogle zaposliti. Ostali pa so jim otroci, ki hodijo v šolo in jih je treba vzdrževati, za kar ena sama pokojnina (upokojen kapetan 1. razr. npr. prejema 1.240 Ndin mesečno) nikakor ne zadostuje. Treba je plačati stanovanje, hrano, otroci potrebujejo obleko, knjige... Ali je torej čudno, če so začeli ti ljudje kmalu po upokojitvi iskati zaposlitev... kakršnokoli zaposlitev?

Pomislimo, kako bi se ti ljudje počutili, če bi bil sprejet zakon, ki bi upokojencem prepovedal

vsakršno zaposlitev!

Na srečo se tega zavedajo tudi družbeni organi, ki naj bi bili tak zakon predlagali. Predlagali pa ga niso — ne republiški ne zvezni izvršni svet ne kdo drug — in je torej novica, da bo s prvim aprilom letos upokojencem redna zaposlitev prepovedana, netočna. Pri tem se sprašujemo, kdo in zakaj jo je skuhal in obesil na veliki zvon...

Predlagane so samo omejitve, ki še zdaleč ne pomenijo splošne prepovedi zaposlitve upokojencev. Nemara je najbolj umesten predlog, da bi to uredili republiški izvršni sveti. Rok do 1. aprila pa je seveda prekratek za proučitev in ureditev tako občutljive zadeve.

Ob tem moramo znova opozoriti na žalostno dejstvo, da je vprašanje zadovoljstva ali nezadovoljstva upokojencev — v gmotnem ne negmotnem oziru — deležno premalo pozornosti. S tem, ko gre človek v pokoj, njegov problem še ni rešen, prenekaletkrat se šele začne, zlasti če je upokojenec razmeroma mlad! Saj se vendar človekova osebnost z upokojitvijo ne neha...

F. S.

Iz zgodovine revolucije in ljudskega odpora

Amaconka iz Maribora

Nekoč pred mnogimi leti, več kot pred prvo svetovno vojno, je v Mariboru živela ugledna slovenska družina Javornikovih. Najbrž se je bodo še zdaj spominjali mnogi starejši Mariborčani. Kot mnogi drugi slovenski nacionalisti so tudi Javornikovi videli rešitev Slovencev izpod avstrijskega pritiska v naslonitvi na takrat majhno, toda razmeroma napredno Srbijo, ki se je otresla Obrenovičev in nemškega vpliva, obenem pa se še ni utegnila omažeževati z velikosrbstvom. Prijateljstvo do Srbije pa se ni kazalo samo v čitalniških napitnicah, pesmih, zbiranju prostovoljnih prispevkov in podobnih več ali manj romantičnih izlivih vseslovenskih čustev tistih časov, ko smo se Slovenci komaj začeli zavedati samih sebe. Nekaj posameznikov je naredilo mnogo več. Odšli so v Srbijo, da bi ji služili kot oficirji ali uradniki, pri tem so žrtvo-

vali udobje, ki bi ga bili deležni doma. Bili so kot nekakšni misionarji slovanskega bratstva, romantični idealisti. In eden izmed njih je bil neki Javornik iz Maribora ali okolice, ki je odšel pred I. svetovno vojno v Srbijo in nato služil v kragujevski garniziji kot pehotni oficir. Kakšno usodo je doživel, ni znano, toda s svojim zgledom je povzročil nekaj drugega.

Javornikova družina v Mariboru je nekega dne razburjena ugotovila, da je izginila dvajsetletna Tončka. Dekleta njene starosti so marsikdaj izginila in se izgubila v svetu, končala v javnih hišah, zaporih ali bolnišnicah in skoraj vedno je bila vzrok romantična ljubezen. Toda pri Tončki je bilo drugače. Ko so poizvedovali, kam bi utegnila iti, so ugotovili, da je najbrž odšla proti Srbiji, k stricu. Orožniki so objavili tirnico in nekega dne so

Tončko našli v vlaku tik pred srbsko mejo. Aretirali so jo in odpeljali nazaj v Maribor. Doma je vse priznala, tudi to, da je hotela k stricu v Srbijo in v srbsko vojsko, junaško in slavno...

Še dvakrat je poskušala pobegniti, pa ji ni uspelo. Šele tretjič, tik pred začetkom srbsko-turške vojne se je prebila prek meje in prispela v Kragujevac k stricu in z njim odšla na vojsko.

Bojevala se je v vseh bitkah te vojne. Ko se je končala, se je kmalu začela nova, srbsko-bolgarska vojna. Tudi tam je bila vedno zraven. Kot kurir 11. pehotnega polka 1. šumadinske divizije, nakar je dobila kaplarski čin, nato podnaredniški in naredniški, s katerim je bila tudi upokojena.

V I. svetovni vojni je bila od prvih pa do zadnjih strelav. Okupila je vse strahote prvih velikih bitk na Kolubari, Ceru in Drini, umika čez Albanijo in boj na solunski fronti. Dvanajstkrat je bila ranjena in dvanajstkrat odlikovana. Na Kajmakčalanu je ujele 30 Bolgarov in dobila za to Karadžordževo zvezdo z meči in francosko častno legijo. Dobila je tudi novo ime, vojaki so jo krstili za Natalijo.

Zdaj 76-letna starica živi skromno življenje staroupočenke in stoodstotnega invalida v majhni hišici, izgubljeni v beograjskih predmestjih. Pogosto se ji spominjajo vračajo v burno mladost, v slavne bitke in pohode, pa tudi v čas zadnje vojne, ko so jo devetinsiridesetletno Nemci takoj po zasedbi Beograda zaprli in je preživela devet mesecev v taborišču na Banjici. Najbrž le malo ljudi pri nas v Sloveniji in celo v Mariboru ve za življenjsko zgodbo naše rojakinje, ki nam je najbrž povsod kjer je bila delala samo čast.

porniškega gibanja. Svečani komemoraciji v Teatro di Campeggine je prisostvoval tudi predsednik ANPI (organizacije italijanskih partizanov) Arrigo Boldrini. Svečanost se je nadaljevala s komemoracijo na novem, urejenem grobišču sedmih bratov in z obiskom njihovega očeta, ki še živi.

(Mimogrede: ljubljanska televizija je proti koncu lanskega leta predvajala več filmov o odporiškem gibanju v raznih deželah. Te oddaje smo spremljali z zanimanjem, toda čudno se nam zdi, da ni bilo med njimi nobenega filma o italijanskem odporiškem gibanju. Mar ne bi kazalo npr. predvajati film o bratih Cervi, ki je zbudil veliko zanimanje tako v Italiji kot v drugih deželah?) Na sliki: oče sedmih ustreljenih bratov.

F. S.

V Italiji, v partizanski Reggio Emilii, so pred kratkim obhajali 25. obletnico ustrelitve sedmih bratov Cervi, katerih žrtev za svobodo je simbol italijanskega od-

Ob obletnici Zidanškove brigade

Letos 8. januarja je preteklo 25. let, kar je bila ustanovljena 11. SNOB »Miloša Zidanška«. Vendar obletnice ne bodo slavili samo tega dne, ampak skozi vse leto.

Dne 12. januarja je imel občni zbor taborniški odred, ki nosi ime brigade. Sodelovali so tudi nekdanji borci brigade, taborniki pa so odnesli vence na Osankarico, Pesek in Primož na Pohorju, kjer je bila brigada ustanovljena.

V drugi polovici januarja bo v Mariboru tekmovanje med pripadniki JLA in mladino o poznavanju zgodovine 11. brigade.

Dne 15. marca bo osrednja proslava obletnice ustanovitve brigade. Dotedanja II. gimnazija se bo preimenovala v »gimnazijo Miloša Zidanška«. V avli bodo odkrili njegov doprni kip izšla bo tudi prva številka skupnega glasila odbora borcev 11. brigade in taborniškega odreda, ki nosi njeno ime. Imenovalo se bo »Pohorski partizani«.

Ob praznovanju 27. aprila z osrednjo slovensko proslavo v Velenju bo tam tudi odred tabornikov, ki nosi ime po 11. brigadi, zborovanja pa se bodo udeležili tudi nekdanji borci te brigade. Ob tej priložnosti bodo organizirali tudi spominski pohod po poteh te brigade s Paškega Kozjaka v Velenje.

Dne 6. junija bo slovenjgraška občina podelila 11. brigadi domicil. Dan prej bo pri Jesenku, kjer je leta 1944 zaradi izdajstva padlo 16 borcev 11. brigade, žalna svečanost.

Občina Radlje praznuje svoj praznik 4. julija. Takrat bo na Primožu na Pohorju, kjer je bila brigada ustanovljena, osnovna šola dobila ime »osnovna šola Pohorske brigade«.

25. letnico osvoboditve Zgornje Savinjske doline, pri kateri je z zavzetjem Gornjega gradu sodelovala tudi 11. brigada, bodo praznovali 1. avgusta s pohodom »Po poteh štajerskih partizanov«. V Gornjem gradu bo glavni tabor, taborili bodo tudi taborniki iz drugih republik.

Oktober bo v Mariboru razstava »Borbeni pot 11. brigade«, decembra pa bo izšla knjiga o brigadi, ki jo piše Mirko Fajdiga v okviru »knjižnice NOV in POS«.

Nadalje bodo letos odkrili spominska obeležja na Primožu, na Mali Kopi, v Zrečah, kjer je bil rojen brigadni komandant Boris Vinter, v Gornjem gradu in na postaji Sava pri Litiji, kjer je brigada uničila postojanko. Razen tega pa bo več predavanj o brigadi po šolah.

STANE LAVRIČ

Spomenik v Šmarju že stoji ...

Letos 27. aprila, ob slovenskem narodnem prazniku, se bo uresničila dolgoletna želja prebivalcev Šmarja pri Kopru in bližnjih vasi. Tega dne bodo namreč odkrili spomenik padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja.

Vas Šmarje leži sredi sive Istre, kakor ji pravimo zaradi sivih škrljavcev za razliko od rdeče Istre, kjer prevladuje prst z železovimi in aluminijevimi oksidi. Razen tega je za vas in okolico značilna lega obdelovalnih površin v terasah. Obe značilnosti je akademski kipar Jože Pohlen izkoristil za oblikovanje spomenika, ki predstavlja partizana. Kipar se je s preprosto in dostojanstveno držo plemenitega borca za človeštvo izognil tudi vsakdanjosti, ki marsikdaj škoduje tudi resničnim umetninam, zato je komisija iz Ljubljane spomenik tudi odobrila.

Večkrat se zgodi, da postavijo spomenik in urejajo okolico v

naglici, zadnje dni in ure pred odkritjem. V Šmarju pa že stoji in čaka na slovesno odkritje. Okolico spomenika, ki stoji sredi vasi pri zadržnem domu, urejajo po zamisli ing. arh. Ludvika Tomorja. Načrt predvideva primerne poti za dostop, podporni zid, zelenice in osvetlitev. Na veliki vazi pri spomeniku bodo imena padlih in žrtev fašističnega nasilja iz Šmarja in okolice.

Gradbena dela je opravilo podjetje »Stavbenik« iz Kopra. Domačini pa so uredili celo vrsto reči v sami vasi pod vodstvom krajevne skupnosti. Med drugim so odstranili ostanke porušene hiše, saj so Šmarje med vojno dvakrat gorele. Preuredili so električne napeljave in telefonsko omrežje. Številni posestniki so na poziv krajevne skupnosti uredili hiše, zidove, vrtove in poti. Spomladi bodo z delom nadaljevali. Upajo, da bo do praznika urejena tudi cesta do Šmarja.

Veliko so za ureditev vasi in za spomenik prispevali domačini, izkazala so se tudi nekatera podjetja. Tako bodo Šmarje dostojno pričakale naš prvi praznik ob obletnici ustanovitve OF.

Albert Klun

Joqi®

JOGI ZA LAHKO NOČ

ZA VAS, KI STE

ZAHTEVNEJŠI

IN VAS RADO ZEBO
SO KOT NALAŠČ BLAZINE IN
VZGLAVNIKI JOGI -
SPALI BOSTE NA TOPLEJŠEM,
UDOBNEJE, ZADOVOLJNEJŠI...

JOGI VZGLAVNIKI

80 x 60 x in 60 x 40
cm: - Polnjeni so s
puhinom in polie-
sterskimi kosmiči.
- Obdržijo vedno
isto obliko.

JOGI BLAZINA »D«

190 x 90 cm: - Pol-
njena je s puhinom
in industrijsko va-
to, ki odlično izoli-
rata toploto.

Izpolnite in pošljite na: MEBLO — NOVA GORICA

POŠLJITE MI BREZPLAČNO PROSPEKT O VZMETNICAH JOGI.

IME IN PRIIMEK

NASLOV

Pisma uredništvu

Spoštovani tovariš urednik!

Danes sem prejel prvo številko »TV 15«, glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije, ki ste mi jo poslali na vpogled. Hvala. Prosim, smatrajte me za novega naročnika. Upam, da boste tudi v tem letu pridno objavljali prispevke o Maistrovih borcih za severno mejo.

Zelim vam zdravja in uspehov bogato leto 1969.

Pozdravljeni!

MIRKO VAUDA, upok., šol. nadz.
Vukovski dol 27 p. Jarenina

ki ni imel časa, da bi se z njim vsaj v kratkih besedah pogovorila. Morda je bil res nujno zadržan in da ni imel časa, a vendar tako hladno sprejeti človeka, ki mu je bil včasih kot oče, e ni opravičljivo, še posebno ne zato, ker ga je par ur kasneje videl v veseli družbi.

Morda je to le osamljen primer, katerega je pa težko opravičiti, če iskreno govorimo o tovarištvu.

SREČKO SORLI

Zdravku, Radu in Jelki, mojim vnukom v spomin!

»Sedaj ob času mrzle zime, pa me taka želja prime, res ne morem pomagati, nekaj v javnost moram djati.

nam piše Marija Pavlin, rojena 3. januarja 1884 v Lomu nad Trzicem in nadaljuje:

LE MIR, ISKRENOST,
DOBRA VOLJA,
BODO RODILA ZLATA
POLJA!

Imam štiri razrede osnovne šole, stara sem 85 let in mi ne zamerite, če so te vrstice napisane okorno. Oprostite moji želji in storite po svoji uvidevnosti, saj:

To vam skrušena poklanja, zrušena se že naslanja, vaša znana, stara mama, ko ni več daleč njena jama.«

Pripomba uredništva: Vaše pisemce objavljamo z željo, da bi v krogu svojih najdražjih preživeli še mnogo zadovoljnih in srečnih let!

Urednikov odgovor nekaterim naročnikom

Po izidu 1. številke letošnjega letnika »TV 15« smo dobili razmeroma malo pripomb glede nove oblike lista.

Najprej smo prejeli dopisnico tovariša Antona Tratnika iz Sentjerneja. Piše nam, da mu manjši format ne ustreza, ker zaradi njega časnik ni tako uporaben za kaj drugega, npr. za zavijanje; dalje, da je papir tanjši in bolj gladek, zaradi česar kar beži iz rok; da ob sredah že dobiva neki drug časnik zato bi bilo bolje, če bi list še naprej izhajal ob torkih.

Odgovor:

Za manjši format smo se odločili zato, ker je bolj ljudski; pripominjamo, da izhaja na takem

formatu večina tednikov in štirnajstrednikov, med njimi tudi Dolenjski list, Naši razgledi, Komunist itd. Sicer pa je predvsem pomembna vsebina — če je ta zanimiva, je skoraj vseeno, kakšen je format lista. In če tovariš res nujno potrebuje star papir za zavijanje in podobno, mu ga lahko priskrbimo zadostno količino zastonj. — Prva številka je izjemoma izšla na gladkem (boljšem) papirju, ki »kar beži iz roka«, kot pravi tovariš Tratnik. Tak papir je seveda predrag, zato bodo naslednje številke na navadnem (torej slabšem) papirju. Nismo si pa mislili, da bi kdo utegnil sprejeti boljše za slabše! — Za izhajanje ob sredah pa smo se odločili zato, da bomo lahko poročali o vseh proslavah in prireditvah, ki se zvrstijo širom po Sloveniji ob nedeljah. Doslej tej nalogi nismo bili kos, ker smo list tiskali že ob ponedeljskih in je bilo tehnično nemogoče objaviti v njem članke o vsem, kar se je zgodilo čez nedeljo. To pomanjkljivost so naše organizacije in bralci često kritizirali. Zdaj je odpravljena.

Tovarišica Ana Novak iz Skofljice se pritožuje, da so črke v 1. številki letošnjega letnika premajhne. Najbrž se ji je samo zdelo, da so premajhne. V resnici so bile nekoliko premedle. Kaj hočemo, na začetku se robena stvar ne posreči stoo odstotno. V 2. številki je bilo že bolje, ali ne? Črke so take kakor v Delu in vseh drugih časnikih, ki jih tiska tiskarna Dela. Nemara da so bralci zdaj celo na boljšem, ker se zelo izogibamo najdrobnejšega tiska (nonpareilla). Tako npr. so zdaj natisnjene »Besede in dejanja, razne zanimivosti itd. z navadnimi črkami, ki se prav lepo berejo. Kajpak, mnogi si moramo pri branju pomagati z očali — smo pač v letih, ko začne vid pešati. To pa velja za vse časnike, ne samo za »TV 15«!

Upamo, da sta vam 2. in 3. številka bolj všeč kot prva. Morebitne pripombe so nam dobrodošle.

Urednik

Trgovini

BOREC

v Ljubljani, Titova 17
in Mariboru, Partizanska, 5

Priporočata cenjenim kupcem:

- vse knjižne izdaje založbe »Borec«
- tedensko nova dela priznanih slovenskih umetnikov
- slikarjev in kiparjev
- dekorativne, umetniško izdelane predmete za opremo stanovanj in uradov
- osebne okrasne predmete za žene in moške, posebno mlada dekleta, po zadnji modi

Pogovor s črnogledim humoristom

Kasneje, že pri partizanih, mi je dr. Ahčin priznal, da se še nikoli v življenju ni tako prestrašil kot takrat, ko sem prišel s tako nenavadno zahtevo k njemu. Mislim, da sem provokator, ki ga pošilja policija, saj je delal v največji tajnosti. Takoj ko sem odmaknil pete, je sprožil alarm v vsej organizaciji. Varnostno-obveščevalna služba je začela iskati provokatorja, začele so se obsežne poizvedbe, dr. Ahčin pa nekaj noči ni mogel spati, ker je pričakoval aretacijo.

K partizanom sem junaško korakal po Zaloški cesti mimo fužinskega mostu, oblečen kot se spodobi za bodočega partizana. Na glavi sem imel pleteno pahovko, čez njo pa nekakšno kozaško kučmo. Na hrbtu mi je sedel velikanski nahrbtnik s perilom, odejo in drugo ropotijo zase in za tovariše. Na nogah gojzarice, gamaše do kolen in pumparice. Samo rdeča zvezda mi je še manjkala in pa puška...

Pred vrati v fužinski grad je stal italijanski stražar. Imel sem slabo vest, zato sem sklenil stražarja strumno pozdraviti. Pa tudi nevarno je bilo iti mimo italijanskega stražarja kot mimo turškega pokopališča. Marsikoga so pretepli, pa tudi zaprli, če ni pozdravil.

Zato sem junaško stegnil roko v fašistični pozdrav. Stražar mi je odzdravil nadvse strumno. Če bi vedel, da pozdravlja novega borca pugledske čete...

Prispel sem v Podlipoglav in se oglasil na javki. Čez nekaj ur je pome prišel kurir Bob v civilu. Nato sem hlače za njim več ur po debelem snegu, dokler nisva naletela na stražarja. Ko naju je spustil bliže, se mi je začelo dozdevati, da sem fant že nekje videl. Zato sem ga vprašal, kako mu je ime, kar je bila velika neumnost, saj se nismo smeli poznati.

»Papež!« mi je moško odgovoril stražar in me pri priči ožical za zavojček cigaret. Pozneje mi jih je vse do danes vračal posamič...

● Tvoji prvi vtisi pri partizanih?

● Proti večeru je govoril z menoj Stane. Povedal sem mu, da sem otrok ruskih emigrantov, po poreklu plemič. Stane se je začel šaliti, češ ti si pa »knjaz« Igor. Ko so me povprašali, kakšno partizansko ime si želim, sem rekel: »Kar Igor bom.« Šalil se je z menoj tudi Tomaž, češ zdaj imamo tudi knjaza pri nas, in me spraševal, če kaj znam ruski.

Že prvi dan sem prislužil vodniku mojega voda Peru šest izmen dežurstva. Vodnik me je vprašal, če znam ravnat s puško. Tedaj mi je Pero dal mavzerico in naboje ter zahteval, naj jo pred njim napolnim. Poskušal sem se izkazati s svojim vojaškim znanjem in sem tako, kot so nas učili v Ljubljani na strelišču, v puško poleg petih nabojev v šaržerju vložil še enega. Pero je bil zadovoljen in mi je vzel puško iz rok ter rekel, da jo bo izpraznil. Začel je premikati zapirac, naboji so leteli v sneg in jaz sem jih junaško pobiral. Toda nesrečnež je pozabil, da je v puški namesto petih šest nabojev. Zato je pritisnil na petelina, ko je zletelo iz puške pet nabojev. Strel je odjeknil po hosti. Neprestano smo govorili o konspiraciji, pa je kljub temu večkrat kakšen meni podoben nerodni novinec ustrelil. Pri teh rečeh je bil Stane silno strog, ker je hotel iz nas narediti disciplinirane borce.

Takoj se je zanimal, kdo je ustrelil, oba sva morala na raport. Na Stanetovo veliko začudenje pa to pot ni ustrelil novinec, ampak vodnik. Pero se je izgovarjal, da ni vedel, kako sem vložil v puško šest nabojev, pa ni nič pomagalo. Stane ga je zavrnil, da je to vseeno in da je on kot vodnik odgovoren zame. Ker je bilo v puški šest nabojev, je Pero dobil za kazens šest izmen.

Kmalu zatem smo imeli vojaško uro. Med drugim smo razpravljali tudi o »nočni borbi«. Mene je zanimalo, kako naj merim, ko nič ne vidim, niti muhe na puški ne. Mitraljezec Mastek me je poučil, naj nikar ne skrbim, ker mi bo že on s svojim »švarcloczom« posvetil, če bo prehuda tema. Ta Mastkov izrek je kaj kmalu postal znan vsem.

Ni bilo dolgo in udeležil sem se prve večje akcije. Med Mlačevim in Žalno smo napadli vlak, v katerem je bilo tudi nekaj cistern za gorivo. Junaško smo praznili puške v cisterne iz največje bližine, da bi jih prestrelili in zažgali gorivo.

Imeli smo presneto srečo, ker bi vsi zgoreli, če bi bile cisterne polne. Pa tudi drugače smo imeli srečo. Naše krogle so se namreč od cistern odbijale in brenčale ter javkale okoli nas v vseh tonih. Mislim, da pač Italijani streljajo nazaj, kar se dogaja v vojni. No in ena izmed krogel me je oplazila po glavi...

Ko mi je v taborišču zdravnik Lado obvezoval glavo, je v šali ugotovil, da se je krogla odbila od moje glave kot od cisterne in da grem s tako trdo glavo brez strahu v vsak boj. Imenoval me je tudi za specialista za cisterne in mi dal oceno, da sem zaradi trde glave za borca sposoben, za komandanta pa ne.

Res sem »vzlezel na položaj« šele potem, ko sem bil jeseni istega leta resno ranjen v glavo in ko je torej drobec italijanske letalske bombe dokazal, da le nisem tako trde glave. Med vojno mi ta rana ni delala nikoli posebnih težav, pred štirimi leti pa sem bil zaradi nje predčasno invalidsko upokojen. Še zdaj se zato ne čudim, če o kom slišim, da je udarjen v glavo, pa kljub temu opravlja kakšno važno funkcijo, saj sodim po sebi, ki sem bil, tako udarjen, precej časa nekakšna šarža.

● Ko si že spregovoril o svojem »plezanju na položaj«, povej, kako visoko si prilezel in kaj vse si pri tem doživel?

● Če se spomnim, kako visoko sem že bil, se zavem, kako nizko sem zdaj.

Prva moja funkcija, ki sem jo dojel kot tako, je bila kurirska. Postal sem kurir komandanta Stefana, ki je še tisto leto padel na Hinjah. Nekega dne sem dobil ukaz, naj odvedem skupino novincev, v glavnem Ljubljancev in »bank« iz Starega loga v Kočevski odred. Bilo jih je kakih šestnajst. Dvomil sem, ali jih bom pripehljal na cilj in se še istega dne vrnil, ker so bili kot vsi novinci nerodni ter sovražniki reda in discipline. Dekleta so imela s seboj dežnike, nosile so še čevlje z visokimi petami, fantje velikanske nahrbtnike in drugo ropotijo. Zaman sem se trudil, da bi uvedel red. Bili smo tudi precej glasni, začeli so se počitki in počasi so posamezniki začeli ugotavljati, da imajo preveč stvari s seboj ter jih odlagati.

Pri Kočevju smo zašli v italijansko zasedo, začelo je pokati in moja vojska se je razbežala razen dveh tovarišev. Na drugi strani ceste sem jih čakal vsi noč, pa ni bilo nikogar. Najbrž bi jih čakal lahko še zdaj po osemindvajsetih letih, pa so se morda kje oglašili za priznanje dvojnih let. Tam jih lahko obveste, da jim ni treba nazaj na tisto mesto iskati zveze, ker sem že naslednjega jutra odšel dalje.

(se nadaljuje)

Pravna posvetovalnica

Izpraznitev stanovanja

Z ženo sta si zgradila majhno hišo, ki ima eno podstrešno in eno pritlično stanovanje. V pritličju stanujeta z ženo in sinom, ki je poročen in ima dva otroke. Podstrešno stanovanje ste oddajala v najem. Stranka, ki je prebivala v podstrešnem stanovanju, pa si je zgradila svojo lastno hišico. Pred kratkim so se tja preselili, pustili pa so v podstrešnem stanovanju hčerko, ki se je malo prej poročila. Tako sedaj stanujeta v podstrešnem stanovanju hčerka prejnjega najemnika. Vi pa se s poročenim sinom in njegovima dvema otrokoma stiskate v dvosobnem stanovanju. Če bi bilo podstrešno stanovanje prazno, bi se tja preselila z ženo, sin pa bi ostal v sedanjih pritličnih prostori-

rih. Glede izselitve hčerke prejnjega najemnika iz podstrešnih prostorov pa ste dobili že toliko različnih informacij, da res ne veste, ali naj ju pustite pri miru ali naj tožite za izpraznitev ali pa stanovanje odpoveste. Zato prosite za nasvet.

Prejšnji imetnik stanovanjske pravice se je iz stanovanja izselil, ni pa stanovanja docela izpraznil. V njem je pustil hčerko in njenega moža. Praksa v takih primerih ni docela enotna, čeprav je jasno, da mora imetnik stanovanjske pravice, ki odpove stanovanjsko pogodbo s tem da se izseli, stanovanje docela izprazniti. Zato po našem mnenju proti hčerki in njenemu možu lahko vložite tožbo za izpraznitev stanovanja. Kajti ta hčerka se v stanovanju nahaja pravzaprav brez pravnega naslova. Zlasti pa se brez naslova nahaja v stanovanju njen mož. Seveda pa je vprašanje, ali boste s tožbo uspeli, odvisno od okolišnosti konkretnega primera. Če ima prejšnji imetnik novo stano-

vanje, ki je enako prejšnjemu, podstrešnemu, v vaši hiši, potem je dolžan hčerko seveda vzeti s seboj. To velja še toliko bolj, če si je prejšnji imetnik stanovanjske pravice sezidal hišo prav zaradi izboljšanja svojih stanovanjskih razmer in ima v hiši enake ali celo boljše stanovanjske pogoje, kot jih je imel prej pri vas. V tem primeru bi bil vsekakor dolžan vzeti s seboj tudi poročeno hčerko in njenega moža. Če so prej lahko vsi živeli v podstrešnem stanovanju, bodo lahko živeli tudi v novi hiši. Na drugi strani pa bi v primeru, če je novo stanovanje, v katero se vseli imetnik stanovanjske pravice, slabše, manjše in ne dovolj veliko za vso družino, težko uspeli zoper družinskega člana, ki je ostal v prejšnjem stanovanju.

Rešitev je torej odvisna od konkretnega primera. Dejstvo pa je, da lahko od hčerke zahtevate s tožbo izpraznitev, ker bo sicer mislila, da ste sporazumni, da ostane v stanovanju.

Proti ločitvi rezervnih oficirjev in podoficirjev od ZZB NOV

Lansko jesen je vprašanje ločitve rez. oficirjev in podoficirjev od organizacije ZZB NOV postalo »aktualno«. Posebno težino je to vprašanje dobilo po decembrski seji Zveznega odbora, kjer so razpravljali tudi o vlogi, mestu in nalogah združenih rez. oficirjev in podoficirjev v luči načel narodne obrambe in v zvezi z novim zakonom o narodni obrambi. Po tej seji je prišel v javno razpravo predlog za izločitev rez. oficirjev in podoficirjev iz ZZB NOV ter za ustanovitev posebne samostojne organizacije.

Na redni seji občinskega odbora ZZB NOV v Novi Gorici dne 14. januarja letos so razpravljali tudi o tem vprašanju. Rez. oficirji, ki so že doslej delali kot vodilni člani Komisije za strokovno vzgojo rez. oficirjev, podoficirjev in drugega prebivalstva, so na tej seji predložili utemeljitev, po kateri ne bi bilo umestno, če bi prišlo do ločitve. Zagovarjali so torej sedanjo obliko strokovne narodne obrambne vzgoje prebivalstva. Od 65 udeležencev se je ni bil nihče nasprotnega mnenja. Tako je obveljala utemeljitev, naj rez. oficirji in podoficirji delujejo še v bodoče tako kot doslej.

Člani oddelka za narodno obrambo v novogoriški občini tudi podobno zagovarjajo dosedanje obliko delovanja. Rez. oficirjev in podoficirjev v novogoriški občini je nekaj nad 2000. Razmerje med vojnimi in pokojnimi kadri se približuje odnosu 60:40 v korist pokojnih starešin. To pa ni in ne more biti razlog, da bi zaradi takega razmerja osnovali nekakšno novo in posebno strokovno vojaško organizacijo. Največji del organizacijskih nalog, kakor tudi največji del strokovne vzgoje, še vedno opravljajo starešine, ki so se kadrovali v vojni. Pretežno so to rez. oficirji višjih činov, ki imajo tudi 15–20-letni staž v vojnih enotah po vojni, ki so opravili vrsto strokovnih izpitov, šli skozi razne vojaške šole in imajo na ta način bogate praktične in strokovne izkušnje ter vojaško znanje. Ta potencial teh ljudi še izdaleka ni izčrpan in tudi še tako kmalu ne bo, saj se starost teh oficirjev giblje nekje med 45–50 letom starosti. Ugotovitev članov oddelka za narodno obrambo je tudi, da morebitna nova posebna organizacija rez. oficirjev in podoficirjev ne bi prinesla bistveno boljših rezultatov kot jih zagotavlja sedanji način delovanja.

Ko sem o tej zadevi povprašal predsednika občinske konference SZDL Nova Gorica tovariša Borisa Kovšco, mi je takole odgovoril: Zastran ločevanja in formiranja neke nove strokovne organizacije rez. oficirjev in podoficirjev v naši občini mi ni kaj dosti znanega. Nekaj sem o tem bral v časopisih, konkretnih razgovorov pa o tem nismo imeli.

Idejo o ločitvi razumem tako, da je sprito poudarjene potrebe po temeljitejših in splošnejših narodno obrambnih pripravah prav ta strokovna vojaška dejavnost dobila posebno važen pomen. V naši občini imamo sedaj tri izrazite organe, ki se posebej bavijo z narodno obrambnimi zadevami. To so: oddelek za narodno obrambo pri občinski skupščini, Koordinacijski odbor za narodno obrambo pri Konferenci SZDL občine in Komisijo rez. oficirjev in podoficirjev, ki deluje v okviru občinske organizacije ZZB NOV. Čeprav je delo vsake od teh organizacij dokaj točno določeno, se tu in tam le prepleta in dopolnjuje. Rez. oficirji delajo v vseh teh organizacijah. Je tudi nekaj takih tovarišev, ki so v vseh teh organizacijah. Pa bo le treba podrobneje razčleniti delo, sodelovanje in dopolnjevanje teh institucij.

Delo komisije rez. oficirjev in podoficirjev za strokovno vojaško vzgojo, kolikor ga poznam, je bilo doslej kar dobro. Ne vidim razloga, da bi tu kaj menjali. Morda bo treba pritegniti več mlajših in specializiranih moči, ki jih je mogoče dobiti že tudi med pokojni-

mi rez. oficirji in podoficirji. Predlog za ločitev te organizacije od borčevske je tako splošen, da je težko razumeti, kaj naj bi potem neka nova vojaško strokovna organizacija delala. Naloge, ki jih že imajo institucije, ki sem jih omenil, so take, da jih ni mogoče zaupati neki drugi organizaciji. Sodelovanje v organizacijskih pripravah, mobilizacijska vloga borčevske organizacije v narodno obrambnem smislu in pa aktivno vključevanje v posamezne sektorje te dejavnosti, pa smo že doslej uspešno dosegali s sedanjo obliko organizacije ZZB NOV oziroma rez. oficirjev in podoficirjev.

Tajnik občinskega odbora ZZB NOV tovariš Vlado Stepančič je navedel nekaj podatkov iz letošnjega predračuna, ki se nanašajo na del Komisije rez. oficirjev in podoficirjev za strokovno vzgojo. Samo za strokovno vzgojo je za letošnje koledarsko leto predvideno cca 25–30 tisoč N din. Delo komisije bo opravljal en honorar-

ni delavec. Vsi drugi izdatki (najemna prostora, finančno poslovanje, pisarniške usluge in podobno) so pokriti s proračunom občinskega odbora ZZB NOV. Za samostojno strokovno organizacijo bi se torej proračun povečal za vse take usluge, kar pomeni, da ne bi mogla delovati le z enim honorarnim delavcem (skrajšan delovni čas).

Proti ločitvi so se v novogoriški občini torej že izrekli vsi ti isti akterji, ki že doslej na tem delajo. Letni učni program, ki ga ta komisija za strokovno vzgojo že izvaja, je za prvo polletje tega leta razčlenjen in datumsko razporejen. Nobene ovire ni, da bi ga organizacija v sedanji obliki ne mogla uspešno in popolnoma realizirati.

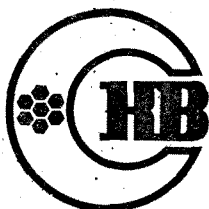
Naj nazadnje zapišem še moje osebno mnenje. Čemu ločevati nekaj, kar je bilo dobro organizirano na kongresu ZZB NOV, od katerega ni minulo še niti dve leti?

CIRIL ŽUPANC

Majsko žrebanje pri Kreditni banki Celje za vlagatelje vezanih hranilnih vlog!

V poštev za žrebanje bodo prišli vsi tisti vlagatelji vezanih hranilnih vlog, ki so že ali še bodo do konca meseca aprila 1969 vložili 100.000 starih dinarjev in jih vezali nad leto dni.

NAGRAD JE 151 V SKUPNI VREDNOSTI 8.000.000 STARIH DINARJEV

**KREDITNA BANKA
CELJE**

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE
ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO SVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

• NUDI PO SVETOVNIH KONKURENCNIH CENAH
NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI
iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA
zlata.

• PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

• NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR
DARWIL in ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih
nestih v Jugoslaviji.

EMO

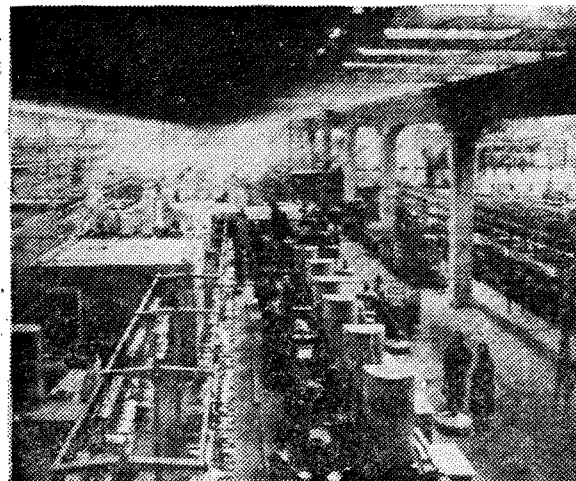
EMAJLIRNICA
METALNA INDUSTRIJA
ORODJARNA

CELJE

TELEFON: 39-21 • TELEGRAM: EMO-CELJE • TELEX: 0335-12

IZDELUJE IN DOBAVLJA:

- frite z dodatki za izdelavo emajlov
- emajlirano, pocinkano in alu posode, sanitarno in gospodinjstvo opremo ter kovinsko embalažo
- toplotne naprave: radiatorje in kotle za centralno in etažno ogrevanje
- odpreske in kolesa za motorna vozila ter odpreske za rudarstvo
- vse vrste orodij za serijsko proizvodnjo: rezilna, izsekovalna, vlečna, kombinirana in upogibna orodja za predelavo pločevine, orodja za tlačni liv in za proizvodnjo iz plastičnih mas, stekla in keramike
- vsi uslugi emajliranja, pocinkanja in predelave pločevine

VELETEKSTIL

trgovsko podjetje s tekstilom na debelo
LJUBLJANA, MASARYKOVA 17

prodaja tekstilnega blaga, galanterije
in konfekcije.

V svojih poslovalnicah nudi cenjenim potrošnikom kvalitetno izbiro.

KINO SPORED

• KINO TRIGLAV, LJUBLJANA:

24.–27. januarja 1968: »Lord Jim« — ob 17.30 in 20. uri angleško-ameriški barvni pustolovski CS film
»Tom in Jerry v vesolju«, samo ob 16. uri ameriške barvne risanke.
26.–30. januarja: »Maček detektiva«, Disneyeva barvna kriminalna komedija.
31. januarja: »Svet brez sonca«, francoski barvni dokumentarni film.

• KINO VEVČE:

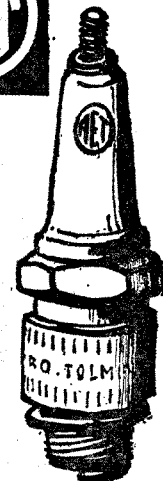
22.–23. januarja 1969: »Pirati iz »Moonfleet«, ameriški barvni pustolovski CS film
24.–26. januarja: »Revolverši ranča Casa Grande«, ameriški barvni CS western.
29.–31. januarja: »Lord Jim«, angleško-ameriški barvni pustolovski CS film.

• KINO ZALOG:

samo 23. januarja 1969: »Lord Jim«, angleško-ameriški barvni pustolovski CS film.
25.–26. januarja: »Maček detektiva«, Disneyeva barvna kriminalna komedija.
samo 30. januarja: »Svet brez sonca«, francoski barvni dokumentarni film.

• KINO ZADOBROVA:

samo 22. januarja 1969: »Revolverši ranča Casa Grande«, ameriški CS barvni western.
25.–26. januarja 1969: »Pirati iz »Moonfleet«, ameriški barvni pustolovski CS film.
samo 29. januarja: »Svet brez sonca«, francoski barvni dokumentarni film.

AVTOELEKTRO
TOLMIN

nagraduje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomobila

Kulturni obzornik

Zagorjani poživljajo kulturno delo v Zasavju

Zapis ob slikarski razstavi nekdanjega partizana in zagorskega akademskega slikarja prof. Franceta Kopitarja in recitacijskem večeru skupine zagorskih pesnikov v Litiji.

Letošnjo kulturno sezono v Zasavju so močno poživilo Zagorjani. Pridno prirejajo recitacijske večere in z njimi gostujejo tudi v drugih mestih Zasavja. Med prvimi so si izbrali Litijo, nato pa nameravajo obiskati Hrastnik. Včasih je bila Litija med kulturno najbolj razgibanimi kraji v Zasavju, danes je njena družbeno-prosvetna dejavnost močno upadla. Vse kaže, da so prav Zagorjani nosilci prosvetnega udejstvovanja v Zasavju. O tem zgovorno priča tudi slikarska kolonija Zagorje-Izlake, ki že nekaj let zbira pod svoje okrilje zasavske in druge slikarje, ki jih navdušuje Zagorje s svojo okolico. Tako pridejo na njihova platna nemalokrat

tudi kraji, pomembni za zgodovino narodnoosvobodilnega boja.

O tem smo se uverili na razstavi, ki jo je januarja letos priredil v dvorani Zadrúžnega doma v Litiji zagorski akademski slikar prof. France Kopitar-Silvo in na njej razstavil 16 oljnih slik. Nekaj motivov je iz tistih krajev Zasavja, koder je potekal tako imenovani zasavski kurirski kanal. To je predel reke Save okrog Kresnic, Hotiča, Poganiča in Litije. Razstavljene slike so mele mnogo občudovalcev in v priznanje slikarju Kopitarju naj povem, da so bile tudi takoj razprodane.

V času, ko je bila v litijemskem Zadrúžnem domu Kopitarjeva slikarska razstava, so prišli na

obisk tudi člani literarnega kluba iz Zagorja. Priredili so recitacijski večer. V njem so sodelovali zagorski profesorji — književniki: Vlado Grantini, doma iz partizanske vasi pod zasavsko Sveto goro, slikar in pesnik Franci Kopitar, dalje Franci Lakovič, ki objavlja svoje pesmi v mladinskih listih, pesnik Rado Palčič in najmlajši član te ekipe Jože Sevljak. Slednji je rojen leta 1942 na Vačah in rad piše o vojnem času, čeprav ga ne pozna le po pripovedi in ga sam ni doživljal. Glavno breme recitacijskega večera je nosil profesor Nande Razboršek, rojak iz vasi Polšina pod Trojanami, ki je napisal spremni tekst. Razboršek je tudi sicer spreten pri svojem delu, saj je napisal že več scenarijev za množične etnografske nastope v Gamberku, na Vačah, na Izlakah, kjer so prikazovali njegovo Furmansko romanco in druge. Za glasbeno spremljavo literarnega večera v Litiji pa je poskrbel pevovodja Rihard Beurman, učitelj petja v Zagorju.

Literarni večer zagorskih pesnikov je nosil naslov »Pohojena roža«, ki naj bi simbolično izrazil to kar so nastopajoči želeli povedati. To, da je prava poezija v zatonu, da je prišla pod podplat današnjega časa, ki ima na žalost več smisla za druge stvari... Priznanje poslušalcev pa priča o tem, da ima prava poezija vedno svojo vrednost in svojo ceno in da je nujna potreba vsakega kulturno in čustveno razvitega človeka! Večina sodelujočih književnikov je preživela svojo mladost med zagorskimi rudarji in apneničarji... Pesnik Rado Palčič je svojega dela — rudarja predstavil takole:

»Zvečer,
ko se okna samotna zazrejo v noč
in je cesta že prazna,
odide v temino
in beli obraz skrije pred nočjo.
V očeh se mu biser leskeče
in sivi kramp stisne z roko.
Ob jutru prišel bo.
Kot umazana, temna nakaza
utrl si pot bo z obraza
in jutro ga skril bo vase,
ko dan se zbudi.
Ob jutru prišel bo
iz sive temine,
ob jutru — iz temne globine,
ob jutru prišel bo,
ko zarja zasine.«

Najmlajši član ekipe pesnik Jože Sevljak je segel po svojevrstnem motivu. Na Vačah, kjer je bil rojen, so ob neki hajki ustrelili skupino partizanov. Iz hoste so jih pripeljali zvezane z vrvmi. Danes je na tem mestu postavljen spomenik. Na motiv

Franc Kopitar-Silvo: Ob Savi (tu

je bil med vojno prehod kurirjev med Stajersko in Dolenjsko) »vrve«, ki je povezovala talce, maledu Jožetu pa pomenila sredstvo za igro, je napisal pesem »Avtobiografija«:

»O, bratje,
med nami je mnogo skupnega.
Skupen je naš krik;
vam je pomenil smrt,
meni življenje.
Skupna je vrv;
vas so zvezali z njo,
meni je pomenila igro.
Skupna je pot,
vas je vodila v smrt,
mene v svet.
Skupne so naše rebri,
vi ste dali življenje zanje,
jaz dajem srce.«

Franc Lakovič je skušal pojasniti delo ekipe mladih literatov iz Zagorja, ki grade svoje pesmi tudi na temeljih narodnoosvobodilnega boja:

»Iskal sem v množici besed
besedo pravo in iskreno,
da bi bile za novi svet,
z laži raztrgale kopreno.

Ko sem jo našel, sem se zba...
preveč iskrena je in sama;
tja, kjer sem vzel jo, sem jo dal
in zdaj se boči molk med nama.«

Čas današnjega nemira je Nande Razboršek označil takole:

»Že dolgo nisem nikomur položil
tople roke okoli vratu.
Že dolgo nisem z ljudmi
tkal toplih besed.
Tudi ti govoriš o enem dnevu z
navdušenjem,
o drugem pa z gnevom.«

Tole, kar sem izbral in zapisal,
so le utrinki s prijetnega večera,
ki so ga priredili zagorski pesniki. Dokazal je, da poezija ni »pohojena roža« in da ima tovrstna pesem še mnogo prijateljev in občudovalcev. Naj to svojo dejavnost goje še naprej in naj obiskujejo vse kraje našega Zasavja Zato, da nam bo svetlo in toplo...

J. Z.

Zanimivosti

Film o Sutjeski

»Bitka na Neretvi« še ni posneta, trije producenti — Bosna-film, Jadran-film in Kinema — pa so se že odločili, da bodo posneli film o drugi veliki epopeji iz naše ljudske revolucije, film o Sutjeski. Snemati naj bi začeli maja 1970 in to v režiji Stipeta Delića, sedanjega pomočnika Veljka Bulajića. Slednji pa naj bi bil višji revizor filma. Za film bodo porabili vsa tehnična sredstva Neretve, pa tudi oborožitev, ki so jo priigodili potrebam tega filma in seveda uniforme in drugo.

»Jugoslavija 1948« na italijanski televiziji

Pred tednom dni je italijanska televizija predvajala prvo oddajo iz serije »Komunisti, ki ne soglašajo«. Posvečena je bila Jugoslaviji v letu 1948, torej najbolj kritičnemu razdobju zgodovine jugoslovanskih narodov in jugoslovanske komunistične partije.

Oddaja je imela obliko ankete, v kateri so govorili Edvard Kardelj, Vladimir Dedijer, Rodoljub Čolaković in Bogdan Pešić, dopolnjevalo pa jo je zanimivo dokumentarno in ilustrativno gradivo.

Vestnik odbora koroških partizanov

Lani pred novim letom je odbor koroških partizanov razposlal nekdanjim koroškim partizanom že 5. številko svojega vestnika, ki je izšel na 14 straneh malega formata. Ze v prejšnjih številkah »Vestnika« ni objavil samo organizacijskih vest, ampak tudi prispevke iz zgodovine koroškega partizanstva. Tako postaja »Vestnik« vedno bolj zveza med nekdanjimi bojnimi tovariši, poleg tega pa tudi daje prostor prispevkom, napisanim po spominu, ki bi drugače z ljudmi vred izginili.

V začetku 5. številke je sestavek, ki nosi naslov »Spodbuda in voščilo«, v katerem odbor razlaga članstvu svoje programske zamisli. Sledijo sestavki, ki opozarjajo člane na potrebo po zbiranju in objavljanju spominov. Kot prvi je prispevek o prvem napadu prve partizanske enote na Koroškem. Dne 15. decembra 1942 je 20 partizanov 1. koroške čete napadlo Solčavo, vodil pa jih je komandir Alojz Vresk. Odbor je ugotovil imena in podatke devetnajstih borec in dveh aktivistov, ki sta sodelovala. Sledi reportažni opis napada. Iz nemških arhivov je prevod poročila orožniške postaje v Lučah, tistiran s faksimilom originalnega nemškega poročila. Nato so posamezni odlomki iz naših arhivov o istem dogodku ter življenjepis dveh padlih udeležencev napadla. Bogomila Mrzela-Mileta ter Ivanke Herle. Ob koncu gradiva o tem napadu pa je opis proslave 25. obletnice napada, ki so ga praznovali 17. decembra 1967.

Ob 25. obletnici partizanskega mitinga pri cerkvi na Kotljah je odbor objavil spominski zapis o tem dogodku in o proslavljanju obletnice.

Organizacijski del »Vestnika« je posvečen podelitvi domicila koroškim partizanom v Škofji Loki, razstavi »Koroška v borbi« v muzeju revolucije v Celju ter pregledu prireditve v letu 1968, jubilejnem letu koroškega partizanstva.

Ob koncu še to, da člani, nekdanji koroški partizani, ki odbor ve za njihove naslove, »Vestnika« prejemajo brezplačno. Odbor prosi vse, ki še niso sporočili svojega naslova, pa so bili partizani ali aktivisti na Koroškem, da to naredijo čimprej. Prav tako pa naj sporoče naslove tudi drugi, ki žele prejemati »Vestnik«. Vsi naj sporoče naslove na naslov: Odbor koroških partizanov, Ljubljana, Titova 11, pošti predal 333.

Miha Potočnik: Srečanje z gorami

Slovenska literatura o gorah in gornikih se je v zadnjem času razveseljivo obogatila. Omenimo naj knjigo pokojnega starostne naših planincev Janka Mlakarja »Iz mojega nahrbtnika«, Franceta Avčina »Kjer tišina šepeta« ter prevod dveh knjig znane ljubitelja Zlatorogovega kraljestva Juliusa Kugyja »Delo, glasba in gore« ter »Iz življenja gornika«, dve znameniti knjigi, ki sta ponesli lepoto slovenskih planin v širni svet. Prevedla sta ju Liličana in France Avčin. K temu pa naj dodamo še dr. Miha Potočnika »Srečanje z gorami«, knjiga, ki je izšla pri Cankarjevi založbi v Ljubljani in je med ljubitelji slovenskih planin vzbudila veliko pozornost.

Iz spremne besede, ki jo je

zaporih, internaciji in v NOB. Avgusta 1944 je postal član PO OOOF za Gorenjsko. Vsa leta po osvoboditvi pa so mu bile poverjene odgovorne dolžnosti, leta 1963 pa je bil izvoljen za sodnika Ustavnega sodišča SR Slovenije.

To pa je le del življenja Miha Potočnika, ene od zelo znanih slovenskih osebnosti. Drugi del je njegovo delovanje v naših gorah in za gore. In nič čudnega ni, da so ga »gornjanci po rodu«, gore pritegnile že v mladih letih. Prvi učitelj v gorah in v plezalski »visoki šoli« mu je bil Joža Čop, z njim in z dr. Stanetom Tomiškom in z drugimi plezalci je od leta 1928 pa do druge svetovne vojne preplezal vrsto prvenstvenih smeri v naših Julijcih. Bil je eden od tistih, ki so izpolnjevali oporoko dr. Klementa Jurga: Če imamo gore, morajo biti naše, naše pa bodo, če jih bomo tudi alpinistično obvladali in jim s plezalskimi dejanji vtisnili slovenski značaj. To načelo je dr. Potočnika spremljalo na vseh potih v naše gore vse od rojstne vasi pri Mojstrani čez Kepo, v vrhove vzhodnih in zahodnih Julijcev, tja do Elbrusa v Kavkazu, do ameriških gora pri Tihem oceanu ter do divjega, slikovitega sveta v Pamiru okoli Pike Lenina. To je velik svet gora, ki ga zmore le človek z velikimi izkušnjami in pogumom.

Toda Miha Potočnik ni bil samo gornik in plezalec, temveč tudi organizator našega planinstva. Vsa leta po vojni je bil na vodilnih mestih Slovenskega planinskega društva, vodil je Gorsko reševalno službo, zastopal Planinsko zvezo Jugoslavije v Mednarodni zvezi planinskih organizacij in Mednarodni komisiji za gorsko reševanje. Mednarodno priznana planinska dejavnost je uveljavljal v naše planinstvo kot pomembno družbeno silo. Gornik je ostal zvest tudi kot pisec in sodelavec Planinskega vestnika in prav ti članki so osnova Potočnikove knjige »Srečanje z gorami«.

Rekli smo, da je ta knjiga med planinci vzbudila pozornost. To pa po vsej pravici, saj je pravi otrok svojega očeta. V njej je vse preprosto, kot so gore preproste in vredne spoštovanja; v njej ni nič hvalisavega in napihnjenega, kar se v podobnih knjigah tako rado zgodi. Pač pa je v knjigi, v podrobnih opisih plezalskih podvigov, več neusiljive planinske vzgoje in tovariških napotkov — kar daje knjigi še posebno vrednost.

C. S.

v knjigo prispeval Tine Orel, zveemo, da je Miha Potočniku, za katerega lahko s Kugyjem rečemo, da mu je planinstvo srčno zadeva, zibelka stekla v srcu naših Julijcev, na Belci pod orjaško Kepo. Tu je pred 62 leti prvič zavekal, tu se je kot otrok seznanil z usodnimi zakonitostmi gorjanskega življenja, tu se je kot deček zagledal v »rober«, ki so mu polnili življenjsko pot vse do danes. V osnovno šolo je hodil na Dovjem, kjer je služboval gornik in skladatelj Jakob Aljaž; maturiral je v Kranju, iz pravnih ved pa je promoviral leta 1933 na ljubljanski univerzi. Potem se je posvetil odvetništvu v pisarni dr. Aleša Stanovnika na Jesenicah. Vojno je prebil v

Partizanska ljudska pesem

M.R.

Maj v Starem piskru

(CELJE 1941)

Spet domovina je odeta v cvetje,
dišave majske niso manj opojne
ne dnevi sončni manj zaradi vojne;
v gozdovih spet glasi se ptičje petje.

Kako pa vam godi se letos, kmetje?
Komu obdelate zemlje prisojne?
Imate li moči še dvojne, trojne,
ki terjalo od vas jih bo poletje?

Nas za zamrežena so okna dali,
ker domovino smo preveč ljubili,
a upov naših niso pokopali!

Iz težkih sanj se bomo prebudili,
ko bo za nami ta temnoba ječa
in iskra v nas bo bakla plameneča!

Vojaška veda in tehnika

Civilna obramba v zahodni Evropi

Civilna obramba je za vsako državo v tehničnem in finančnem oziru težaven problem, ki ga v vsaki državi rešujejo po svoje.

V Veliki Britaniji so že lani imeli v načrtu ustanovitev 36 mobilnih kolon s vsemi sredstvi, ki so potrebna za obrambo teritorija. Še posebno pozornost so posvetili zaščiti vladnih ustanov in poglavitnih upravnih organov. Pripravili so tudi precejšnje zaloge življenjskih potrebščin, goriva in zdravil. Britanska civilna zaščita spada pod ministrstvo za notranje zadeve.

Zvezna republika Nemčija sestavlja korpus civilne obrambe, v katerem bo 200.000 ljudi, zaklonišča pa naj bi bila v vseh mestih, ki imajo več kot 50.000 prebivalcev. Razen tega so z zakonom predvidena zaklonišča za stanovce ali zaposlene v vsaki novi stavbi.

Belgija se od drugih držav razlikuje po tem, da njen korpus civilne obrambe sestavljajo prostovoljci. Protiletalska zaklonišča so izpolnili z novimi napravami in jih spremenili v protiletalska zaklonišča.

Nizozemci imajo mnogo učinkovitih mobilnih kolon civilne obrambe, ki jih organizira in uri vojska.

Za Švedsko je znano, da ima več zaklonišč kot katerikoli druga država. Kakšno pozornost posvečajo v tej državi civilni zaščiti, dokazuje med drugim podatek, da izmed vseh sredstev, namenjenih za obrambo dežele, trošijo 37 % za letalstvo, 30 % za kopensko vojsko, 13 % za vojno mornarico in kar 20 % za civilno obrambo.

Strupeni bonboni

Kako podle načine vojskovanja so uporabljali Američani v vietnamski vojni, je videti tudi po tem, da so se v zastupljenim bonboni spravili celo nad otroke. Tuje časopise je že pred meseci poročalo, da so Američani metali iz zraka zavitke z zastupljenimi bonboni. Posledica takšnega zločinca vojskovanja je bila, da se je v okrožju Binh Daiu samo v februarju 1966 leta zastupilo dvajset otrok. Zastupljene bonbone so otrokom delili tudi vojaki. Nekaj otrok, ki so se z bonboni zastupili, so ohranili pri življenju, trije pa so umrli.

Američani spuščajo iz letal na majhna padala obseane transistorske radijske sprejemnike, ki pa so napravljeni tako, da je mogoče z njimi poslušati le oddaje ameriških oziroma saigonskih radijskih postaj. Vendar imajo tudi južnovietnamski partizani takšne strokovnjake, ki znajo ameriške transistorske predelati tako, da potem lahko love tudi druge postaje.

Rampa za razkladanje letal

O največjem letalu na svetu »Galaxy« — smo že dvakrat poročali. Stvar je še posebej zanimiva zaradi novih ramp, ki jih uporabljajo za razkladanje teh letal. Rampa so zložljive in jih je moč prepletati tja, kjer jih potrebujejo. Takšne rampe imajo dve veliki prednosti: na letališču, kjer jih uporabljajo, ne potrebujejo nobenih posebnih žerjavov in vozil, tri letala tipa »Galaxy« pa je mogoče izprazniti že v četrte ure.

Tri tisoč »phantomov«

Do lanskega septembra je ameriška McDonnell Douglas Corporation izdelala skupno 3.000 znanih letal tipa »phantom«. Vsa letala te vrste so bila dočle v zraku skupno 2.250.000 ur.

Sovjetski malokalibrski top

Sovjetske enote so med drugim oborožene tudi z malokalibrskim avtomatskim topom ZU-23, ki ga izdelujejo v več inačicah kot dvocevno, tricevno ali štiricevno orožje. Top, s katerim so oborožene še nekatere druge armade, je namenjen za obstreljevanje letal v nizkem poletu. Uspešen pa je v primeru, če so cilji do 1.500 metrov visoko oziroma oddaljeni do 2.500 metrov.

S topovi ZU-23 je mogoče uspešno obstreljevati tudi z lahkim oklopom obdane cilje na tleh in nasprotnikovo vojaštvo, vse to pa na razdaljah do 2.000 metrov. Iz vsake cevi lahko teoretično izstrele do 1000, dejansko pa 400 granat na minuto. To pomeni, da top strelja skoraj tako hitro kot mitraljez.

Sedemdeset metrov dolgo potniško letalo

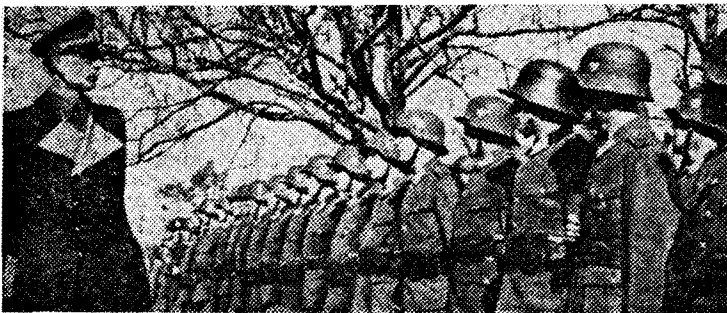
Znano je, da Američani pripravljajo orjaško potniško letalo Boeing 747, ki bo težko 323 ton in v katerem bo prostora za več kot 350 potnikov. Letalo bo dolgo 70 metrov, medtem ko bo čez krila imelo 60 metrov. Kabina tega letala bo široka več kot šest metrov in bodo zato lahko v isti vrsti postavili po deset sedežev.

Večje težave kot v zraku pa bodo nova orjaška letala povzročala na letališčih, ki niso priprajena za sprejem tako velikih potniških letal. Potemtakem jih bodo morali preurediti. Doslej predvidevajo le dva izhoda iz letala po pokritih hodnikih v letališčno postojlo. Da bi bilo mogoče letalo čim hitreje izprazniti in da bi se čim manj časa zadrževalo na tleh, bodo morali nedvomno predvideti izhod za potnike še skozi tretja ali celo četrta vrata.

Obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Vzpon in zaton sovjetskega izdajalca

Sovjetski generalpodpolkovnik Andrej Andrejevič Vlasov je bil poleti 1942 namestnik komandanta severozahodne fronte. Takrat se je vdal Nemcem in začel organizirati kvistilinsko vojsko, sestavljeno iz dela sovjetskih vojnih ujetnikov, predvsem neruskih narodnosti. Precej njegovih enot je bilo tudi na našem ozemlju in z njimi so se borile tudi slovenske partizanske brigade.

General Vlasov in njegovi »prostovoljci« 1945. leta

Bilo je 12. julija 1942. leta. Dva nemška vojaka z brzostrelkama, pripravljenima na strel, v rokah sta zaropotala na vrata neke koče v vasi Tuhovječi in ukazala: »Takoj vsi ven!« Iz notranjosti se je nekdo oglašil v slabih nemščini: »Ne streljati. Tukaj general Vlasov!«

Začetek izdajstva

Na vratih se je pokazal visok človek, ki je nosil očala z debelimi lečami in bil oblečen v oficirsko uniformo, vendar brez oznak čina. Nemškima vojakoma je izročil svojo belgijsko pištolo, nato pa jima pomolil legitimacijo s Stalinovim podpisom. To je bil general Andrej Vlasov, namestnik poveljnika severozahodne fronte. General Vlasov se je po hudih izgubah, ki jih je bila pretrpela njegova 2. gardijska armada, že tedne potikal po močvirnem in gozdnatem območju okrog Volhova južno od Ladoškega jezera. Sklenil je, da se bo Nemcem vdal in krenil na pot izdajstva. Za takšen sklep si je našel tudi opravičilo: v enem izmed kasnejših pogovorov z zloglasnim Himmlerjem je izjavil, da je v tistih samotnih dneh ugotovil, kako »rusko ljudstvo lahko sodeluje z Nemci« in da si bo z njihovo pomočjo »pridobilo svobodo«.

Tako je Vlasov, da bi si rešil kožo, zaigral na karto »sodelovanja«, čeprav je politika nacističnih voditeljev že od začetka temeljila na terorju in kolonizaciji. Nekateri visoki nemški oficirji pa

so v njegovem izdajstvu videli možnost, da z ustanovitvijo »ruske osvobodilne vojske« okrepijo dosežene uspehe na vzhodu. Prav v te namene jim je Vlasov zelo ustrezal.

Kdo je bil Vlasov?

Takrat je Vlasov imel dvainštideset let. Rodil se je bil kot osmi otrok v kmečki družini v Lomakinu pri Nižnjem Novogradu. Najprej je vstopil v bogoslovje, nato pa je presedlal v kmetijsko šolo. Spomladi 1919. leta so ga poklicali v Rdečo armado. Tam je hitro napredoval. Pod imenom Volkov so ga 1938. leta s skupno oficirjev poslali kot vojaškega svetovalca na Kitajsko, kjer mu je Cangkajškova žena v spomin na to pot podarila zlato uro.

Po vrnitvi v domovino je postal poveljnik 99. strelske divizije. V svoje enote je vpeljal železno disciplino in tako je njegova divizija postala ena izmed najboljših. To mu je pomagalo, da ga je Stalin v tistih kritičnih dneh, ko so nemške enote prodrele prav pred Moskvo, imenoval za poveljnika novoustanovljene 20. armade. Za zasluge, ki si jih je bil pridobil pri obrambi Moskve, je napredoval v generalpodpolkovnika.

Stalin ga je torej imel za odločnega in sposobnega poveljnika. Ko pa ga je poslal na fronto pri Volhovu, je Vlasov takoj zatem, ko se je spoznal s tamkajšnjimi razmerami, predlagal, naj se sovjetske enote umaknejo in preure-

de: Stalin pa se s predlogom ni strinjal in je ukazal nadaljevati napad, toda ta je doživel neuspeh. Takrat si je Vlasov poiskal rešitev v begu.

Novi ruski »vodja«

Takrat še ni bilo mogoče slutiti, kakšen obseg bo imela njegova izdaja. S svojo izdajo o »sodelovanju« je porušil vse mostove med sabo in svojim narodom. Pristal je, da bo kot vojni ujetnik s pomočjo nemških oficirjev pokrenil »gibanje za osvoboditev ZSSR od komunističnega sistema«, vzpostavljaje »demokracije pravne ureditve« in »sklenitev častnega miru z Nemčijo«.

Vlasov je najprej pripravil memorandum o »ustanovitvi ruske vojske«. V ta namen je poveljstvo nemških oboroženih sil zbralo v Berlinu skupino ruskih oficirjev — izdajalcev in emigrantov, izdalo »izjavo smolenskega komiteja« in jo v milijonski nakladi razširilo vzdolž front. Nemško časopisje je takrat posvečalo tej »vojski« veliko pozornost in objavljalo politične »programe« in »načrte za preureditev ruske dežele«.

Zanimivo je, da je z načrti, ki jih je imelo poveljstvo nemških oboroženih sil z Vlasovim, niso strinjali vsi nemški voditelji. Nekateri zanje niso vedeli, drugi pa so se jim celo upirali. Največjo podporo je Vlasov dobil s strani vodje nemške vojske obveščevalne službe Canarisa in grofa Stauffenberg, ki je julija 1944. leta neposredno izvedel atentat na Hitlerja, pa seveda od strani polkovnika Reinharda Gellena, ki je bil odgovoren za »vzhodno tujo vojsko«.

Nemci so Vlasovu pripravili dve potovanji po nekaterih sovjetskih okupiranih pokrajinah. Ambiciozni »osvoboditelj« je v te namene dobil bleščečo paradno uniformo. Konec februarja 1943 je Vlasov po bitki pri Stalingradu spet krenil na pot po okupiranem ozemlju. Kje je vse bil? Obiskoval je oficirske bankete, cerkve in gledališke predstave, medtem ko ga je v znanem Pečerskem samostanu iguman pozdravil kot »rešitelja ruskega naroda«. Ob tej priložnosti je Vlasov zbrnemu »ljudstvu« pojasnjeval, da je »nemški narod enakopraven partner pri graditvi svobodne Rusije«.

Feldmaršal Keitel, načelnik vrhovnega poveljstva nemških oboroženih sil, pa se je v nekem tajnem dnevnem povelju omejil od

»nekvalificiranih in predrznih izjav ujetega ruskega generala« in je ukazal, da ga je treba nemudoma odpustiti v ujetniško taborišče, ki ga »ne sme nikoli več zapustiti«.

Prijatelji iz nemških vrhov pa Vlasova niso pustili na cedilu. Niso ga poslali v taborišče, temveč v neko berlinsko vilo, kjer je dobil lastno pisarno in kuharja.

»Ruska osvobodilna vojska«

Naposled se je v njegovo usodo odločno vmešal Heinrich Himmler. Čeprav je ta znal za njega reči, »kakšna je svinja«, ga je dal 16. septembra 1944 poklicati predse. Ob tej priložnosti mu je sporočil o »svojem dokončnem sklepu, da iz ruskih prostovoljcev ustanovi armadni korpus. Poveljeval naj bi mu Vlasov, ki bi imel rang generalpolkovnika«.

Dva meseca kasneje, 14. novembra, je general Vlasov v prisotnosti svojih zaščitnikov v slavnostni dvorani na Hradčanih v Pragi prebral »osvobodilni manifest«. Hkrati s tem so začeli na nemških poligonih urediti dve njegovi diviziji.

Vlasov ni skrival zadovoljstva: »Sedaj je vse odločeno in nihče nas ne bo mogel več zaustaviti.« Generalni direktor Dresdenske banke tudi ni hotel več čakati, temveč je »osvobodilcu« Vlasovu ponudil kredit v višini enega milijona nemških mark.

Delovanje »ruske osvobodilne vojske« je bilo omejeno predvsem na ustrahovanje prebivalstva in na policijsko delovanje.

Ujet in obešen

V začetku marca 1945. leta je 1. divizija »ruske osvobodilne vojske« dobila nalogo, naj južno od Frankfurta zavzame neko sovjetsko mostišče ob Odri. Napad je bil zavržen, poveljnik divizije Bujančenko pa je nato zavljal na Češkoslovaško, kjer je imel Vlasov svoj »glavni štab«. Bilo pa je že vse prepozno, zakaj tako »ruski osvobodilni vojski« kakor tudi Hitlerjevemu Tretjemu rajhu so bili dnevi šteti. Ko pa je Nemčija kapitulirala, se je skušal Vlasov rešiti tako, da je pohitel proti območju, ki so ga bili zasedli Američani.

»S ceste Praga—Plzen« se spominja sovjetski generalpodpolkovnik J. Pominč v časopisu »Izvestija«, »smo skozi gozdove krenili proti jugu. Previdno smo se približali Vitavi, kjer smo se srečali z Američani. V pogovoru s poveljnikom ameriškega korpusa sem predlagal, naj bi ostanke hitlerjevskih in kvistilinskih tolp razorožili. Američan pa mi je odgovoril, da mora počakati na ukaze svojih poveljnikov. Zato smo ukrepali na lastno pest. Ko smo ugotovili, kje so enote Vlasova in njegov štab, smo vse ceste blokirali...«

Precej oficirjev je od Vlasova zbežalo k nam in tako je kapetan Jakušev, poveljnik nekega našega bataljona, zvedel, da se Vlasov namerava umakniti iz obroča. Jakušev je hitro skočil v avtomobil kapetana Kučinskega, ki je bil pribežal od Vlasova k nam, dohitel avtomobilsko kolono in jo zaustavil.

V prvih avtomobilih je bil Bujančenko, komandant 1. divizije »ruske osvobodilne vojske«, ki je odločno zavrnil ukaz, naj sledi Jakuševu. Medtem so drugi že začeli skrbno pregledovati kamion za kamionom, toda Vlasova ni bilo nikjer. Situacija je postajala čedalje bolj kritična. Šoferji so izstopili iz svojih vozil, da bi videli, kaj se dogaja. Nenadoma je šofer četrtega avtomobila z glavo namignil kapetanu Jakuševu proti svojemu vozilu. Ko pa je odprl vrata do kraja, je opazil zvito debelo preprogo. Ko jo je začel odvijati, je notri našel Vlasova...«

Tako so Vlasova izdali njegovi lastni ljudje, ki jih je bil pridobil v svoje enote s prisilno mobilizacijo in novačenjem med vojnimi ujetniki in z grožnjami, da jih čaka smrt, če se mu ne priključijo.

Tako je končal še en kvistling.

Fotografija z vprašajem

Po uniformah sodeč je fotografija nastala ali jeseni 1943 ali spomladi, oziroma poleti 1944. Borci namreč nosijo na glavah titovke, oblečeni pa so v dele raznih uniform, deloma tudi italijanskih, kar pomeni, da je slika nastala po italijanski kapitulaciji, toda preden je naša vojska dobila angleške obleke. Lahko tudi sklepamo po načinu oblačenja, orožju, obrazih in postavah, da je slika morda nastala nekje na Primorskem. Ali smo uganili vsaj kosček resnice, pa boste vedeli vi, dragi bralci, ko boste morda na sliki prepoznali sebe izpred 25 let ali svoje tovariše, sorodnike...

Iz glasila sovjetske vojske „Krasnaja zvezda“

Bojni helikopterji

Sodobni helikopterji so opremljeni z najrazličnejšim orožjem. Iz tujega tiska je videti, da vanje vgrajujejo pomične in nepomične sisteme orožja, med katerimi so mitraljezi, topovi, vodljive in nevodljive rakete, bombe in granate z vnetljivimi snovmi ter metalni bombi. V boju se helikopterji lahko skrivoma približajo cilju, postavljajo zasede in napadajo iz njih, lahko pa se tudi hitro umaknejo iz boja in premeste kam drugam, kjer se prikrivajo, nato pa spet iznenada prilete, da bi poiskali nasprotnika in ga napadli, brž ko bi ga opazili.

Od drugih zračnih vozil se razlikujejo tudi po tem, da so lahko v bojni razporeditvi enot in da se premikajo skupaj z njimi. Sprito tega je mogoče uporabljati helikopterje za obstreljevanje nasprotnika že na prvi ukaz poveljnika splošnih sil.

Sprva so kot helikopterje za izvajanje bojnih nalog uporabljali transportne helikopterje. V ameriški vojski so v te namene imeli helikopterje CH-47A, YH-1B in še nekatere druge. Kasneje pa so začeli izdelovati posebej modificirane helikopterje. Med najuspešnejše primerke te vrste spada bojni helikopter AH-1G »Huey Cobra«.

»Kombinirani«
helikopterji

Nekaj posebnega je tako »menovani« kombinirani helikopter. To je helikopter s krili, ki so ga začeli izdelovati v ZDA. Dobil je oznako AH-56A »Cheyenne«. Helikopter AH-56A je namenjen za podporo kopenskimi enotam. Tehta 7.708 kg, največja hitrost, ki jo lahko doseže pri tleh, pa znaša 408 km na uro.

Brez vmesnega spuščanja helikopter te vrste lahko preleti 1.410 km dolgo pot, v zraku pa lahko neprekinjeno ostane pet ur in 25 minut. Oborožen je s topom 30 mm, avtomatskim metalcem

bomb 40 mm, protitankovskimi vodljivimi raketami »Toy« ali pa z nevodljivimi raketami 70 mm. Namesto metalca bomb lahko vanj vgradi tudi šestcevni mitraljez »Minigun« 7,62 mm. Kabina, v kateri je posadka, je obdana z jeklenimi ploščami.

Helikopter AH-56A ima najrazličnejšo radioelektronsko opremo, računske stroje, televizijske in druge naprave. Zato lahko opravlja naloge tudi v slabih vremenskih razmerah in ponoči. Medtem ko leti, avtomatske naprave sproti opozarjajo posadko na razne ovire na tleh in ji pomagajo, da se lahko čimbolj prilagaja oblikam zemljišča.

Sodijo, da bodo s helikopterji te vrste do 1970. leta nadomestili vse druge, ki so jih razvili iz drugih tipov helikopterjev. Za potrebe kopenske vojske nameravajo naročiti 600 bojnih helikopterjev AH-56A.

Za spremstvo transportnih
helikopterjev

Bojnim helikopterjem sta namenjeni dve skupini nalog. V prvo skupino spadajo naloge v zvezi s spremljanjem transportnih helikopterjev, kadar jih uporabljajo za desant ali pa prevažanje vojaštva in materiala z enega na drugi del bojišča.

V takšnih primerih bodo bojni helikopterji onemogočali nasprotnikova protiletalska sredstva v smeri poleta, podprli enote, ko se izkrcajo, pri njihovem napadu, nadzirali iz zraka dostope in zadrževali nasprotnikove okrepitve na pohodu.

V Južnem Vietnamu na vsakih deset transportnih helikopterjev tipa YH-1B prideta po dva bojna helikopterja.

Zračnega desanta si skoraj ni moč zamisliti brez helikopterjev te vrste. Delujejo v skupinah ali posamič na krilih desanta ali pa pred njimi.

POMOČ ENOTAM NA TLEH

V drugo skupino nalog, ki jih imajo bojni helikopterji, spada onemogočanje raznih ciljev, ki ovirajo enote na tleh.

Bojni helikopterji so v mnogih tujih vojskah že sestavni del divizij kopenske vojske. Nekateri ameriški vojaški strokovnjaki menijo, da bi bilo treba helikopterske vode (3–4 aparati) in čete (12–14 aparatov) dodajati tankovskim in pehotnim bataljonom in brigadam.

Za boj z nasprotnikovimi tanki priporočajo skupine z dvema ali tremi helikopterji. Sodijo, da jih je do uporabe najbolj prikriti na manjših jasnah, ob rekah, v naseljih in na drugih skritih krajih, ki za tanke niso dostopni.

Helikopterji se lahko vsak hip umaknejo iz boja in se kasneje ponovno vrnejo. Zato so zelo ustrezni za boje, ki trajajo dlje časa. Strokovnjaki poudarjajo, da so bojni helikopterji pri uničevanju nasprotnikovih tankov zelo učinkoviti, prav tako pa pri polaganju min iz zraka.

V sistemu protidesantne obrambe so helikopterji novo in, kot trdijo, zelo pomembno sredstvo. Njihova prednost je predvsem v tem, da je v takšnih primerih mogoče hitro ukrepati in povzročiti hude izgube desantnim enotam med samim izkrcavanjem in preden so te pripravljene za izvajanje svojih nalog.

Slaba stran helikopterjev je njihova nezadostna odpornost. Po drugi strani pa ne poznamo nobene bojne sredstva, ki bi bilo popolno. Helikopterji te vrste bi morali biti tako dobro zavarovani in delovati tako, da bi jih bilo mogoče čim težje sestreliti s tal. V zvezi s tem menijo, da se helikopter lahko približa cilju, če leti nizko pri tleh in ko ga je mogoče z radiolokacijskimi sredstvi zelo težko odkriti.

Jošt
Rola: *Junak z Nomenja*

Česa drugega se Ažman od župnika tudi ni nadejal. Pisma seveda ni oddal, Janko pa je še nadalje hodil od tovarne do tovarne in iskal dela. Čez nekaj dni, ko je imela Rozka neke opravke na Bistrici, se je domislila, da bi bilo dobro, če bi jo župniku malo zagodla. Naredila se je nevedno in stopila v župnišče. Tam je rekla župniku, kako njen brat še vedno ni dobil dela v železarni, ter se čudila, kako župnikovo priporočilo tako malo zaleže. Pretkanec se je na moč prizadeto začudil in sklenil roki kot k molitvi, nato pa rekel, kako se mu zdi čudno, da so v železarni pri sprejemanju delavcev tako počasni, ko jim je vendar napisal tako lepo pismo.

Rozka pa je brez besed zapustila župnišče. Zdaj je šele videla, kakšen hinavec je župnik. Janko pa je po dolgih mesecih iskanja končno le našel neko težaško delo pri gradbenem podjetju »Slograd« na Jesenicah.

gxadzčjfe7t alo

Največ zaupanja je imel Ažman v svojo hčer. Zaupal ji je skoraj vse skrivnosti in težave. Kot je sam večkrat dejal, se je lahko nanjo povsem zanesel. Vedno je bila doma in se je povsem navezala na očeta, ga kljub mladosti razumela in mu vselej rada pomagala. Počasi ji je zaupal vedno več, zlasti potem ko je leta 1937 postala članica Zveze komunistične mladine. Med drugim je imela tudi nalogo hoditi na železniško postajo in tam pričakovati neznance iz vseh krajev Slovenije, ki so prihajali v Bohinjo po različnih opravkih v zvezi z ilegalno Partijo. Skoraj vsak je imel kak razpoznavni znak. Eden rožo, drugi časopis, torbo, šal ali čepico, kar ni vzbujalo pozornosti pri drugih ljudeh, je pa pomenilo izkaznico, da je človek pravi. Te ljudi je potem skrivaj vodila v hiše zanesljivih ljudi, največkrat k Ševljevem Petru ali Pintarjevem Janezu. Od tam so navadno ponoči odhajali na sestanke k Ažmanu. Med njimi so bili znani komunisti kot Tomaž Godec, Franc Vojvoda in Jože Repinc iz Bohinje, Marija Zumer iz Gorij pri Bledu, Jože Gregorčič in Franc Potočnik z Jesenic, pa tudi Stane Žagar, Vencelj Perko in mnogi drugi, takrat samo še tihi in skromni ljudje, kasneje pa organizatorji partizanstva, komandanti, komisarji. Večina jih je tudi žrtvovala življenje v bojih ali v taboriščih in ječah.

Zato ker zlasti zadnja leta pred vojno Ažmana skoraj nikoli ni bilo doma in tako ni skoraj nič zaslužil za preživljanje družine, je morala Rozka poiskati službo. Uspelo ji je dobiti mesto pletilje v tovarni pletenin v Radovljici. Zapostila sta se tudi brata Janko in Mirko. Kot mnogi fantje njunih let sta rada zahajala v družbo in tako prihajala v stik z mnogimi ljudmi. Čeprav sta vedela za očetovo delovanje in mu v njem tudi pomagala, le nista vedela za toliko skrivnosti kot Rozka. Od leta 1937 dalje ga je spremljala tudi na mnoge sestanke, največkrat na Jesenice. Tam je bil vsako nedeljo »pri Jelenju« sestanek Zveze komunistične mladine. Zato je Rozka zahajala tja in tam dobivala naloge za delo Zveze na Nomenju. Tam so bili razen njenih bratov povezani tudi Katrašnikov Franc, Komarjev Milan, Ševljev Peter in Jurgičev Ivan.

Po nočnih sestankih komunistov v svoji hiši je imel Ažman vedno veliko dela. Prebiral je nove knjige in časopise, pisal zapisnike in poročila ter spet odhajal z doma. Posebno mu je bil pri srcu Tomaž Godec. Že veliko prej preden je postal član Partije, je Ažman zanj dejal svoji ženi, da je njegova desna roka. Ocenil ga je kot imenitnega človeka, ki ga bo moč vzgojiti v dobrega komunisto. Kot ugleden obrtnik, član Sokola, človek z mnogimi znanci in velikim vplivom na ljudi da bo lahko deloval mnogo bolj na široko kot drugi, stari komunisti.

Ažmanove napovedi glede Tomaža Godca so se kasneje uresničile. Z njim sta si postala neločljiva tovariša in borca vse dokler ju ni smrt za vedno ločila.

Nič manj kot za partijske celice ni Ažman skrbel za aktivne Zveze komunistične mladine. Sploh mu je bilo delo z mladino posebno pri srcu še iz časov, ko je sodeloval v »Društvu kmečkih fantov in deklet«. Vedno je izkoristil vsako priložnost, da bi za svoje nazore pridobil mlade ljudi, zato si je tudi prizadeval, da bi po vaseh ustanovil čimveč aktivov Zveze. V svoji hiši pa je prirejal tudi pravcate študijske sestanke z mladimi ljudmi, ki jih je izbral iz najbolj zaupnih družin. Pri tem je treba upoštevati, da je bila njegova hiša že davno znana oblastem kot komunistična in da so jo zato nenehno opazovali. Zato je take sestanke organiziral pod pretezo, da bo kako soboto v njegovi »hiši«, veliki dnevni sobi, ples. Ažmanov Janko je res igral na harmoniko, drugi pa so plesali. Navadno je ob 23. uri vstopil v »hišo« Ažman in prekinil zabavo. Člani Zveze komunistične mladine so disciplinirano ostali in je nato mednje razdelil letake, časopise in knjige. Zdaj se je začel študij. Vsakdo je moral prebrati določen odstavek, potem pa so o njem razpravljali. Ažman je le usmerjal razpravo in jim razlagal kar sami niso vedeli. Znal je tako prepričati človeka, da je pridobil skoraj vsakega, ki se je z njim spustil v pogovor. Takih sestankov in pogovorov so se poleg njegovih treh otrok udeleževali tudi Ševljev Peter, Komarjev Milan, Katrašnikov Franc, Sušnikov Janez in Znidarjev Janez, izmed deklet pa Ančkotova Štefka in Bajčkova Francka.

Usoda vseh teh požrtvovalnih mladincev in mladink je v naslednjih letih bila podobna. Trije, med njimi Ažmanov sin Mirko, Ševljev Peter in Znidarjev Janez so bili postreljeni kot talci v začetku osvobodilne vojne. Komarjev Milan je padel kot partizan. Sušnikov, Katrašnikov in Ažmanov Janko pa so bili po taboriščih. Tudi dekleta so Nemci kot sodelavke OF preganjali in zapirali.

Poleg tega da so se izobraževali, so morali nomenjski komunisti opravljati tudi druge naloge po navodilih Ažmana. Tako so razpečevali propagandno gradivo, med partijskimi sestanki stražili okolico, obveščali komuniste o nevarnosti in pridobivali nove člane. Pred vsakim 1. majem so že nekaj dni prej na visokih hribeh pripravljali kresove. Navadno sta pripravljena drva potem zažigala Mirko in Rozka. Medtem ko hčerke in sina ni bilo doma, je navadno Ažman odšel h kakemu sosedu, političnemu nasprotniku z izmišljenim izgovorom, da bi si tako preskrbel alibi, če bi ga zaradi kresov prijemali žandarji. Nomenjski komandir orožnikov Bukovšek je namreč okoli vseh delavskih praznikov opazoval vse sumljive ljudi, zlasti pa Ažmana. Večkrat je prišel nenapovedan v hišo, da bi se osebno prepričal, če je Ažman doma. Tako je surovostjo prizadejal veliko hudega Ažmanovim. Ko je nekoč tako vdrl v hišo in ni našel Ažmana doma, je uperil pištolo na njegovo ženo in ji začel groziti, da jo bo ustrelil, če ne pove, kje ima moža.

(nadaljevanje prihodnjič)

Prehrana v naravi

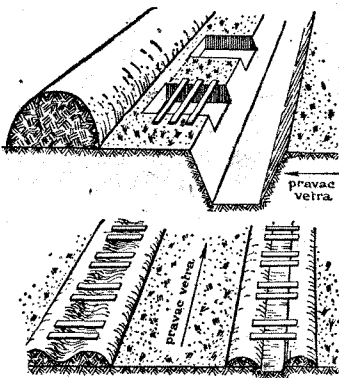
Napol vkopano ognjišče
za kotel

Za tako ognjišče izberemo nagnjen del zemljišča. Tu izkopljemo prostor zanj v obliki treh četrtin kroga.

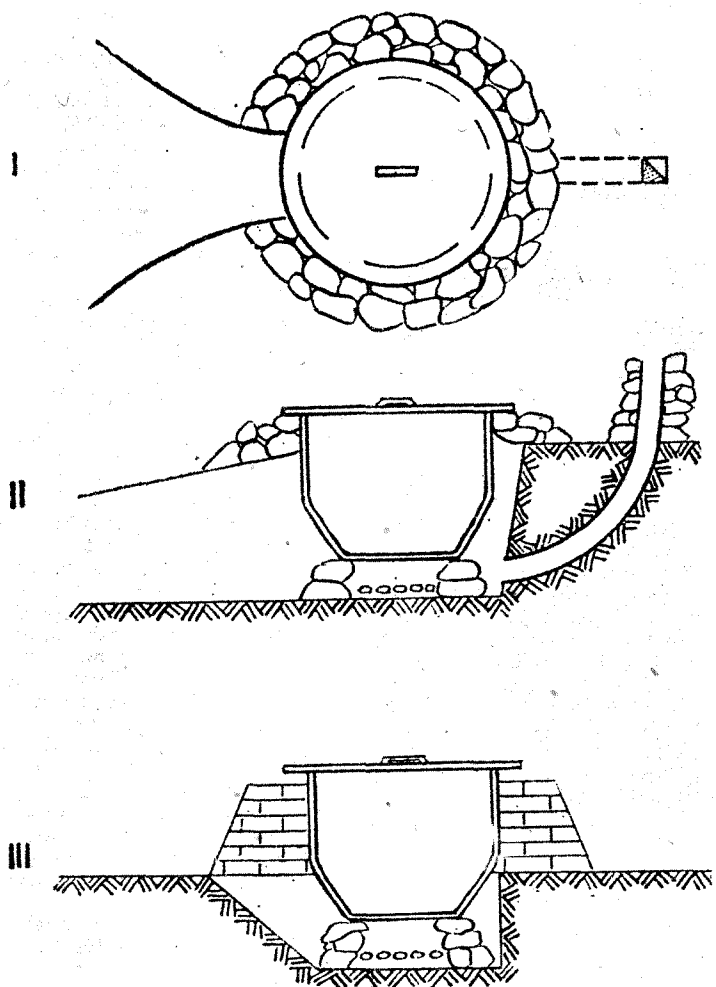
Na dnu ognjišča napravimo iz kamna ali opeke kurišče, visoko 25 do 35 cm, nanj pa postavimo kotel. Pri tem je važno, da je dno kotla oddaljeno od kurišča okrog 35 cm, ker se tako najbolj ogreva. Navpični presledek med kotlom in zemljo zatrpamo z ilovico, ki smo ji primetali drobno kamenje, ali z rušo, da se toplota čimbolj izkoristi. Za odvod dima skopljeemo skozi zemljo rov, ki se podaljšuje v dimnik iz ruše ali kamenja in gline. Kurišče mora biti odprto proti vetru.

Ognjišče za menažke

Tako ognjišče lahko napravimo na različne načine. Če imamo pri roki železne šipke, jih vzporedno položimo na vsek oziroma žleb, nanje pa postavimo menažke. Če nimamo šipk, lahko damo v vseh oziroma žleb opeke ali kamne, nanje pa postavimo porcije.

Zasilno ognjišče za menažke

Napol vkopano ognjišče za kotel: I — pogled od zgoraj, II — presek po dolžini, III — pogled s prednje strani.

Z Malgajem na Koroškem

Spomini udeleženca pohoda na Koroško in boj leta 1918-1919

Vrnitev iz Italije

Kot veliko drugih Slovencev sem bil med prvo svetovno vojno dodeljen k Bosancem. V oktobru 1918 je bila naša četa nastanjena kot rezerva v kraju Villa Santina ob zgornjem toku reke Tagliamento zahodno od mesteca Tolmezzo. Ob zlomu avstrijske fronte na Piavi konec oktobra smo se začeli umikati, in sicer čez Karnske Alpe na Koroško. Sli smo čez »Plöckenpass« na Muto (Mauthen) v zgornji Ziljski dolini in naprej proti Greifenbergu ob Dravi, od tam pa spet mimo Völs-prijskega jezera v Smohor v Ziljski dolini. Tu je prevzel poveljstvo nad vso skupino Bosancev stotnik Martinčič in jo vodil do Podkloštra, kjer smo s polno vojno opremo zasedli vlak, ki naj bi nas po najbližji poti, tj. skozi Karavanški predor popeljal do Ljubljane. Toda postajni načelnik v Podkloštru, ki je bil najbrž za grizen Nemec, je naš vlak z različnimi izgovori prometnega značaja usmeril proti Trbižu, ki so ga bili medtem že zasedli Italijani. Očitno nas je hotel spraviti v italijansko ujetništvo. Ko je vlak privozil na postajo v Trbižu, nas je tam dočkal oddelek Italijanov in takoj zahteval, da vsi izstopijo. Poročnik Ažman (poznejši profesor na rudarski šoli v Celju), pa je snemajoč svojo karibinko zapil »streljajte« in že sta zaregljala s sosednega odprtega vagona dve strojnici proti postopju na postaji. V hipu je bila vsa postaja prazna in mi smo takoj neovirano nadaljevali vožnjo proti Ratečam in prispeli skozi Jesenice srečno v Ljubljano. Tu smo se Slovenci ločili od vrlih Bosancev.

Celje v začetku novembra 1918

Ko sem 2. novembra 1918 prispel v Celje, sem se takoj javil takratnemu poveljniku, stotniku Sancinu. Slovenski vojaki so se v tistih dneh po različnih poteh in z različnimi prevoznimi sredstvi z vseh strani vračali v Celje. Takrat je poročnik Šestan pripeljal s fronte tudi ostanke domačega pešpolka v Celje, kjer so vojakom priredili slovesen sprejem.

V tistih dneh je Celje prekipelo od navdušenja nad osvoboditvijo, vendar pa je zlasti med mladimi rodoljubi naraščala skrb za usodo naših severnih mej. Treba je bilo v tej smeri ukrepati hitro in odločno. Celjsko vojaško poveljstvo z že imenovanim stotnikom Sancinom na čelu je predvsem na pobudo mladih in zavednih oficirjev, podoficirjev in več rodoljubov v sporazumu s celjskim Narodnim svetom začelo formirati vojaške enote. Vojaška pomoč je bila potrebna ne le Mariboru, temveč tudi slovenski Koroški.

Pohod na Koroško in v Maribor

Prvi oddelek je iz Celja odšel na Koroško nadporočnik Franjo Malgaj, potem ko je dobil od svojega šentjurskega rojaka, predsednika Narodnega sveta za Meziško dolino, Andreja Oseta, nujno prošnjo za pomoč. V Slovenji Gradcu se je Malgajevemu oddelku pridružil z manjšo skupino vojakov še poročnik Arnečič, ki pa je po spotoma opravičeni razorožitvi nemške dravograjске straže ostal kot poveljnik v Dravogradu.

Hkrati pa je začelo celjsko vojaško poveljstvo formirati tudi čete za pomoč Mariboru. Nekako sredi novem. so odšle v Maribor tri čete in oddelek s šestimi strojnimi. Tem četam so poveljevali nadporočniki Rodé, Anton Vrečko in Ferdo Tratnik, zbirna Pavlin, na čelu oddelka strojnica pa je bil poročnik Drago Slekovec in pri njem tudi štabni narednik Franc Vrečar. Pri četi nadporočnika Rodeta in drugih četah so bili tudi takratni poročniki Avgust Gogala (sedaj profesor tehnične fakultete v Ljubljani) in Franjo Zacherl, Pavel Sturm,

narednik Ambrož, kot sanitetni častnik pa Celjan Kamilo Gradišnik. Iz omenjenih čet, ki so razorožile močno zeleno gardo pri železniški delavnici na koroškem kolodvoru v Mariboru, so pod poveljstvom majorja Antona Kosa pozeje ustanovili tretji bataljon (9., 10. in 11. četa) celjskega pešpolka. Adjutant poveljnika bataljona je bil ves čas poročnik Avgust Gogala. Ta bataljon so sredi decembra 1918 poslali na odsek pri Velikovcu, kjer je ostal do zloma naše velikovške fronte 2. maja 1919.

Ker se je odhod novo ustanovljenih čet v Maribor, ki sem se jim prvotno želel pridružiti, nekoliko zavlekel in ker me je že poprej moj nekdanji sošolec Malgaj nagovarjal, naj se mu pridružim, sem se njegovemu ponovnemu pozivu odzval in s svojim prijateljem poročnikom Franjem Jazbinškom nekaj dni nato z vojaškim tovornjakom, ki je vozil material za Malgajev oddelek, odšel na Prevalje. Malgajev štab je bil takrat v Lahovnikovi hiši blizu prevaljskega kolodvora. V Malgajevem štabu so bili takrat poleg poročnika Jožeta Ludvika in Valentina Krofliča še meziški rojak poročnik Ivan Veselko ter naredniki Rajko Kotnik, Žegar in Kronovšek kakor tudi več drugih, ki sem jim medtem zgrešil imena. Poročnik Bogdan Kurbus pa je bil medtem že odšel v Mežico in naprej v Črno, kjer je ostal kot štacijski poveljnik. Čez nekaj dni sva bila z Jazbinškom poslana v Črno, kjer sem zmedel Bogdana Kurbusa, ki se je vrnil na Prevalje.

V Črni sva z Jazbinškom ostala dober teden dni, potem pa sem se na Malgajev poziv vrnil na Prevalje, medtem ko je Franjo Jazbinšek dobil nalogo, da ostane v Mežici.

V Pliberku

Potem ko je Malgaj okrepil svoj oddelek z novimi prostovolci in s približno 30 Srbi, ki so se vračali iz ujetništva — poveljeval jim je podporočnik Mitrovič — smo začeli pohod proti Pliberku v Podjuni in ga tudi brez boja zavzeli. Datuma se ne spominjam, pa bo že držalo, da je to bil 23. november 1918, kot to navaja tovariš Fran Staudek v svojih člankih »Ob 50. obletnici bojeva za osvoboditev severnih krajev Slovenije« v glasilu Zveze borcev »TV 15«.

Naprej v Velikovec

Ko je bilo videti stanje v Pliberku in okolici dovolj ustaljeno, smo se odločili za pohod na Velikovec. Malgajeva četa je tedaj skupaj s srbskimi prostovolci s podporočnikom Mitrovičem na čelu štela nekaj nad sto mož. Dravo smo prečkali po mostu pri Lipici in nato ob vseh potrebnih previdnostnih ukrepih nadaljevali skozi vas Rudo pohod proti Velikovcu, kamor smo prikorakali z razvito slovensko zastavo v jutranjih urah 30. novembra 1918. Velikovska nemška meščanska straža je bila kaj kmalu razorožena in prebivalci so se v glavnem pokorili pozivu za oddajo orožja. Tudi zadeve z javnimi službami, zlasti glede pošte, so bile na hitro urejene. Naš štab je bil v neki veliki dvorani na zahodni strani glavnega trga. Malgajev oddelek je imel ta dan pet častnikov, in sicer so to bili poročniki Jože Ludvik, Stanko Ost, Tine Pavlič, Ivan Veselko ter srbski podporočnik Mitrovič. V štabu pa sta bila še Srečko Puncer in Valentin Kroflič, ter štabni narednik Staudek. Pozneje poveljnik obrambe mostišča Aninmost, medtem je bil poročnik Bogdan Kurbus takrat službeno odsoten v Celju. Srečko Puncer je bil v Velikovcu ves čas urednik lista »Jugoslovanski Korotan«, ki ga je izdal Franjo Malgaj.

Boj za Velikovec 1. decembra 1918

Naslednji dan, tj. 1. decembra 1918 so prispela obvestila, da se

približujejo iz celovške smeri močni vojaški oddelki s topovi, okopnimi vozili in strojnimi. Po kratkem posvetu smo se takoj lotili obrambnih ukrepov. V sporazumu z Malgajem sem radno cesto s celovške strani zabarikadirai s kakimi 30 težjimi vozili. Poleg tega pa smo na hitro posekali še kostaž ob cesti in z njim še bolj okrepili barikado. V šentruperski zvonik sem skupaj s poročnikom Mitrovičem postavil dve strojnici in prav tako sva razvrstila na ustreznih mestih še nadaljnje štiri strojnice. Ze okoli 14. ure so nam z opazovalnic sporočili, da so na cesti, ki vodi iz Celovca, zagledali četo nemške kolone. Naši vojaki so bili pripravljani na boj. Nemci so se začeli razvijati v bojne vrste oziroma v strelce in že so zaregljale nekatere naše strojnice in sledilo je čedalje živahnije streljanje z obeh strani. Ko so Nemci spoznali našo odločnost za obrambo, so poslali našega parlamentarja. Okoli 15. ure je streljanje z nemške strani ponehalo in nato se je pojavil avtomobil z belo zastavo, ki je privozil do naših barikad. Izstopil je višji oficir, ki sva ga skupaj s poročnikom Mitrovičem odpeljala v Malgajev štab na glavnem trgu. Bil je to polkovnik Verstandig, ki je od Malgaja energično zahteval, da se takoj umaknemo iz Velikovca, da bi se izognili nepotrebnemu prelivanju krvi. Malgaj pa je odločno zavrnil njegovo zahtevo in dejal, da so v našem oddelku tudi srbski vojaki ter pri tem pokazal na podporočnika Mitroviča in da se bomo branili do zadnjega. Ker pa smo dobili sporočilo, da se Nemci še nadalje razvijajo za napad in da kljub pogovoru s parlamentarjem spet streljajo na naše položaje, je poročnik Stanko Oset potegnil veliko vojaško pištolo in jo naperil proti polkovniku Verstandigu ter dejal, da ne jamči za njegovo življenje, če bodo Nemci še nadalje streljali. Ta dogodek je bil tako impresiven, da mi je ostal še danes v živem spominu, kot da se je to zgodilo včeraj.

Spričo takega položaja je polkovnik Verstandig v naši prisotnosti kar iz Malgajevga štaba telefoniral v Celovec, da je v naši sestavi tudi srbski oddelek in da naj se prekine napad na Velikovec ter zapove umik nemških čet. Celovec je takrat očitno sprejel njegov predlog, nakar smo polkovnik Verstandiga spet odpeljali do njegovega vozila pred barikadami na celovski cesti. Kmalu nato je streljanje ponehalo in Nemci so se začeli spet umikati.

Tako je bil vojaški položaj Velikovca začasno rešen. To pa je bila hkrati verjetno tudi zadnja priložnost, da bi z močno okrepitvijo in s hitrim napredovanjem naših čet brez večjih zapletov zasedli Celovec in s tem rešili naše koroško narodnostno ozemlje. Kajti že nesrečni poraz srbskega bataljona pod poveljstvom kapetana Milosavljevića v Grabštajnu sredi decembra 1918 je močno dvignil samozavest koroških Nemcev. Poleg močne politične podpore Italije in ob nezamisljenu drugih antantnih državnikov, so Nemci imeli tudi v strateškem oziru ugoden položaj, ker so po potrebi lahko iz Celovca hitro pošiljali okrepitve na vse ogrožene odseke in prav tako tudi izvajali napadalne akcije.

V Grebinju

Nekaj dni po napadu na Velikovec je Malgaj poslal poročnika Kurbusa v Trušnje, mene pa v Grebinj, kjer smo se nastanili v glavnem pri savinjskem rojaku Ručigaju. Tu sem prejel povelje neposredno od generala Maistra, od katerih mi je eno prinesel tudi Franjo Jazbinšek. Iz Grebinja sem nekega dne v prvi polovici decembra 1918 izvedel z močno patruljo in eno strojnico pohod v najsevernejšo slovensko vas Djekše, kjer pa nisem našel nobenega nemško-koroškega vojaka, čeprav je bilo prej sporočeno, da vas nadlegujejo Nemci.

Sredi decembra je prispel iz Maribora na velikovski odsek že omenjeni bataljon celjskega pešpolka pod poveljstvom majorja Antona Kosa. Tudi v Grebinju so poslali okrepitve, med drugimi tudi nekaj Srbov. V tej okrepitvi so bili odlični celjski fantje, vsi znanci iz dijaških let in sicer Franjo Praznik, Franjo Roš (danes ugledni pisatelj), Hinko Samec, Franjo Vrečko, Milko Zgajnar, Vid Jazbinšek in še več drugih, katerih imen se pa danes ne spominjam več.

Na odseku zahodno od Velikovca

Ko so nas pozneje v Grebinju zamenjali vojaki tržaškega oziroma mariborskega polka, je bil naš oddelek razvrščen na zahodni odsek z obeh strani ceste proti Celovcu. Naš odsek se je raztezal desno in levo od ceste na Ruštatu do Črnega gradu in naprej vse do Drave. Tu je bil z nami tudi Braslovčan Drago Rizmali in pa neustrašeni junak, štabni narednik Franc Vrečar, doma iz Škofje vasi pri Celju, ki je že na soški fronti in zlasti na velikovškem mostu ob našem umiku pokazal čudeže junaštva. Sedaj živi v Malešnici pri Zagrebu. V Kosov bataljon pa so bili dodeljeni še nadporočnika Pavlin in Ješ, poročnik Rajko Vertovšek in meziški rojak podporočnik Tinko Vukšinič.

Na omenjenem odseku smo ostali vse do naše osenzive 20. aprila 1919.

Naša ofenziva 29. aprila 1919

Ta naša ofenziva se sicer ni razvijala tako, kot je bilo predvideno, vendar so bili doseženi tudi nekateri zelo pomembni uspehi. Napredovanje naših čet so najprej ovirali nekateri dobri položaji Nemcev, zlasti na severozahodnem odseku, od koder so dobri razmešeni topovi, ki so mogli držati pod ognjem ves odprti teren proti šentrupertu oziroma Velikovcu, močno ovirali naše napredovanje. Tako sta dva topa s položaja na tako imenovani Dragonski skali (»Dragonerfels«) direktno streljala na naše položaje in tako uspešno zadrževala napredovanje nekaterih naših oddelkov.

V prvih popoldanskih urah sem dobil povelje, da s svojimi fanti podpremo dokaj omahujoči enan naših borcev severozahodno od Mrzlih vod (na karti »Kaltenbrunn«). Na podlagi dobljenega povelja se mi je pridružil z dvema strojnima tudi poročnik Drago Slekovec. Skupaj s četo, ki ji je poveljeval nadporočnik Vrečko, smo se pognali proti robu gozda, ki je bil pred nami in znova zasedli greben v tem gozdu, ki so ga bili naši prej že zapustili. S poročnikom Slekovcem sva se nato pod varstvom gozda začela previdno premikati v smeri omenjenih topov, od koder so še vedno padale granate na razne dele gozda, kjer so naše čete zavzele nove položaje. Kmalu sva prispela na najvišjo vzpetino gozda do točke, od koder sva mogla iz bližine videti sicer zakamufilirana topa na nasprotni skali. Med tisto točko in položajem topov na Dragonski skali je bila vmes ozka, s travo poraščena dolinica. Poročnik Slekovec je dobro namestil obe strojnici, sam pa sem se z močno patruljo pod zaščito gozda previdno spustil v dolinico pred Dragonsko skalo. Ko sem bil na robu gozda pred jaso v dolinici, je Slekovec začel, kot je bilo dogovorjeno, z obema strojnicama streljati proti položaju topov na nasprotni skali. Naglo in brez slehernega strela z nasprotnih strani smo preleteli jaso in se takoj povzpeli po gozdni strmini do položaja topov, ki so ju bili Nemci z municijo vred pravkar v največji naglici zapustili. V patrulji je bil tudi neki bivši topničar — njegovega imena se žal ne spominjam. Temu topničarju sem dal

Junak Franjo Malagaj

nalog, da takoj usmeri oba topa na bližnjo vas Dob (na karti »Aiche«), ki je bila zasedena od Nemcev. Že prva granata je zadela neko s ploščami pokrito streho sredi vasi in pri prči so se Nemci vsuli iz hiš in začeli bežati iz vasi čez njive proti cesti, ki vodi iz Trušnja v Vobre in Grebinj. Naš kanonir pa je pošiljal granato za granato na bežeče sovražnike. Zavzetje teh dveh topov je hipoma iz temelja spremenilo položaj na tistem odseku v našo korist. Naši oddelki so začeli Nemce takoj zasledovati in tudi sam sem se s Slekovcem takoj usmeril proti Trušnju, kamor sva s poročnikom Slekovcem prva vkorakala. Nemci so Trušnje zapustili očitno v paničnem strahu, kar dokazuje dejstvo, da so tam pustili nepoškodovana dva težka 15-centimetrska topa in baterijo s štirimi poljskimi topovi. S težkima topoma smo takoj začeli streljati ob najvišji elevaciji v severozahodni smeri, pri čemer so na vseh bližnjih hišah v Trušnjah popokale šipe.

Bili smo že gotovi zmage, ko je ponoči iznenada prišlo povelje, da se moramo umakniti nazaj v Velikovec. Globoko razočarani smo sredi noči zapustili Trušnje. Oba težka topa smo onesposobili, štiri poljske topove pa smo odpeljali s seboj v Velikovec.

Splošni napad Nemcev in zlom velikovške obrambe

Naslednji dan, to je 1. maja 1919 smo zasedli nove položaje. Moj oddelek je zasedel položaj tik pred Orličjo vasjo (na karti »Arlsdorf«), in z obeh strani te vasi. Takoj smo izkopali pred vasico strelske jarke. Dodeljena mi je bila tudi ena strojnica s šmarskim rojakom Adolfom Krečmarjem. Desno od nas je zavzel nove položaje mariborski polk. Za zvezo med našim oddelkom in njimi sem poslal močno patruljo v bližnji gozd. Vso noč smo bili v največji pripravnosti.

Naslednje jutro, ko se še ni dobro zdanilo, nas je prebudilo streljanje. Takoj smo zasedli prejšnji dan na hitro izkopane strelske jarke pred vasico ter levo in desno od nje. Kmalu nato je vžigalna granata zadela hišo, v kateri smo prenočili, in je za našim hrbotom do tal zgorela. Nemci so močno pritiskali na naše položaje, vendar smo vztrajno odbijali njihove napade. Ko sem streljal na nemško strojnico na robu gozda pred nami, me je zadela sovražnikova krogla v gornjo čeljust, nakar sem za hip izgubil zavest. Nisem vedel, kje naj bi bila krogla izstopila. Sele pri operaciji zaradi hude flegmone so ugotovili, da je bila krogla obšla v korenu jezika. Rana se je dolgo obnavljala, tako da sem moral ostati v vojaški bolnici pet mesecev. V tej moji situaciji je pod dežjem krogel skočil k meni v strelski jarek moj prijatelj iz celjskih dijaških let, Anton Mak (poznejši poštni uradnik), me vsega krvavega izvlekel iz jarka in me ob močnem streljanju sovražnikov srečno privlekel v zavetje za hišo. Njemu se imam zahvaliti, da me ni doletela usoda Srečka Puncer-

ja, te idealne pesniške duše, ki so ga na zverinski način ubili v Vovbrah. Za hišo, ki je zgorela, sem srečal še Franja Praznika s skupino borcev. Praznik mi je povedal, da so deli mariborskega polka zapustili položaje in da nas Nemci z desnega boka tako obkrožajo, da so delno že za našim hrbtom. Spričo takega stanja se je Praznik v strelski formaciji začel umikati proti gozdu v smeri Velikovca, vendar pa so Nemci začeli z več strani biti po umikajočem se oddelku. Mene pa je pod neprestanim dežjem krogel vodil neustrašeni Anton Mak v smeri proti Sentrupertu.

Ta dan smo zaradi naglega umika oddelkov mariborskega pešpolka imeli hude izgube. Med žrtvami celjskega pešpolka naj omenim nadporočnika Pavlina in Jęšeta ter poročnika Kislingerja. Padlo, ranjeno in ujetu pa je bilo večje število borcev, ki so bili po nepotrebnem žrtvovani.

Nedavno tega sem vprašal takratnega nadporočnika Ivana Gračnerja, ki je bil ob napadu Nemcev 2. maja 1919 s svojo četo na našem desnem krilu, kako da so tako naglo zapustili položaje, ne da bi nas obvestili, kar je bilo za naš oddelk tako usodno. Odgovoril mi je, da se je moral naglo umakniti, ker je nadporočnik Jurko s svojo četo že poprej na hitro zapustil položaje in mu je zaradi tega pretila obkrožitev po Nemcih. Ta umik delov mariborskega polka je bil poleg nesposobnosti našega poveljstva poglavitni vzrok našega hudega in usodnega poraza.

Požrtvovalnost takratne mladine

Z velikim navdušenjem in polni idealizma so se celjski fantje odzvali pozivu za obrambo naših severnih mej. Takrat so bile dane edinstvene prilike, ki se pojavljajo morda le enkrat v stoletnih razdobjih, da pridemo do pravičnih narodnostnih mej. Toda zaradi nesposobnih in predvsem kratkovidnih ter slabo svetovanih in še slabše razgledanih takratnih naših voditeljev kakor tudi zaradi nenaklonjenosti oziroma nepoznavanja naših razmer na strani voditeljev Velike antante je bilo glede Koroške končno vse izgubljeno, razen Mežiške doline. Nemci so obdržali poleg čisto slovenskega ozemlja tudi tiste kraje, ki so bili še pred sto leti pretežno slovenski in potem s pomočjo strahovitiga pritiska vsega nemškega naroda nasilno germanizirali.

Tedanja mlada generacija pa je imela z vso upravičenostjo zavest, da je ob takratnih okoliščinah storila več kot svojo dolžnost, ne glede na to, ali ji je za to dano formalno priznanje ali ne. Ker pa so naši takratni odgovorni voditelji naroda odpovedali, je bilo to več kot tragično za ves naš narod.

Naši ljudje so že med prvo svetovno vojno v boju proti italijanskemu napadalcu na našo zemljo kakor tudi v Dobruđi in na solunski fronti pokazali neslutena junštva. Škoda je, da gre večina njihovih herojskih podvigov v pozabo. Tudi glede bojev za Koroško je šlo veliko dogodkov v pozabo. Zato pa zaslužita trud in prizadevanje tov. Frana Štaudekarja in Lojzeta Udeta, ki sta uspela zbrati veliko podatkov in prikazati dokaj zaokroženo sliko bojev za naše severne meje, vsestransko priznanje. Želeli bi bilo, da se tista, za naš narod tako usodna doba, še bolj nadrobno in s primerjanjem podatkov iz posameznih virov vsestransko razišče, obdela in opiše, saj je to del naše narodne zgodovine. Predvsem pa je treba prepričati, da bi si sedaj tisti prilaščali neke zasluge, ki jih nimajo in jih tudi niso imeli. Za sedaj je še dosti živih prič takratnih dogodkov in njihovi podatki bodo vsekakor dopuščali vzrok našega hudega in usodnega primerjanju navedb podatki dokaj objektivno podoba poteka posameznih dogodkov iz tistega časa. V tej zvezi naj omenim tudi zgodovino celjskega (39.) pešpolka, ki jo je že pred več kot 40 leti napisal naš zelo zaslužni koroški soborec Drago Slekovec, ki živi sedaj v Ljubljani.

TINE PAVLIČ

Lahko je soditi iz zakurjene sobe...

Ob obletnici pohoda 14. divizije na Štajersko smo zastavili nekaj vprašanj pesniku in filmskemu režiserju Francetu Kosmaču iz Ljubljane. France Kosmač je namreč prišel v 14. divizijo komaj tri mesece po pohodu, ko so bili spomini nanj med borci še zelo živi.

Kako, kdaj in zakaj si prišel v 14. divizijo, kakšno delo si tam opravljal in koliko časa?

Kot je znano, so najbolj pomembni člani kulturniške skupine 14. divizije s Kajuhom na čelu med strašno februarско ofenzivo leta 1944 padli. Ti so bili: pesnik Kajuh, glasbenik Sveto Marolt-Spik, kipar Janez Weis-Belač in harmonikar Janez. Recitatorji Veri in plesalki Brini pa so zmrznile roke in noge, tako da sta dlje časa morali ostati v skrivni bolnišnici. Tako je prišla divizija ob res dobro kulturniško ekipo in štab je zaprosil glavni štab Slove-

sal nekaj lepih in učinkovitih pesmi, ki so jih borci zelo radi recitali v zboru. Bil je spreten in izkušen govornik, recitator, pevec in igravec. Za menoj je bila ciklostirana izdaja prve pesniške zbirke, ki sem jo napisal pri partizanih in jo je natisnil Zlatko Selškar v tehniki 18. divizije na Gori pri Sodražici. Znal sem malo igrati na harmoniko in na kitaro, tako da sem lahko za silo naučil tudi kak bataljonski pevski zbor novih Kozinovih pesmi, katerih zvezek, na roko pisan, mi je pokojni Marjan stisnil v roke tik pred odhodom na Štajersko. Peter Adlešič pa, ko je prišel za nama, je bil več preprostega tiskarja na ciklostil in raznega drugega drobnega kulturniško-tehniškega dela, ki ga je opravljal z natančnostjo in potrpežljivostjo mravlje ali čebele.

Trije taki »kulturniki« smo bili seveda le zasilno nadomestilo za prejšnjo skupino, ki je obvladala bogat in dober program, ki ga je še sproti bogatila in prilagojevala. Toda borci in voditelji 14. divizije so nas sprejeli z odprtimi rokami, bili so nas tudi veseli in so nas morda prav zaradi bridke izgube prve skupine še bolj cenili. Tovariš Pelko je svoje organizatorske sposobnosti kaj kmalu začel razvijati pri pripravi mitingov tako za vojsko kot za domačine. Poleg tega se je oprijel tudi dopisništva, jaz pa sem mu pri vsem tem skušal pomagati. Adlešič pa se je ukvarjal z različnimi tehničnimi in organizacijskimi posli in je vsaj prve dni tarnal, kaj je zagrešil, da je moral priti tako daleč, na samo Pohorje, iz bližine svoje rodne in ljubljene Bele krajine...

Čez nekaj mesecev nas je v skupini delalo že deset. Ko je Pelko odšel v štab cone, so meni zaupali vodstvo skupine. Poleg drugih nalog me je doletela tudi dolžnost pisati nadaljevanje dokumentarne kronike 14. divizije, ki jo je začel pisati že Pelko.

Kako si pisal kroniko, kdo je dal zanjo pobudo, kdo podatke? Ali si vanjo zapisoval vse, tudi take reči, ki bi pomenile kršitev vojne tajne, če bi kroniko dobil v roke sovražnik? Kakšen odnos si zavzel do neuspehov, ki jih doživljal vsaka enota, tudi še tako izurjena in hrabra? Kakšna je bila nadaljnja usoda kronike?

Kolikor se spominjam, je dal pobudo za pisanje kronike Dragomir Benčič-Brkin, komisar divizije. Podatke pa so nama s Pelkom dajali, kadar so seveda utegnili, posebno sekretar »politodela« Aleš in drugi borci ter oficirji, ki so preživeli pohod 14. divizije na Štajersko in ki so imeli o tem kake zapiske ali vsaj dober spomin. Težave pa so bile v tem, da ni bilo zadosti dokumentov, na katere bi se pri pisanju brez skrbi oprl. Tako je večkrat tudi med udeleženci pohoda že takrat prišlo do prerekanja glede datumov ali za slug za uspeh kake akcije.

XIV. divizija pri Jurkloštru 12. februarja 1944 (Foto: J. Petek)

Neuspehe smo sicer neradi priznali, toda v kroniki je bilo pisano tudi o njih.

Kršitev vojne tajne je bilo že pisanje in nošenje dnevnikov ali zapisnikov. Tako so nam vsaj zabičali na Dolenjskem naši nadrejeni, ki so nam rekli: Če te ujamejo živega, lahko molčiš o vsem kar veš, toda če najdejo pri tebi zapiske, nimaš nobenega izgovora. Toda vem, da so kljub temu mnogi med nami zapisovali svoje vtise, dogodke in spomine. Pri pisanju kronike smo iskali predvsem take tovariše in nekaj smo jih tudi našli.

Za nadaljnjo usodo kronike ne vem, vem pa, da je tovariš Pelko napisal kroniko za približno pet ali šest mesecev, jaz pa za ravno toliko.

Pa še to: takratnemu komandantu divizije Janku Sekirniku-Simonu in komisarju Brkinu se je zdelo pisanje kronike tako pomembno, da me nista pustila s Pohorja na položaje v Zgornjo Savinjsko dolino, kamor sem želel kot poročevalec za časopise in kamor se je prav tedaj odpravljal Simon s svojimi kurirji.

Zdi se mi, da je tista kronika v enem ali kvečjemu v dveh izvodih zdaj v Muzeju revolucije v Ljubljani ali v arhivu Instituta za zgodovino delavskega gibanja. Morda je v njej nekaj verodostojnih podatkov, ki utegnejo pomagati tudi današnjemu zgodovinarju. Toda zdaj je zgodovinarju s svojimi zahtevami visoko nad tem, kar sva takrat s Pelkom znala napisati ali oceniti.

O 14. diviziji je mnogo napisanega. Ali so v zgodovini divizije, zlasti pohoda na Štajersko, tudi taka poglavja, o katerih doslej nismo še pisali zaradi obzira do še živih ljudi ali sorodnikov padlih in umrlih?

Priznati moram, da sem po osvoboditvi o štirinajsti malo bral. Še to, zlasti v »Borcu« in »TV 15« je bilo napisano v odlomkih. Prav gotovo pa nalaga obzirnost do živih ali umrlih pisca določene omejitve, predvsem pa zgodovinarju. Menim namreč, da je umetniški oblikovalec glede tega bolj prost rok. Seveda, opustiti mora stvarna imena zgodovinskih oseb in morda celo krajev. Tudi najbolj pronicljivemu duhu je včasih nemogoče prodreti v globino razlogov za človeška dejanja in nehanja. Zato bi utegnili

biti mnogokrat ob uporabi imen krivični tem ljudem samim ali pa tudi njihovim domačim ali potomcem. Toda zgodovinarja mora zanimati ravnanje zgodovinskih oseb, skratka vsi motivski in časovno-prostorski kompleksi, ki opredeljujejo dogajanje. Pomanjkanje dokumentov lahko pisec deloma nadomesti z jasnovidnostjo svojega pogleda. Zato bomo tudi pri piscu zgodovinskega dela s podrobnejšo razčlenitvijo njegove stvaritve nujno odkrili značajske črte in naravo avtorja samega. Pravičen pogled na zgodovinsko dogajanje je v neprestanem dodajanju novega, globjega, še bolj tehtnega. Zato se mi zdi, da k

pravičnosti in stvarnosti neke ocene prispevajo tako izvirni dokumenti kot umetniški snovanje, ker ob stvarnem dogajanju odkrivata zakonitosti splošnega, tako človeka kot njegove zgodovinske usode. V ta pogled sodita tudi usoda in razvoj samega zgodovinarja pa tudi človeka kot kozmičnega bitja.

Sicer pa moram reči, da je dovolj lagodno (kljub resničnim in resnim naporom) voditi bitko s sovražnikom izza zgodovinskih očal v toplo zakurjeni sobi. Povsem drugače kot pa stati sredi bitke, s pomanjkljivim poznavanjem sovražnika, pa morda tudi samega sebe in lastnih ljudi. Toda če vodi tako pisca kot bralca iskrena želja po resnici, potem tudi pravkar omenjeni primer izgubi svojo kritično ostrino.

Ustvarjalne svobode ne smemo kratiti

Partizanski quiz »Niti našega življenja« je požel širok odziv. Prejeli smo mnogo spodbudnih pisem in čestitk, pa tudi nekaj pripomb in ugovorov. Vsak ustvarjalec je tega vesel, zakaj to mu je najlepše plačilo za trud kakor tudi kašipot za izboljšave in snovanje v prihodnje. Posebno če so bile pripombe izrečene z namenom, da bi koristno stvar pridrale, da bi zastavljenemu delu pripomogle še do večjega uspeha. Seveda vsega ni mogoče osvojiti in ne ustreči vsem željam, zakaj mnogo pripomb in ugovorov izvira iz ozkega zornega kota, iz nepoznavanja vseh prvin in težav, ki so kakemu delu botrovala, pa tudi iz različnih okusov. Važno se mi zdi pri tem poudariti, da morajo biti iz tega izvirajoče razprave na primerni ravni, da smo strpni in da svojega mnenja ali okusa ne vsiljujemo drugim, da nastopamo z dokazi in da skušamo pojasnjevati, svetovati... So namreč tudi taki, ki ne razumejo, da mora biti demokracija za vse enaka, in kaj radi človeka brž postavijo na zatožni klopi; take pa je treba zavrniti. Naj torej v tem stavku nihče ne pričakuje, da se bom zagovarjal, hotel bi le pojasniti to in ono.

Najprej o nagradah

Dobili smo nekaj ugovorov, da so nagrade previsoke, da razmetavamo z denarjem, jih dajemo za piškavo znanje in podobno. Mislim, da gre pri tem za tipično slovensko lastnost, za našo podedovano majhnost in za miselnost, ki se je razbohotila ob uvajanju načela o delitvi dohodka po delu, tako da zdaj venomer škilimo sosedom v kuverte ter se takoj prepričamo, če je dobil kateri kaj več. Najbrž da o tem, kolikšne bodo nagrade v kaki televizijski tekmovalni oddaji, ne morejo odločiti majhni zaslužki ali majhne pokojnine in tudi ne število revežev. Pri

določanju nagrad se moramo zglodovati po drugih televizijskih hišah bodisi doma, bodisi na tujem. In torej če nagrade našega partizanskega quiza primerjamo z njimi, bomo videli, da še malo niso pretirane, ampak so zelo skromne. Spomnimo se samo beograjske oddaje »Zlatni pogodak«, kjer so delili milijone in najdražje avtomobile, da o quizih nemške in drugih zahodnih televizij ne govorimo. V nasprotju s takšnimi nagradami, ki pri mladini vzbujajo le lov za materialnimi dobrinami, smo se ustvarjalci partizanskega quiza odločili za štipendije, da bi tako tudi po tej poti spodbudili zanimanje za duhovne vrednote, za nadaljnje osvajanje znanja, ki mora postati poglobitveni kapital mladega človeka in vsega naroda. Če dodamo še to, da se k tekmovalju priglajajo le najbolj nadarjeni dijaki, ki bi lahko po končani maturi tako ali drugače zaprosili za štipendijo in jo glede na sedanjo prakso tudi dobili, nikakor ne gre za visoke nagrade in zarazmetavanje denarja. S tem da smo štipendije izročili vložene na hranilne knjižice, iz katerih je mogoče dvigati mesečno največ 300 N dinarjev, pa smo ne le zagotovili namensko uporabo teh čisto praktičnih nagrad, marveč skušali tudi vplivati na privzgojo smisla za varčevanje pri mladih ljudeh, kar še kako sodi v reformna prizadevanja. Zaradi vsega tega v tej zvezi nismo pričakovali graje ampak pohvalo.

Se drugi dokaz, da naše nagrade niso previsoke. Zahtevana učna snov znatno presega znanje, ki ga po dosedanjih učnih načrtih s tega področja dajejo dijakom srednje šole, pa tudi ustrezne literature ni ali je vsaj zelo pomanjkljiva. Dijaki in njih mentorji so morali vložiti mnogo truda pri brskanju po muzejih in knjižnicah. Šele ta quiz nam je pokazal, kako malo smo doslej storili

za vzgojo mladega rodu v duhu tradicije NOB, saj smo ostali večinoma le pri proslavah, tisto poglavito, da bi ta snov prišla v učne načrte in da bi bila podana v preglednih in zaokroženih učnih knjigah, nas še čaka. Ni slučaj, da so kandidatke iz glasbene in književne ustvarjalnosti tako slabo odgovarjale. To nam daje misliti. Mladini smo mnogo premalo dali, da bi lahko od nje preveč zahtevali...

Prepričani bodite, da se nihče ne mara osramotiti pred objektivno televizijskih kamer, da bi se raje odrekel želji po nagradi, kot pa se osramotil z neznanjem. Tekmovalci so se zelo resno pripravljali tri mesece in so pokazali tudi lepo znanje. Dijakinja Erženčnikova je po oddaji, poražena, z zadoščanjem vzdihnila: »Nisem se učila zaman, znanje pridobljeno v pripravi na quiz bom porabila pri pisanju diplomske naloge...« Na temelju izpričanega znanja v tekmovalju srednješolskih kolektivov in tričlanskih ekip je marsikdo prišel do napačnega spoznanja, da so bila zastavljena vprašanja prelahka. Pa so bila zahtevna. V poprečju so bivši partizani, ki jim je ta snov dokaj znana, lahko odgovarjali le nekako na dve tretjini do tri četrtine vprašanj. Namen quiza je namreč ta, da gledalec nekako podzavestno tekmuje tudi sam in zato vprašanja ne smejo biti pretežka. Sestavljena so bila tako, da naj bi do zmagovalca prišlo šele pri zastavljanju dopolnilnih vprašanj, kar se je razen dveh izjem tudi zgodilo.

Kaj je vzrok, da so tekmovalke iz književne in glasbene ustvarjalnosti skoraj povsem odpovedale, nam ni še povsem jasno. Eden od vzrokov je prav gotovo ta, ki sem ga omenil v prejšnjem odstavku, da smo namreč mladini znanja o NOB nasploh premalo dali. Drugi vzrok je morda v tem, da smo za ti dve področji umetniške ustvarjalnosti med NOB predpisali preširok spekter literature in so se dijaki zaradi preobsežnosti v njej izgubili. Tretji — ta se mi zdi odločilen — je psihološke zziroma fiziološke narave. Gre za tremo in preutrujenost. Malokdo ve, da sta morala tekmovalca z Raven vstati že ob treh zjutraj, da so bili tekmovalci navzoči pri kadriranju oddaje od 8. do 12. ure in potem na vroči vaji od 14.30 do 18., nato pa so morali biti ob 19.30 že v študiju, čakaje na začetek oddaje. Malo je ljudi, še med odraslimi, ki bi lahko kljubovali tolikšnemu naporu, tolikšni preizkušnji in takšnemu javnemu nastopu. V prihodnje jih v študiju ne bomo smeli toliko zadrževati in utrujati, pa tudi njihovi mentorji morajo skrbeti za to, da bodo na tekmovalje prišli spočiti. Četrti, zadnji vzrok je bil tehnični škrat. Zgodilo se je namreč Marinki Ribičevi, da s filmskega odlomka Balade o trobenti in oblaku ni dobila tona, menda pa tudi filma ni videla, ker je bil monitor drugače obrnjen kot na vaji. Tako so gledalci zares lahko dobili vtis, da so bile nekatere nagrade podeljene povsem nezaslužno. Mislim, da se je to zgodilo samo v enem primeru, kar se pa v prihodnje ne bo moglo več zgoditi.

Ze v prvotnih pravilih tekmovalne oddaje »Niti našega življenja« je bilo določilo, da je treba za zmago med posamezniki odgovoriti na obe vprašanji. Pri kasnejšem poenostavljanju pravil je to določilo izpadlo. Nova izpopolnjena pravila določajo za zmago dosego najmanjšega števila točk (za posameznike 4, za kolektiv ali ekipo najmanj 6 točk), drugače se nagrada ne podeli. Mislim, da bodo s tem popravkom ter še z nekaterimi tehničnimi izboljšavami gledalci nadaljnjih oddaj partizanskega quiza zadovoljni.

O »pačenju« partizanskih pesmi

Posebno ostri so bili ugovori zoper nastop Lada Leskovarja, ki je ob koncu oddaje zapel »Hej origa-

de« v »beat« priredbi. Ko človek bere ta pisma, dobi vtis, da so naperjena zgolj proti temu našemu pevcu zabavne glasbe, kar je navsezadnje stvar okusa vsakega posameznika. Mislim, da bivši borci nikakor ne bi smeli biti krivični Leskovarju, saj se kot popevkar največ ukvarja s oetjem protestnih pesmi, protivojnih, tako rekoč protimperialističnih. Prav tako razne glasbene smeri, pa tudi zanesenjaške muhe mladostnikov ne bi smele voditi v skrajnosti na naši strani, namreč tako, da bi samo zaradi zunanosti (dolgi lasje, čudna imena kot »Bele vrane«, »Kameleon« itd.) zavračali to mladino, kot da je njeno početje v nasprotju s tradicijami NOB in škodljivo narodu. Današnja mladina ima svoje veselje, svoja pota v zabavi, za katero smo bili mi prikrajšani, v splošnem pa gleda na NOB z občudovanjem in spoštovanjem. V partizanskih bojih nas je spodbujala partizanska pesem, harmonika ali v najboljšem primeru razglašena pihalna godba. Če bi se morali dandanes ponovno boriti za svobodo, bi nas nemara spremljali tudi »jazz«, »beat« in popevkarji.

Karel Pahor med drugim piše: »Prikazovali ste našo bedo, lakoto, bolezen, smrt komandanta Staneta — in polovico tistih pevcev siromakov je danes zaradi posledic že mrtva — zato jim pustite pesmi, ki so bile zanje napisane, čiste in nepotvorjene...« Brez dvoma misel, porojena iz pristinega čustva in prizadetosti, tako da ji nihče ne more oporekati. Pa vendar. Ali je bilo to napisano in ustvarjeno le zato, da bo skupaj z nami zlezlo v grob, da bo ostalo konzervirano za vse večne čase? Bil bi nerazumen egoizem naše generacije, če bi si te vrednote lastila le zase, če ne bi dovolila, da se s partizansko melodiko opaja tudi zabavna glasba, kakor se je partizanska pesem oplajala iz vse-mogočih vrel. In zakaj bi moral človek partizanske pesmi poslušati le s solzami v očeh, zakaj le v heroični drži, zakaj bi morala biti naša žalost za padlimi »klesana v kamen, zakaj ne bi iz te naše tragične veličine zrastlele nove

življenje, življenje veselih in zdravih ljudi, saj smo se zato in zanje vendar borili? Ta vprašanja so bila porojena iz nekako pristnega čustva, in prav je, če bi o njih razmislili in enako strpno razpravljali...

V prvem delu oddaje »Niti našega življenja« je prireditelj podal pesem »Hej brigade« (druga kitica) v prvotni »nepotvorjenik« priredbi, proti koncu pa jo je Lado Leskovar zapel v »beat« instrumentaciji. To ravno zaradi primerjave, da nam ne bi mogel kdo kaj slabega očitati. Instrumentacija ali priredbe so vsepovsod v navadi in dovoljene, saj gre za nekaj podobnega, kot če bi nekdo pesem priredil za pihalno godbo ali simfonični orkester. Glenn Miller si je privoščil nekaj podobnega celo z ameriško himno (himna spada med svetinje vsakega naroda) in s tem dosegel velik uspeh, v zadnjem času pa smo priče »beat« instrumentacije nabožnih pesmi, torej je celo cerkev, sicer znana po dogmatizmu in okostenelosti, sprevidela, da so vse vrednote podvržene zakonom prenavljanja. Sam sem doživel partizanstvo s srcem čistega otroštva, videl sem umreti svoje najbližje in najboljše tovariše, pa me ta priredba oziroma izvedba ni motila. Isto velja tudi za mnoge bivše borce, ki so takšno instrumentacijo celo pozdravili, da o mladini sploh ne ovririmo.

Partizanski quiz »Niti našega življenja« je plod kolektivnega dela, pri katerem smo bivši borci prispevali le majhen del. Večino tega lahko rečem doživetega ustvarjanja NOB pripada mladim televizijskim ustvarjalcem in zelo nadarjenemu režiserju, ki smo jim pri oblikovanju oddaje prepustili vso svobodo. Mislim, da jim te ustvarjalne svobode tudi v prihodnje ne smemo jemati. Pa še nekaj. Partizanski quiz se je prebil skozi hude tesni in čeri, zato ne bi bilo prav, da bi ga kdo izmed nas spotikal pri njegovih prihodnjih korakih...

FRANCI STRLE

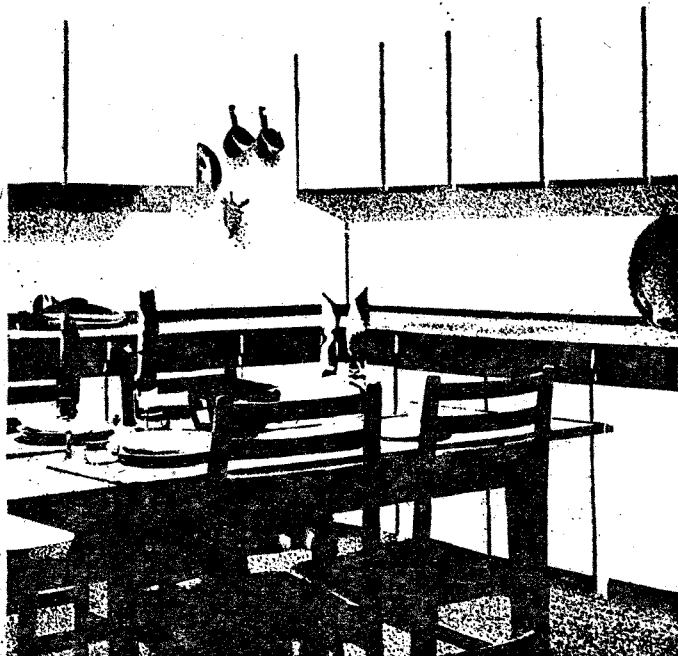
BORCEM,

ki dobe stanovanja
nudimo vso opremo
na
KREDIT
do

1.000.000 SD

brez porokov
in pologa

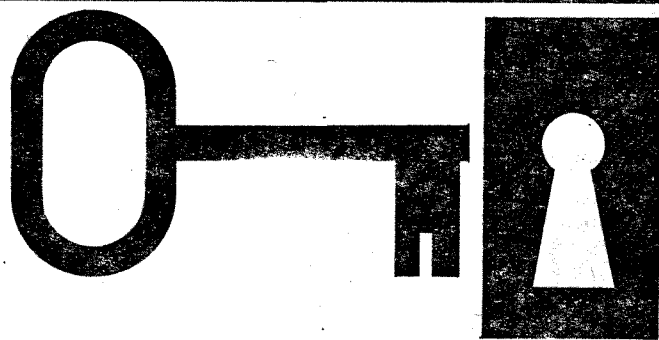
SLOVENIJALE

Pismo občinskemu odboru ZZB NOV Sežana

Bivši borci, ki se zdravimo v Bolnici za pljučne bolezni v Sežani, se vam najlepše zahvaljujemo za pristrčne čestitke in novoletna darila ter vam želimo mnogo uspeha v letu 1969.

Izkoriščamo priložnost in vas v imenu vseh bolnikov prosimo, da bi podprli naša prizadevanja za nadaljnji obstoj sežanske bolnišnice. Le-ta je edini tovrstni zdravstveni zavod na Primorskem, pomemben za kraško, koprski in goriško področje. V primeru ukinitve bi mnogi bolniki — in teh na tem področju ni malo — ne imeli več priložnosti zdravljenja v bolnišnici in bi bili prepuščeni ambulantnemu zdravljenju. Vsi pa dobro vemo, da v domači oskrbi bolniku v mnogih primerih ni moč nuditi primerne nege.

Sežanska bolnišnica je v veliko pomoč in dopolnilo bolnišnicam na Primorskem in prepričani smo, da bi bilo vsako spreminjanje v veliko škodo bolnikom in s tem zdravstvenemu varstvu nasploh!

PROTI RJI

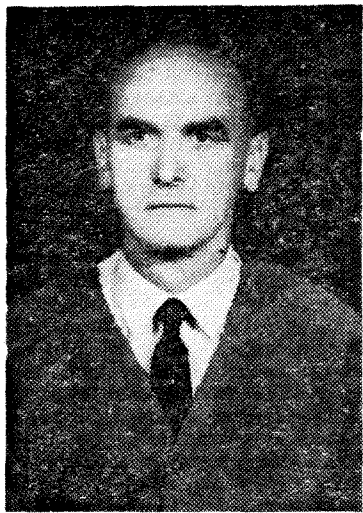
WD-40

Devet bratov - devet partizanov

Zvanova družina iz Livka in njenih devet sinov je marsikateremu borcu in aktivistu NOB še dandanes živo v spominu. Od devetih bratov je bilo kar sedem aktivnih borcev NOV. Najmlajša dva, še šoloobveznika, pa sta opravljal nevarno in zahtevno kurirsko delo med livškimi rasmami in partizanskimi edinicami v takojšnji okolici in Beneški Sloveniji. Ostalih sedem bratov je bilo raztresenih po vseh krajih, od Kaira, Montenteja v Italiji, Mautausna v Nemčiji pa do jadranske obale, kjer se je kot pripadnik partizanske mornarice boril brat Joško in na otoku Pagu kot edini od vseh devetih bratov žrtvoval svoje mlado življenje. Tudi oče Janez in mati Pepa sta aktivno delala za NOB in vrata njihove skromne hiše so bila v času vojne borcem in aktivistom vedno odprta.

Eden izmed sinov, Anton Hrast ali Toni Zvan po domače, je pred kratkim praznoval 50-letnico svojega življenja.

Slavljenec je v času, ko so se na primorskem pojavili prvi partizani, služil pri konjenici v Torinu in so ga kot ostale primorske rojake Italijani zaradi neznesljivosti razorožili in ga poslali v tako imenovane posebne kazenske delovne enote italijanske vojske. Po zlomu Italije se je vrnil domov in se še isti mesec prostovoljno javil v takrat ustanovljeni bataljon, ki je nosil ime kobarškega rodoljuba Andreja Manfreda. Od tu je bil dodeljen k VOS, nato v 18. brigado »Bazoviško« in zatem, kot dober po-

Anton Hrast, eden izmed devetih bratov — partizanov

znavelec Slovenske Benečije, k Briškobeneškemu odredu. Leta 1944 je bil imenovan za komandirja vojaške postojanke M4 na Livških ravnah. Po končani vojni je kot namestnik komandirja postaje Narodne zaščite služboval v takratni coni B na Sentiški gori pri Grahovem in kot komandir bloka na razmejitveni črti na Mostu na Soči. Zaradi vestnega opravljanja službe in vzorne discipline je bil premeščen na Bled, kjer so mu na Brdu pri Kranju zaupali varovanje tamkajšnjih objektov, v katerih so se pogostoma zadrževali najvišji tuji in naši predstavniki s predsednikom Titom na čelu. Leta 1960 je bil v štiridesetem letu starosti zaradi bolezni invalidsko upokojen. Danes živi z ženo Bruno in hčerko na Idrskem, kjer še vedno prizadevno sodeluje v družbeno-političnem življenju.

Njegovi soborci, sodelavci in prijatelji mu ob življenjskem jubileju kličejo: »Še na mnoga leta!«

IVAN KURINCIČ

NOV v radiu Celje

Med komisijo za razvijanje tradicij pri občinskem odboru ZZB NOV Celje in vodstvom Radia Celje so bile dogovorjene redne nedeljske radijske oddaje pod naslovom »Se pomnite, tovariši.« Pripravo teh oddaj je prevzela navedena komisija, ki jo vodi tov. Stane Mavrič. Tu gre za pričevanje še živih borcev in sploh za zgodovinsko gradivo s področja nekdanjega celjskega okraja, prikazuje predvno delo KP, dogodke iz narodnoosvobodilne vojne in njeno organizacijo. Pri vsem tem je važna tudi časovna povezanost preteklosti s spominskimi obletnicami v sedanjosti.

Tako bo letos pomembna 25-letnica pohoda XIV. divizije na Stajersko. Enaka bo obletnica ustanovitve V. prekomorske brigade, katere domicil je v celjski občini. Z njo bo povezan tudi letošnji celjski občinski praznik.

Vse te radijske oddaje bodo vsebinsko in jezikovno prečiščene, tako da bodo primerne za posnetke na magnetofonskem traku in ohranjene. K sodelovanju s tekstovnimi prispevki je povabljen vsa vrsta tovarišev in tovarišic.

V minulih tednih so bile opravljene oddaje: Narod si bo pisal sodbo sam (Terčak), Osvoboditev iz Starega piskra (Presinger), Konferenca v Joštovem mlinu (Joštova) in Šlandrova družina (Roš).

Sledile bodo oddaje:

Tončka Čečeva (Požun), Frankolovo (Terčak), Boj na Dobrovljah (Požun), Pohod XIV. divizije (Terčak, Mavrič), Zidankova smrt (Joštova), Osmi marec (Joštova), 27. marec (Majcen), Taboriška smrti (Toplakova in Zorkova), 27. april (Terčak), Slovenski

pregnanci (Roš), Prekomorske brigade (Majcen), Napad na Hudo jamo (Požun), Predvojno delo KP (Vrabičeva), Kozjanski odred (Jerin), XIV. divizija, bolnišnice

(dr. Kopač), I. celjska četa (preživeli borec).

Tudi te lokalne radijske oddaje naj bodo eden izmed načinov ohranjanja spominov na veliki čas zmagovite borbe in žrtvovanja za cilje, ki se nam ne smejo izmakniti izpred oči. Zanje pa naj se ob stiku z našo častno preteklostjo ogreje naša mladina, ki bo v doglednem času povsem zamenjala starejši rod v našem javnem življenju in upravljanju.

F. R.

Čim tesnejše sodelovanje!

ALOJZ KRAVANJA, predsednik krajevne organizacije ZB NOV Maks Durjava iz Maribora je na letni konferenci tega terena poročal, da so v minulem letu težili za čim tesnejšim sodelovanjem med člani ZB in občinskimi odbori ZB, taborniki, krajevno skupnostjo in družbeno političnimi organizacijami. Zahvaljujoč takemu prizadevanju so skupaj s šolami, mladinsko, pionirsko organizacijo, tebniki in JLA izvedli vrsto praznov in prireditev, ki so lepo uspeli, tako po izbranem programu, kakor tudi zaradi številne udeležbe. Razen tega je organizacija ZB NOV Maks Durjava reševala stanovanjske, socialne in zdravstvene probleme borcev in skrbela za prenašanje revolucionarnih tradicij. Ob takih prilikah so jim priskočili na pomoč tudi predstav-

niki JLA, ki so poleg besede šolski mladini predvajali več filmov iz NOB. Ob dnevu žena so taborniki in predstavniki krajevne organizacije ZB NOV obiskali 37 mater padlih borcev, zaslužne članice in jih obdarili. Ob tednu starejših občanov so v sodelovanju s krajevno skupnostjo obiskali vse matere padlih borcev in nekatere starejše borce in borke in se z njimi zadržali v daljšem razgovoru in jih s skromnimi darili opozorili, da na nje niso pozabili.

Na območju krajevne organizacije ZB NOV Maks Durjava prejema študijsko pomoč 4 otroci v skupnem znesku 550,00. Komisija za prošnje in pritožbe je skupaj izdala 38 raznih priporočil, za nezaposlene borce in za njihove otroke pa je pogostokrat tudi ustno posredovala pri raznih podjetjih in ustanovah.

Na tem terenu je 459 članov ZB NOV. Letne konference sta se udeležila tudi mladinski pevski zbor osemletke Slavko Šlander, ki je pod vodstvom Božičev zapel več borbenih partizanskih pesmi in predstavnica tabornikov Stanetove čete XI. SNOUB Miloša Zidankova. Med drugim je z besedami opozorila, da želijo taborniki biti podobni partizanskim junakom, ki so tudi njihovi vzorniki ter da bodo najboljši mladinci.

O podobnih problemih so razpravljali tudi na ostalih letnih konferencah ZB NOV v občini Maribor. Naj poudarimo, da so bile letne konference uspešne. O tem priča dejstvo, da so posamezniki o posameznih zadevah razpravljali zelo zavzeto in stvarno. Lahko trdimo, da so letne konference dobro pripravljene.

D. M.

Dobro je, če veste...

● Čebelja družina sestoji, kakor je več ali manj splošno znano, iz treh vrst družinskih članov: iz delavk, trotoev in matic. V močni družini utegne živeti tudi do 60.000 delavk. Te opravljajo različna dela: zbirajo nektar, čistijo panj, hranijo matico, stražijo družino itd. Spomladi in poleti, ko so delavke najdelavnejše in najpridnejše, živijo pet do sedem tednov, 35 do 49 dni, pozimi, ko počivajo, živijo približno šest mesecev ali 180 dni. Matica je mati vseh delavk in trotoev. Ona živi štiri leta, pa tudi pet.

● »Svobodni« svet... Angleški Cigani lahko živijo v potujočih krdelih, ni ga pa kraja, ki bi jim dovolil, da se v njem stalno nastanijo. Tako se njihovi otroci sploh ne morejo šolati. Pred nedavnim so angleški Cigani demonstrirali pred parlamentom v Londonu. Parlamentu so predali pismeno vlogo, s katero so zahtevali priznanje pravic do stalne nastanitve. Cigančki so nosili plakate z napisi: »Hočemo hoditi v šolo, čeprav smo Cigani!« Načela in dejanja!

● Islandski lišaj, ki mu pravijo: žito daljnega severa, uspeva na velikanskih površinah in ima izreden pomen za prehrano domačih in divjih živali, zlasti severnega jelena. Kakor sušimo pri nas seno, tako zbirajo v severnih krajih lišaj in ga pripravljajo za žimo. Uživajo ga radi tudi ljudje. V skandinavskih deželah in na Islandu ga mešajo z žitno moko in s krompirjem. Iz te mešanice delajo kruh in kašo ter omako. Sveži lišaj uživajo ljudje tudi kot solato. Z izpiranjem in kuhanjem izločijo iz lišaja grenko snov (lišajsko kislino), nato ga skuhamo z mlekom in sladkorjem, mu dodajo limonov sok in čokolado in dobijo izredno okusno poslastico. Islandski lišaj vsebuje trikrat več škroba kot krompir ter je moč upravičeno reči, da je ta lišaj — žito daljnega severa.

● V borbi proti malariji marsikje po svetu močno pomaga evkaliptus, ki suši zamočvirjene in blatne mlakuže ter odstranjuje plitve stoječe vode. V teh se zlasti poleti bujno razvijajo ličinke malarijskega komarja (anofelisa). Evkaliptus, tudi do 150 m visoko drevo, je doma iz Avstralije. V gozdovih kjer raste ta orjak, skoraj da ni sence, kjer njegovo listje ne prestreza sončnih žarkov. Prav zaradi tega izpareva evkaliptus velikanske količine vode, ki jo njegove korenine nenehoma črpa iz zemlje. Računajo, da izpari en hektar evkaliptusovega gozda približno milijon ton veder vode na leto. Evkaliptus pa koristi tudi še drugače. Njegov les je težak, jedrat in zelo čvrst, v njegovem listju pa je od enega odstotka do 3 % izparljivega dišečega olja, ki ga uporabljajo v zdravilstvu za zdravljenje vnetja dihalnih organov (za vdihavanje) in tudi za parfumske in lepotilne namene.

● Hidrosistem Donava-Tisa-Donava je največja vodna melioracijska naprava v Evropi, le ZSSR ima še večje. Njegova naloga je: namakanje 360.000 hektarov narodovitnejšega zemljišča v Bački in Banatu in, kadar je potrebno osuševanje 1.076.000 hektarov površine, od tega 40.000 ha v sosednjih pokrajinah Madžarske in Rumunije. V Bački so skončani vsi glavni prekopi tega velikega vodnega sistema v skupni dolžini 315,7 km. Vsi prekopi, razen 64,15 km dolgega prekopa Jegričke, ki je namenjen zgolj za namakanje in osuševanje zemljišča, so plovni.

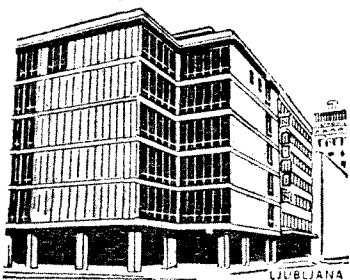
● Ribe so kratkovidne. One vidijo najjasneje na razdaljo od enega metra do dveh metrov. Ribe oči imajo izbočene leče. Ribe dosega prilagodljivost vida na večje razdalje s srpastim izrastkom, ki je med žilnico in lečo ter vleče lečo nazaj, s čimer se oko usposobi za gledanje predmetov na večje, največ približno 12-metrsko razdalje.

IMP

INDUSTRIJSKO MONTAŽNO PODJETJE
LJUBLJANA, TITOVA 37

PROJEKTIRA, MONTIRA IN PROIZVAJA

- centralno ogrevanje, sanitarne naprave, plinske instalacije in prezračevalne naprave
- električne naprave jakega ali šibkega toka, komandne in signalne naprave za industrijo in komunalne zgradbe
- regulacije
- opravlja kalorične in električne meritve
- odlivamo visokokvalitetne odlitke sive litine, ki jih po želji obdelamo

- priporoča potrošnikom hiter, sodoben in cenen nakup vseh potrebščin za sebe, za družino, za dom in za gospodinjstvo;

- za tuje kupce je v hiši menjalnica. Potrošniki lahko izbirajo blago v poslovalnicah:

TRGOVSKA HIŠA Ljubljana, Tomšičeva ul. 2
BLAGOVNICA S STANOVANJSKO OPREMO, Wolfova 1

KONFEKCIJA ELITA, Ljubljana, Čopova ul. 7
BLAGOVNICA ŠKOFJA LOKA, Kidričeva ul. 1/a

Politični razgledi

Od tistega dne, ko je predsednik ZDA Johnson ukazal, naj ameriške oborožene sile prenehajo bombardirati DR Vietnam, pa do srede januarja se pariški pogovori praktično niso nikamor premaknili. Seveda s tem ni rečeno, da se v Parizu ni nič zgodilo. Predvsem so predstavniki ZDA in DRV dobili partnerje na pogajanjih: predstavnike saigonskega režima in predstavnike južnovietnamske FNO. S tem se je začel naravnost neverjeten proceduralni proces zaradi oblike mize, za katero naj bi sedli. Medtem ko so boji v Vietnamu divjali naprej, so se v Parizu prepirali, ali naj bo miza okrogla ali oglata, okrogla z luknjo na sredini, okrogla ali pregrajena na sredini, okrogla ali izbočena na dveh koncih itd. To politično mizarstvo je sicer težko razumljivo, vendar ima nekaj pomena: gre za stališča posameznih delegacij oziroma za to, ali sta delegaciji FNO in Saigona enakovredni drugima dvema ali pa samo priključeni delegacijama DRV in ZDA. Naposled so se konec prejšnjega tedna sporazumeli, da bo miza okrogla in da delegacije ne bodo imele stalnih sedežev, marveč bodo lahko sedele, kjer bodo le hotele. Rešili so tudi problem o vrstnem redu govornikov.

Jasno je, da je delegacija iz Saigona prišla v Pariz zato, da bi zavlačevala pogovore. Njen vodja je zloglasni general Ky, nekoč predsednik južnovietnamske vlade, zdaj pa podpredsednik države. Ky je takoj poskrbel, da se je položaj zapletel, čeprav konec koncev južnovietnamske delegacije ne bi bilo treba v Pariz, če bi dobesedno vzeli navodilo predsednika ZDA Johnsona. Dejal je, da se Saigon »pogovorov lahko udeleži«, se pravi, da njegova navzočnost ni nujna.

Na potek pogajanj v Parizu ne vplivajo samo prepri s področja političnega mizarstva, marveč tudi nastop novega predsednika ZDA Nixona, ki je že imenoval novega predsednika ameriške delegacije. V Pariz je poslal Cabota Lodgea, čigar politična dejavnost je tesno povezana z Vietnamom, vendar ima prej slab kot dober prizvok. Cabot Lodge je po poklicu pravnik, po ambicijah pa vojak: v zgodovino je prišel kot prvi ameriški senator, ki se je zaradi uniforme odpovedal senatorskemu naslanjaču. Bilo je leta 1942, dva meseca pred japonskim napadom na Pearl Harbour, ko je bil znova izvoljen. V politično življenje se je spet pognal po koncu vojne, vendar je v državi Massachusetts izgubil boj za senatorja z Johnom Kennedyjem. Eisenhower ga je potolažil, ko ga je imenoval za predstavnika ZDA v OZN. Tam je bil do leta 1960, ko se je z Nixonom pognal v boj za Belo hišo: bilo je zaman, zakaj zmagala sta Kennedy in Johnson. Leta 1963 je Kennedy poslal Lodgea v Saigon za ameriškega veleposlanika. Tam je bil samo deset mesecev in doživel je krvavi padec diktatorja Diema. Predsednik Johnson ga je znova poslal v Saigon leta 1965: za dve leti, v katerih je doživel eskalacijo. Toda medtem ko se je Lodge navduševal nad uspehi ameriške vojske, je FNO začela veliko ofenzivo, in ko ga je Johnson poklical iz Saigona, je izjavil: »Vojno smo dobili.« Aprila 1968 ga je Johnson imenoval za ameriškega veleposlanika v Bonnu, pred kratkim pa ga je Nixon določil za Harrimanovega naslednika v Parizu. Zagovornika vojne, »jastreba« in prijatelja uniforme Lodgea so se v Saigonu razveselili, v Hanoju pa so objavili pesmico na njegov rovaš: o »oslu, ki je obsojen, da prenaša breme«. Zakaj Lodge je za to, naj se vietnamska vojna ne konča s podpisom sporazuma, marveč s popolnim izčrpanjem nasprotnika.

Politično mizarstvo

Takoj po Novem letu so Američani objavili podatke o izgubah in stroških v vietnamski vojni. Lani je bilo izključenih iz boja nad sto tisoč ameriških vojakov (14.521 mrtvih in 92.564 ranjenih). Vietnamska vojna je ena najhujših in najdaljših v ameriški zgodovini. Doslej so ZDA izgubile tudi 4.468 letal in helikopterjev (3.001 v korejski vojni in 27.137 v drugi svetovni vojni). Ti podatki so manj vzpodbudni.

Če je imenovanje Cabota Lodgea za vodjo ameriške delegacije v Parizu dokaj slabo znamenje, pa je velika uganka pisanje Nixonovega najtesnejšega in najpomembnejšega svetovalca Henryja Kissingerja v uglednem listu »Foreign Affairs«. To pisanje je zlasti zanimivo, ker je skoraj nemogoče, da bi Kissinger imel drugačno stališče od Nixonovega.

Henry Kissinger predlaga »dvojni dialog« v Parizu: DRV in ZDA naj bi se pogajale o »postopnem umiku čet in zadevah, ki so s tem povezane, kot na primer jamstvo za neodvisnost Laos in Kambodže, medtem ko naj bi se Saigon in FNO »pogajala o notranji strukturi Južnega Vietnam«. Potemtakem naj bi se Washington ne vmešaval v politično rešitev vojne. Kissinger se tudi ne razburja zaradi mizarke politike v Parizu, češ da so takšna pogajanja zmerom dolga in zapletena. Ne verjame tudi v naglo prekinitve bojev: »prekinitve bojev bo prej prišla zaradi končne rešitve problema«. Po njegovem mnenju bi bilo še najbolje, če bi se pogajalci v Parizu najprej sporazumeli o končnih ciljih, nato pa se vrnili na začetek in razčistili podrobnosti na poti do ciljev. Kissinger misli, da je koalicijska vlada v Saigonu neuresničljiva, češ da so nasprotja med strankami prevelika, zato pa bi bila boljša mednarodna komisija za obravnavanje političnih problemov, ki naj bi znova združili Vietnam. Takšen mednarodni odbor bi morda ustanovili v Parizu, tako da bi nastala mednarodna konferenca, podobna ženevski iz leta 1954.

Zanimivo je, da je Nixon najprej skušal preprečiti objavo tega Kissingerjevega članka, potem pa vnesti vanj nekaj popravkov, vendar se mu to ni posrečilo.

Predstavniki Demokratične republike Vietnam in južnovietnamske Fronte narodne osvoboditve so jasni v svojih stališčih in zahtevah. Najprej naj ZDA začasno ustavijo agresijo zoper Vietnam, potem pa bi se pogovarjali o dokončni odpravi agresije in o umiku ameriških in drugih čet iz Južnega Vietnam.

Ameriški politiki bi zdaj radi prevalili vso krivdo na saigonske »prijatelje in zaveznike«, samo da bi imeli mirno vest. Vendar je jasno, da saigonski »voditelji« niso izvoljeni ljudstva, temveč so jih na tak položaj postavile ZDA. Če si ameriški politiki resnično želijo čimprejšnjega miru v Vietnamu, potem bodo morali predvsem vplivati na svoje saigonske »zaveznike« in se pripraviti na odkrite pogovore z resničnimi predstavniki vietnamskega ljudstva, se pravi s predstavniki DR Vietnam in južnovietnamske Fronte narodne osvoboditve.

STANE IVANC

Pred letnimi skupščinami

16 odst. prebivalcev novogoriške občine je včlanjenih v organizacije ZB NOV. Vključeni so v 45 krajevnih organizacij ZB NOV, 13 organizacij ROP in v 3 organizacije VVI. Razumljivo je, da 8.600 članov te organizacije predstavljajo važen družbeni faktor v občini.

Občinski odbor ZZB NOV je imel 14. januarja redno sejo, ki se je udeležilo 65 članov. Seji sta prisostvovala tudi član RO ZB NOV Slovenije tovariš Julij Beltram in sekretar občinske konference ZK tovariš Stefan Cigoj.

Podano je bilo poročilo o delu odbora v preteklem letu. Konkretnemu poročilu je sledila razprava, ki je osvetlila naslednja vprašanja, s katerimi se ukvarja borčevska organizacija: socialna vprašanja in zdravljenje borcev, stanovanjsko vprašanje, varstvo VVI, priznavanje posebne delovne dobe, prenašanje tradicij NOB in spomeniško varstvo, organiziranost internirancev in deportirancev, delo strokovne komisije rez.

oficirjev in podoficirjev ter sodelovanje pri letošnjih skupščinskih volitvah.

Za vse to tematiko so vodstva krajevnih organizacij ZB dobila dokaj izčrpne napotke, kako naj jih obravnavajo na letošnjih letnih skupščinah, ki bodo januarja in februarja v vsej občini ter tudi napotke, kako naj jih v letošnjem letu rešujejo.

Posebej velja omeniti prizadevanja borčevske organizacije in občinske skupščine, da bi, kolikor je v okviru same občine pač mogoče, izboljšali materialno stanje nekaterih borcev in njihovih dru-

žin. V novogoriški občini je formiran poseben sklad za socialne potrebe borcev. Iz sredstev tega sklada prejema stalno družbeno pomoč 398 upravičencev. Med letom je bilo 129 upravičencem stalna družbena pomoč povišana, enkratnih družbenih pomoči pa je bilo izplačanih 330 prosilcem. Izdatki tega sklada so v preteklem letu znašali 1.966.553,00 N din.

Vendar je na terenu še znatno število takih oseb, ki bi tako socialno pomoč rabili in so do nje upravičeni. Občinski odbor in politično upravni organi novogoriške občine se zavzemajo za to, da bi republiška skupščina sprejela zakon o družbeni pomoči socialno ogroženim borcem in v ta namen ustanovila republiški sklad. Na ta način bi bilo mogoče zadovoljiti realne in pereče potrebe tistih borcev, ki žive v gospodarsko manj razvitih občinah, katere jim pri najboljši volji ne morejo nuditi kaj več.

V prizadevanjih, da bi materialno socialne zadeve svojih članov kar najbolj in najpravičnejše uredili, kljub omejenim finančnim možnostim občine, je občinski odbor ZB NOV izdelal in razpisal posebno navodilo za sestavo predlogov za pridobitev družbene pomoči. S tem navodilom želijo ustvariti kar najbolj enotne kriterije, obzemem pa kar najtočnejše ugotoviti stvarno stanje socialno ogroženih članov v svoji občini.

Udeleženci seje so med drugim odobrili delo članov občinskega odbora ter mestne organizacije v Novi Gorici na proslavah v preteklem letu in še posebej v delu za proslavo, ki je bila 15. septembra v Novi Gorici.

V razpravi so se dotaknili tudi predloga za izločitev rez. oficirjev in podoficirjev iz organizacije ZZB NOV ter za ustanovitev posebne samostojne organizacije. Glede tega predloga so se udeleženci seje izrekli za to, da komisija rez. oficirjev in podoficirjev za strokovno narodno obrambno vzgojo še naprej deluje v okviru organizacije ZZB NOV v občini. Na ta način v novogoriški občini zavračajo predlog o ločitvi.

Del razprave je bil posvečen tudi letošnjim skupščinskim volitvam, ki bodo aprila. Aktivno sodelovanje v pripravah in v izvedbi volitev občinski odbor ZZB NOV zagotavlja tako, da bodo vse krajevne organizacije sprejele določene naloge in obveznosti za na letošnjih rednih letnih skupščinah ter s svojo dejavnostjo zagotovile aktivno sodelovanje pri tej veliki letošnji politični nalogi občanov.

Zaradi obširne razprave, ki je

navrgla vrsto tehtnih predlogov in pobud, so imenoval komisijo, ki bo še ta mesec izdela sklepe in predloge, kar bodo dobile vse krajevne organizacije in kar oo v znatni meri služilo tudi za letošnji delovni program borčevske organizacije v novogoriški občini.

CIRIL ZUPANC

Ob življenjskem jubileju Milke Gregorič-Bratina

Pred petimi desetletji se je v revni kmečki družini v Prvačini rodila Milka Gregorič. V vasi, ki se je še pred njenim rojstvom odlikovala po tem, da so njene napredne ljudske sile zgradile ponosen sokolski dom, je naša slavljenska pod vplivom teh preživljala mlada leta. Ob mnogih krizah in težavah, ki so v težkih časih italijanske okupacije bremenile premmno slovenske družine, je naša zrasla v zavedno in pogumno dekle, kar je zlasti izpričala v času NOB.

Naša slavljenska je že v nastajanju OF na Primorskem prevzela važne in tvegane naloge — kurirke pokrajinskega komiteta KP in aktivistke OF. Zasledovana od sovražnikov je decembra 1. 1942 ušla aretaciji, pa so jo kot aktivistko OF v Brdih, v hajki fašisti ranili in ujeli. Prestala je težke preizkušnje zloglasne kvesture vzgledno, in tako ostala zvesta sebi in svojim sodelavcem. Po vrnitvi iz zapora je nadaljevala delo na še bolj odgovornih in zaupnih mestih do osvoboditve.

Zaslужni aktivistki OF in zvesti sodelavki, ob pomembnem jubileju iskreno čestitamo.

J. B.

Imeli smo ljudi

Ferdinand Kozole

Zadnje decembrsko nedeljo smo se na brestaniškem pokopališču za vedno poslovili od svojega tovariša FERDINANDA KOZOLE. LE iz Stolovnika. Komaj 42 let star je bil dno za dnevom v bojih. Nazadnje se je spet vrnil v Kozjanski ored, kjer je dočkal svobodo. Ljubil je slovensko zemljo in se ji docela posvetil. Bil je rudar v senovskem rudniku. Kljub težkemu delu in utrujenosti je bil vedno dobre volje in nasmejan. Prav takšen je bil tudi med borci, pa če je še tako trda preda. Tako prijazen in nasmejanega se ga bomo vsi borci radi spominjali.

RADO KOZOLE

Anica Brinovec

Smrt, ki je železni zakon življenja, nepremagljiva in nedoumljiva ločnica vsega hoteja, je spet izrgala iz naše sredine človeka, polnega zrelosti in ljubezni.

Globoko pretreseni smo stali ob pre-

ranem grobu in zemlja je pokrila vse želje vsa hoteja, vso vedrost in milino nekoga, ki smo ga poznali, cenili in imeli radi.

Za vedno smo se poslovili od drage Anice, ki je pred dnevi ob novoletnem praznovanju — še vedno in prisrčno segala v roke svojim dragim, svojim prijateljem in znancem...

Njen s toplim smehljajem ožarjeni »srečno« se je iztekel v mrzem, tihem večeru drugega dne — novega leta. Njen ogenj je dogorel, nam pa je ostal le spomin nanjo...

In ta spomin, te moje misli valovijo nazaj v tisti čas, ko je okupator zasul našo domovino, in je tudi Anica Brinovec — Bečeva bila ena izmed naših zavednih mladink, ki je stopala in trpejala v skupnem koraku z vsemi zavednimi ljudmi. Kot mlada delavka je vsak dan trepetala za svoje in svojih dragih življenja in grenko okusila vojne grozote. Kot ženo partizana so jo z malim otrokom in s starši odgnali v taborišče. Koliko bridkih ur je preživela tam, lahko razumejo le matere, ki so se strahote okusile na lastni koži. Nikoli ne bo izmerjena bolečina, ki se je vili v srce matere, ko je čutila pogled vprašujočih oči svojega lačnega otroka, ki mu ni mogla dati kruha. Anica je vse to doživljala.

Takratna usoda pa ji je kljub vsemu trpljenju naklonila življenje, četudi je smrt vsak dan stopala za njo.

Zato je smrtni zanos usode, ki jo je zdaj tako tragično izrgal dragi družini in nad vsem, toliko bridkejši in tako boleč. Moja misel se vtaplja v kruti stvarnosti in v obujni rešitvi rož valovi nad mirvano poslednjo pesem...

Naj ti bo draga Anica, slovenska zemlja, ki si jo nadvse ljubila, spokojno, tiho domovanje, med nami pa bo ostal lep, tope spomin na Te!

PAVLA ROVAN JANA

Franciška Bernot

Pred novim letom, ko smo se vsi veselili novih delovnih uspehov v preteklem letu, se je od nas za vedno poslovila naša partizanska mamica Franciška Bernot iz Stranj pri Kamniku. Poleg številnih znancev in prijateljev sta se od nje poslovila tudi znana kamniška prvoroba France Hribar in Lado Podbevšek.

Ni bilo lahko njeno življenje, bilo je polno trpljenja, vendar z vero v boljšo prihodnost. Njena življenjska pot se je začela leta 1893 na Kregarjevem pri Kamniku. Kmalu je spoznala vse tegebe življenja kmetov in izkoriščanje delavcev. V letih po prvi svetovni vojni se je poročila, in z možem, ki ji je bil vse življenje v največjo oporo, sta ustvarjala družino. Svoje tri otroke sta vzgajala v ljubezni do vsega dobrega in lepega.

Ze spomladi leta 1942 so začeli k Bernotim prihajati partizani in aktivisti NOB. Naslednje leto je Franciška skupaj z možem odšla v partizane, čeprav si je še takrat naložila peti križ. Dlje časa je bila v partizanski bojni v Kamniški Bistrici, kjer je bila za vse partizanska mamica. Skrbela je za njihovo obleko in obutev, negovala je ranjence in jim kuhala. V bolnici je skrbela tudi za svojo ranjeno hčerko Jelko, ki ji je edina še ostala. En sin ji je padel v partizanih, drugega pa je porabala bolezen.

Po osvoboditvi srečamo našo partizansko mamico povsod. Bila je članica ZK, predsednica odbora APZ, aktivno je delala v OF itd.

V bunkarjih pod Kamniškimi planinami si je nakopala bolezen in že leta 1959 je obležala. Zena, ki se ni ustržila ničesar, ki je znala s svojo iznajdljivostjo in potrpežljivostjo izvrševati svoje dolžnosti, je »mama« ustvarila silni, ki so bile močnejše od nje.

Draga naša partizanska mamica, iskreno ti hvala!

T. J.

MLADINA ZA „TV 15“

Nagrajeni prispevek

Triindvajset let samote

Pred občinskim praznikom, to je pred sedemindvajsetletnico 1. grosupeljske čete, sva s prijateljico obiskali Rodetovo mamo na Velikem Mlačevem. Vojna ji je vzela moža in pet otrok.

Kako je bilo med vojno mati?

— Ja, kako? Hudo! Mnogo smo pretrpeli. Gledala sem jo v oči, držala v roki pero in poslušala. Izpod nagubanega čela je s ponosom zrlo dvoje temnih oči, iz katerih je žarelo tudi vse tisto, česar nama ni povedala in kar sva le slutili.

Katerega dogodka se najbolj spominjate?

— Ko je prišel Janko domov... Z njim je bil komandant. Oba sta bila močno utrjena. Janko je kar oblečen legel na posteljo. »Kaj se ne boš sezul?« sem ga vprašala. »Ni varno,« mi je odgovoril. Janko vso noč ni zatisnil očesa. Ko sta se s komandantom zjutraj odpravljala na pot in sem odšla v hlev, sem pred hišo prestrašena obstala. Četa več kot 200 italijanskih vojakov se je bližala hiši. Stekla sem noter. »Fanta, kaj bomo zdaj, Italijani bodo vsak čas tu?« Sama nista vedela, kaj bi. Pa se je vse srečno končalo. Italijani so šli le mimo. Ko je bilo spet

varno, sta se poslovila in odšla.

Vsega, kar sva hoteli vedeti, nama Rodetova mama ni mogla povedati, ker so jo s hčerko in možem že leta 1943 odpeljali na Rab. Tam je doživela strašno poplavo.

— Do pasu smo bili v vodi. Za dve uri so nas spustili pod streho, v delavnico krst, potem pa smo morali spet nazaj. Utonilo je mnogo žena in otrok. Pozneje so naju s hčerko izselili v Gonars, moža pa v Padovo. Ko smo se vrnili iz internacije, smo našli doma le gole zidove...

Je bil tudi vaš mož partizan?

— Ne, on je pomagal doma. Ker je bil leta 1943 odposlanec slovenskega naroda v Kočevju, so ga zapisali v »knjigo smrti«. Ni jim ušel. V Boštanju je bil zaprt, in ko sem mu, nekega dne prinesla hrane, mi je duhovnik dejal: »Nedolžen je bil!« Takoj sem vedela, da so ga ustrelili. Tudi na Janka so razpisali nagrado. Mnogokrat so me zasiljevali, pa se je vse dobro izteklo. Pravočasno sem ga obvestila o nevarnosti in ni več hodil domov. Da, pet jih je šlo v boj, pa nikogar nimam več. Tudi Janko je padel — pri Bosiljevem na Hrvaškem — štiriindvajset let mu je bilo, Zalki devetnajst, Francetu devetindvajset...

Ogledovala sem sobo. Na steni visi Jankova slika, pa slika maršala Tita... Gledala sem tudi njo. Štiriinosemdeset let ima, a ji ne bi nihče prisodil toliko. Rdeča so njena lica, vzravnana je njena postava in mladostne so njene oči.

Zakaj so vaši otroci odšli v partizane?

— Za našo! Pokazala nam je slike in še dodala: — Ničesar nismo dobili, ko smo se vrnili...

Kaj mislite o današnjem svetu?

— Mislim, da vojne ne bo. Sicer sem že dve prestala, pa bi morda še eno!

Kaj delate zdaj?

— Najraje berem... In res stoji v kotu velika omara s knjigami. Rodetova mama jih je že vse prebrala, zato smo ji obljubili, da ji bomo poslali novih, iz naše knjižnice.

Poslovili sva se. Na mizi pa je ostal šopek rdečih nagelnov, ki smo ji ga prinesle v spomin. Tudi na obljubo nisva pozabili. Mami, ki živi že triindvajset let v samotni, smo že dvakrat poslali knjige z željo, da bi ob njih preživela še mnogo prijateljev uric. In še ji bomo!

SONJA JERIC, osnovna šola Prule

ALENKA TRONTELJ, Grosuplje

Kolektivni hoteli Turist

KO SMO V PETEK PRIŠLI V SOLO SO NAS ČAKALA VASA DARILA. ZATO SE VAM V IMENU SOLE POLJANE NAJLEPŠE ZAHVALJUJEM.

ŽELIMO VAM TUDI SREČNO IN ZADOVOLJNO 1969. LETO.

VAS POZDRAVLJA

CVETKA KUMP
CEROVEC 1
p. Dol. Toplice

Košarica z naboji

Tudi moja dva brata sta doživljala hude dni lakote in strahu v drugi svetovni vojni. Mlajši brat je imel takrat štiri leta, starejši pa sedem.

Bilo je zgodaj zjutraj in oba sta še spala, ko je pričelo strašno pokati. Takoj sta bila na nogah. Pogledala sta skozi okno. Nič nista videla, le pokalo je, da je bilo groza. Hotela sta na klanec pred hišo, pa ju mati ni pustila. Ostala sta pri oknu in čakala, kaj bo. Kmalu sta imela kaj videti. Skozi vas so tekli Italijani in kričali nekaj nerazumljivega. Bežali so pred partizani! Fanta sta hitro vzela košarici, jo mahnila po koluvozu na konec vasi in pričela pobirati naboj, ki so jih izgubili Italijani. Kmalu sta bili košarici polni. Doma sta košarici z naboji spravila v klet in počakala partizane. Le-ti so se od srca nasmejali, ko so zvedeli, kje sta dobila naboj, in bili veseli, da njim ni bilo treba pobirati.

MARIJA MIKLAVČIČ
Idrija, Vojkova 9

Pohod pionirjev v Dražgoše

Vsako leto se spominjamo dražgoške bitke.

V teh dneh smo pionirji škofjeloške občine šli na pohod v Dražgoše. Pionirji iz Železnikov smo se v Selcih pridružili pionirjem iz Škofje Loke, Trate, Poljan in Gorenje vasi. Z nami so šli tudi prvoborci naše občine. Pot je bila naporna in precej strma. Ponoči je zapadlo tudi nekaj snega.

Počasi smo se vzpenjali po strmih področjih in premišljevali, kolikokrat so to pot prehodili partizani. Niso hodili tako brezskrbno in veselo kakor mi danes. Mnogim se je v tem kra-

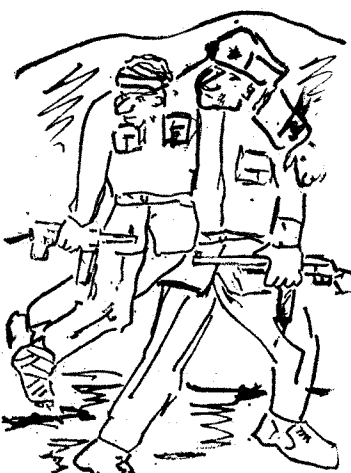
ju iztekla pot življenja. Takoj nad Lajšami stoji spomenik, na katerem je vklesano, da jetukaj padlo sedemnajst borcev selške in poljanske čete.

Od tu smo šli tiho proti cilju. Ustavili smo se šele pod Bičkovsko skalo, a je zaradi meglice ni smo videli. Odpravili smo se naprej. Končno smo dospeli do Dražgoš. Tu smo se poklonili borcem, ki so padli med narodnoosvobodilno vojno. Pionirji so položili venec in izvedli kratek program. Nato smo se napotili v šolo, kjer smo dobili topel čaj in malico. Ko smo se odpočili, nam je prvoborec tovariš Milan Zakej pripovedoval o dražgoški bitki, v kateri se je boril tudi sam. Napeto smo ga poslušali in si v duhu predstavljali težke dni, ki jih je prestajal naš narod. Obenem pa smo sklenili, da bi čast domovine branili tudi mi, ako bi nas ogrožal sovražnik. Seveda pa želimo, da se grozote vojne ne ponovijo več.

Iz Dražgoš smo se sputili v dolino. Do Rudnega smo šli peš, tam pa nas je čakal avtobus, ki nas je odpeljal do Železnikov. Pred spomenikom predhodnikov pionirjev so nam učenci nižjih razredov priredili sprejem in izvedli kratek kulturni spored. Nazadnje smo položili venec, potem pa smo odšli domov.

Tako se je končal pohod pionirjev škofjeloške občine.

JANEZ KAVČIČ, 8.b
Osnovna šola Železniki

Narisa: Jože Romšek, Brezovica 4., pošta Semič

Jurij Tretjak:

Partizan na straži

V gori stal je partizan, na straži, ves s temo obran, nemirno utripalo mu je srce, za narod naš, za nas, za vse!

In v mislih vidi domačijo svojo, pšenico v klasju in živine polno stajo, a v rožah vrt in češnjev cvet — prekrasni si slovenski svet!

Pismo — poročilo

Pošiljam vam prisrčne pozdrave vseh učencev osnovne šole V. de Pregarčeve v Ljubljani. Vaš častnik redno prebiram, posebno mi je všeč »Kotiček mladega rodu«. Zelo rada rišem in rešujem križanke. Upam, da jih boste kdaj objavili. Sklenila sem, da bom postala vaša sodelavka in vam večkrat pisala o novicah iz naše šole in o delu našega pionirskega odreda. Na sejah pišem zapisnike in tako se mi je nabralo že veliko podatkov o delu pionirskega odreda.

Na naši šoli je zelo veliko otrok, ki se poleg učenja pridno udeležujejo v pionirski organizaciji.

Izvršili smo že veliko akcij. Zbirali smo star papir in steklenice, zbrali denar za ponesrečenec, ki jih je prizadel potres, in za otroke iz Vietnama. Tudi na stopali smo že večkrat. Na zadnjem sestanku pionirskega odreda smo razpravljali o reviji Kurirček, ki je v okviru Kurirčkove knjižnice izdala v mesecu novembru kar štiri knjige: »Tolminski punkt«, »Vrabc s puško«, »Črne sršenov« (I. in II. del) in »Partizanske pesmi«. Pionirji so bili teh izdaj zelo veseli in se bodo nanje tudi naročili.

DARIJA BURGER
Ljubljana, Partizanska 41

Pišete nam..

Spoštovano uredništvo!

Moj očka je bil partizan in zato zelo rad prebiram »TV 15«. Mladinsko stran pa preberem od A do Z. Odločil sem se, da vam pošljem pesmico, ki se mi je porodila v moji osnovnošolski glavi. Če bo vredna objave, se bom potrudil in napisal še kaj.

Lep pozdrav od vašega zvestega bralca!

JURIJ TRETJAK
Maribor, Koseskega 36

Dragi Jurij!

Prisrčno in kar dobro napisana pesmica »Partizan na straži« da slutiti, da se v tvoji osnovnošolski glavi skriva še marsikaj. Pobrska in zapiši! Morda raje v prozi? Veš, pesnikovati le ni tako lahko...

Lepo pozdravljen!

MILENA

Spoštovana tovarišica Milena!

Preteklo je že precej časa, odkar sem vam poslala svoja pripevka. Takrat sem vam obljubila, da se bom v »TV 15« še oglašala. Zdi se vam, da sem obljubo snedla, kajne? Takrat sem pa resno mislila. Zelo rada bi pisala, toda vedno me je kaj zadržalo. Zda učenje, zdaj spet kakšno drugo opravilo, tako da ste me upravičeno že lahko pozabili. Da se vam predstavim: obiskujem 1. b razred gimnazije Tabor v Mariboru in s pričetkom novega šolskega leta so prišle tudi nove skrbi. Pravi, da je gimnazija »šola strahu«, vendar se mi zdi, da to le ne bo držalo. Povsod je treba delati, saj brez dela ni jela! Učenje, pa tudi pisanje mi ne delata preglavic. Posebno rada pišem, in imam doma že cel kup spisov in tudi nekaj pesmi. Ze v osnovni šoli so tovariši predavatelji trdili, da je moje pisanje dobro, da je čustveno in da seže v človeška srca. No, ne vem, če je ravno tako, res pa je, da so me pohvalili tudi v pionirskem taboru na Sutjeski, kjer sem bila lansko leto.

Toliko v opravičilo. Objubljam vam, da se bom še kaj oglašala.

MIRJAM FRIC,

Gorišnica 111

Draga Mirjam!

Hvala za pismo in obljubo! Konec koncev tudi jaz nimam mirne vesti. Tvoj prispevek »Ovčja pastirica« še vedno leži v mojem predalu. Objavila ga bom sigurno, vidi pa, da svojih sodelavcev — čeprav jih ni ravno malo — ne pozabljam. Tudi tistih ne, ki so se oglašili le enkrat. Sem pa vesela, da si o sebi napisala malo več, da si se predstavila. Do danes sem vedela le za tvoje ime.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Spoštovana tovarišica Milena!

Pošiljam vam risbo, narisano s tušem. Mislim, da vam bo všeč. Če vam ni, mi odkrito povejte. Zelo rad rišem risbe iz partizanskega življenja, ki si ga v svoji domišljiji živo slikam. Moj prispevek naj bo le delček v vašem časniku, ki mi je zelo všeč. Pogrešam pa v njem več tiska o mladini v NOB. Vam lahko pošljem tudi risbo, narisano z barvicami? Zelim vam mnogo uspeha pri urejanju. Prejmite lepe pozdrave od vseh mladih iz Semiča.

JOŽE ROMSEK
Brezovica 4, p. Semič

Dragi Jože!

Tvoja risbica je prišla kot naročena. V bodoče nameravamo na tej strani objavljati predvsem ilustracije mladih. (ZATO VABIM K SODELOVANJU VSE, KI RADI RIŠEJO. NE POZABITE PA NAPIŠATI, IN KAJ RISBA PREDSTAVLJA, IN KAJ STE HOTELI Z NJO Povedati!) Riši pa kar s tušem, je še najbolj primerno!

Pozdravi vse mlade v Semiču in oglašite se!

MILENA

Okrogle in oglate

● Premalo je napisal... Neki znan časopis je vprašal različne znane osebnosti, katerih sto knjig štejejo za najboljše. Znan angleški pisatelj Oscar Wilde je odgovoril na to vprašanje takole: »Kako naj vam naštejemo sto najboljših knjig, ko pa sem jih doslej napisal komaj pet?!«

● Pošteno jim je zagodel. Beograjska »Politika« je objavila tole mikavno zgodbo: Blagoje Dimovski, traktorist iz Bitolja, je skoraj vsako jutro, preden so prispeli na delovno mesto njegovi tovariši, hodil na lov ter se je skoraj vedno vračal z ustrelnim zajcem. Zajca je odril, ga položil na neko drevo, po delu pa ga je odnesel domov. Njegovi tovariši so sklenili, da se bodo pošalili z njim, vzeli so mu zajca, ga spekli in pospravili. To so nekajkrat ponovili, dokler ga niso ujezili. Blagoje je neko jutro vstal zelo zgodaj in je v vasi Novaci ubil izredno velikega mačka. Odril ga je in položil na isto drevo, na katerem je ponavadi puščal ustreljene zajce. Tisti dan popoldne, ko so nehali delati, mu je neki tovariš, smejoč se, dejal: »Blagoje, danes pa si ubil velikega zajca, vendar pa je, vse tako kaže, bil močno v letih, ker mu je meso bilo nenavadno trdo.« Medtem ko so se drugi tovariši glasno smejali, je Blagoje izvelkel izpod bližnjega grma veliko pisano krzno z dolgim črnim repom, jim ga vrgel in jim zabrusil: »Poglejte, kaj ste danes pojedli!« Odtlej ni Blagoju nikdar več zmanjkalo noben zajec.

● Zakaj? Zato! Časnikarji so vprašali Branka Pešića, zakaj so vstopnice za nogometne tekme tako drage, in on je odgovoril: »Zato, ker imajo tisti, ki določajo cene, brezplačne vstopnice!« Pa so ga nedavno vprašali še, zakaj ni stanovanj za delavce, in Pešić jim je lepo razložil: »Zato pač, ker imajo tisti, ki odločajo o denarju za gradnjo stanovanj, že zdavnaj stanovanja...«

● Zakon je zakon! V Troyu (na severovzhodu ZDA) sta hotela zapeljati zakonca z avtom v kino na prostem. Stražnik jima je prepovedal vstop z utemeljitvijo, da je gledanje filma prepovedano za osebe pod osemnajstim letom starosti. Zakonca sta bila precej starejša, pač pa je bil njun otrok — osemmesečni dojenček, ki je mirno spal na zadnjem sedehu v avtu odločno premlad... Tako je prav! Ravnaj drevesce, dokler je še mlado!

● Originalna kazen... Afriški politik in pisatelj Leopold Senghor je povedal: »Oče me je vpisal — da me je kaznoval in ukrotil — v šolo za bele otroke...«

● Pogum strahopetnih... Zahodnonemški članek Hans Kasper pravi: »Bojazen pred veliko vojno spodbuja dandanes v mnogih pogum za uprizorjanje majhnih vojn.«

● Vabljava obljuba... Hamburški tednik »Die Zeit« je objavil v stolpcu »Zenitve in moštvo« takle oglas: »Neki smrtnik išče spremljevalko do skupne grobnice.«

● Poslednja strast... »Samoljublje je v starosti poslednja strast,« je rek, ki ga časnik »Combat« pripisuje francoskemu predsedniku de Gaulleu.

● Preresna presoja... »Ljudje grešijo,« je menil Oscar Wilde, angleški pisatelj, »če presojaajo vse, kar se jih tiče, preresno. Ko bi se bil že jarnski človek naučil smejeti, bi bila naša zgodovina drugačna.«

● Nagrobni napis. Neki Stevica, ki počiva na pokopališču pri Zrenjaninu, si je dal vklesati v nagrobni kamen napis: »Mimoidoči, postoj, spomni se Stevice, dolžnika, ki ga žrle so stenice, pokopale pa menice...«

● »Resničnost postane včasih pri- vid, vendar nikoli narobe,« je napisal v romanu »V imenu hudice« nemški pisatelj Hans Habe.

Mihailo Marić: Za kulisami emigracije

Na plačilnem seznamu CIA

Nekega večera je Slobodan Stanković-Cata dolgo delal v svoji pisarni v poslopju Radia Svobodna Evropa. Pomagal mu je Nenad Petrović. Nobene izmed treh ameriških tajnic ni bilo več, zato je Cata prosil Nenada, naj mu prepiše stran angleškega teksta. Bil je prepričan, da Petrović ne zna angleško, zlasti še, ker je njegov mladi pomočnik nosil s seboj učbenik za začetnike. V resnici pa je Petrović že kar dobro poznal ta jezik, saj se je imel prilagoditi učitju v M. S. O., kjer se je lahko pogovarjal z angleškimi vojaki, pa tudi v RFE, kjer je bilo na pretek angleško govorečih ljudi.

Dve funkciji

»Ko sem prepisoval tisto informacijo, sem takoj uvidel, da gre za povezavo emigrantskih organizacij z Mihajlom Mihajlovom,« se spominja Nenad Petrović.

Kaj je o tem — in komu — pisal Stanković?

Šef urada 211 v RFE Slobodan Stanković-Cata ima dve funkciji: je »chief« Jugoslovanske sekcije v RFE in »vodja« emigrantske organizacije JDS. Zanimivo je, da je prej postal »chief« kot »vodja«, da opravlja obe funkciji v istem prostoru in da za svoje delo dobi- va denar iz blagajne CIA.

Stanković spremlja vse dogajanje v Jugoslaviji, pri čemer si pomaga z jugoslovanskimi časopisi, prisluskovalno službo RFE, pisanjem tujih listov o Jugoslaviji, »privatnimi« informacijami, osebnimi srečanji »funkcionarjev« in članov JDS z našimi ljudmi, ki delajo v tujini ali pridejo tja kot turisti.

Stanković sestavlja tako imenovane »memorandume«, dnevne informacije o aktualnih dogodkih v Jugoslaviji, ki jih vsak dan odda amerišskemu vodstvu RFE, svojim kolegom v vzhodnoevropskem sektorju, po en primerok pa gre v Radio Liberty (Radio Svoboda), posebno protisovjetsko radijsko postajo.

Stanković analizira minule dogodke in napoveduje nove, in sicer po temah: gospodarski ukrepi, mednarodni odnosi, cerkev, volitve, mladina itd.

Stanković komentira in piše »analitična poročila« o odnosih med Jugoslavijo in ZDA za interne »Biltene« RFE.

Stanković podpira delo tako imenovanih »jugoslovanskih redakcij« v nemških radijskih postajah Deutschewelle in Deutsche-funk v Kölnu: pošilja jim emigrante kot delovno silo ter proti-jugoslovanske članke.

Stanković vodi tudi JDS, katere sedež v njegovem uradu 211, tam pa je tudi arhiv JDS, kartoteka, seznam članstva, naročnikov »Srpskih vidikov«, uredništvo tega lista (ki je leta 1967 nehal izhajati) itd.

Torej ni potrebna posebna mo-drost, da uganemo: ameriška obveščevalna služba CIA vodi preko Stankovića tudi emigrantski Juž-noslovenski demokratski savez. Sicer pa se Stanković usti, da je »ameriški človek«, da bo dobil ameriško državljanstvo — in še z nečim drugim.

Sreča v nesreči

Nekega julijskega dne, tri me-sece po prihodu v München in RFE, se je Nenad Petrović pone-srečil pri delu. Zamislil se je in si kar hudo poškodoval roko. Me-seci dni mu ni bilo treba v službo, tako da je imel dovolj časa za obisk emigrantskih lokalov v Münchnu. Tako je obnavljal po-znanstva z emigrantskega kongre-sa in se družil tudi z nekdanjimi ljotičevci, ki so bili Stankoviće- vi »smrtni sovražniki«.

Stanković je zvedel za to in ne-kega dne mu je rekel:

»Kaj, bratec, k onim od Iskre zahajaš?«

»Da, bil sem tam, vendar ne pojdem več.«

»Zakaj pa ne?«

»Gospod Slobodan, saj sami ve-ste, kako govore o vas, kako vas kolnejo. Jaz pa naj bi vse to po-slušal!«

»Ravno to hočem: poslušaj jih, potem pa mi boš vse povedal. Lahko jih tudi malo izžveš s tem, da se strinjaš z njimi...«

»General si ne sme sa-mo prizadevati, da bi do-bil vojno, temveč mora da-ti tudi svoj delež s tem, da do njih sploh ne pri-de.«

Bernard Montgomery britanski feldmaršal v pokoju

RADIO FREE EUROPE Research
COMMUNIST AREA

YUGOSLAVIA: Party Ideology

21 September 1966

PARTY REFORMS IN YUGOSLAVIA: NEW ORGANIZATIONAL SET-UP

Things are moving rapidly in Yugoslavia. Bearing in mind Tito's age and what might happen when he dies, the Yugoslav

Posnetek interne in zaupne informacije urada 211, ki jo je Stanković poslal vodstvu Radia Svobodne Evrope, uradom za vzhodno Evropo v RFE in Radiu Liberty. Informacija obravnava »Partijsko ideologijo«.

Tako je Petrović postal agent, ki ga je Stanković pošiljal v ljotičev-ski tabor. Ni pa slutil, da bo imel od tega tudi koristi.

Vohljanje med emigranti

Ratko Obradović, ljotičevce kakšnih petdesetih let, ki je kot komandant bataljona pri Srbskem prostovoljnem korpusu požigal in moril po Srbiji, je Čatovega osebnega sekretarja, kot je rekel, sprejel dokaj prijazno.

Pisarna šefa tiskarne »Iskre« je bila neugledna sobica z navadno pisalno mizo, železno posteljo in dvema stoloma. Petrović je tam srečal Boška Živadinovića, ki je tudi delal za emigrantski list. Obradovića je zelo zanimalo, kaj počne Stanković.

»Gospod Stanković ima polne roke dela,« je povedal Nenad.

»Ti si mu pa za tajnika?«

»Kaj pa morem, nekaj moram delati.«

»No, no,« je rekel Obradović, »saj ta Judeša (JDS) nima nikogar na svoji strani. On je edini Srb, vsi drugi so ustaši. Že zdaj p.eše, kot mu žvižgajo, pozneje pa ho še huje.«

Ratko Obradović je nenehno zmerjal »odpadnika Cata«, ki je zapustil »zborake« v Münchnu.

»Uničen bi bil v tednu dni, če ne bi imel ameriških prijateljev. Amerikanci vzdržujejo njega in njegovo stranko.«

»Oprostite, toda tega res ne vem!«

»Kaj? Ne veš? Kaj si morda slep?« se je razplamtel Obradović. »Cata je na plačilnem seznamu v »Fraje Evropi«, po ukazu Američanov se je ločil od nas in ustanovil

tisto svojo Judeso... To že vrab-ci čivkajo.«

»Oprostite, prosim. Gospod Slobodan pa pravi, da vsi vedo, da vas financirajo vaši gospo-darji...«

Živadinović je jezno rekel: »Sram ga naj bo!«

Obradović je zardel kot rak in dejal:

»Amerikanci so zbrali nekaj na-ših odpadnikov in ustašev in usta-novili tisti savez, ki ga imenujejo »demokratski«, da dela zanje...«

Ko je Obradović tako govoril, so se odprla vrata in v pisarno je stopil velik, lepo oblečen starejši moški prijetne zunanosti.

»To je tisti fant, ki ga je Cata tako na hitro ujel v svojo mrežo,« je rekel Obradović prišleku. »No, kaj bi to. Bo že sam uvidel, kak-šen človek je Cata!«

Prijazni gospod je pogledal Pe-trovića in se naredil, kot da je preslišal Obradovićevo pripombo na račun Slobodana Stankovića.

Prišlek je bil Ratko Peražanin.

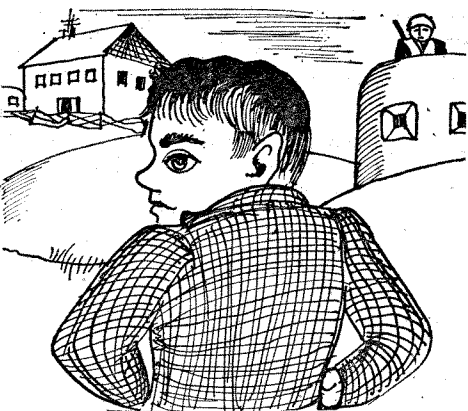
(Nadaljevanje prihodnjič)

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in klišei CGP »DELO«, Ljubljana, — Tomšičeva 1 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 N-din — Posamezna številka stane 40 din oziroma 40 N-par. Za inozemstvo stane »TV 15« 30 N-din — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pritičje, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29. — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

PIŠE: ANA KUCELJ

JANEZOVA ČETA

RIŠE: J. RAVNIK

70. Partizanski odredi, brigade in druge enote so imele svoja imena. Velikokrat se je slišalo o njihovih bojih in zmagah. Tudi na terenu je rasla morala. Pionirji so si hitro zapomnili imena pušk in strojnic, brž so vedeli, kako se to ali ono orožje uporablja, katero je boljše in kakšne naboje potrebuje. Mirče je šel včasih namesto sestre k obveščevalki v postojanko. Če ga je tam kdo vprašal, kaj išče in če ve kaj o partizanih, se je delal prav bedastega. Povsod je vtikal svoj nos, a znal je molčati in biti skrivnosten. Se Janezu ni vsega zaupal.

71. Tako je minilo poletje in bližala se je jesen 1. 1943, tista velika jesen, ki je prinesla toliko čudovitih doživetij. Konec avgusta je Mirče kot običajno pešalil proti vasi, kjer je bila vojašnica. Nesel je obveščevalki Stefki letake, radijske vesti in dve pesmarici. Ustavila ga je straža. Ker ga je poprej vedno takoj izpustila v vas, se ni obnašal nič bolj previdno. Toda prijeli so ga in vzeli iz platnene torbe literaturo. Pa se je znašel in dejal, da so ga pri brvi čez potok srečali trije možje in mu dali te papirje, naj jih ne-se v vojašnico.

72. Odvedli so ga pred komandanta in tam se je delal še bolj neumnega, da je lahkover-neže prepričal. Zabičali so mu, naj ne hodi več od doma, on pa je stekel proti Vrh, kar so ga nesle noge. Povedal je Gelci in Francki. Takoj sta zaslutila nevarnost, saj se je že slišalo brnenje motorjev iz vojašnice. Tudi Janez se je z njima umaknil iz vasi. Vendar Italijanov ni bilo v Vrh, pač pa je prišlo nekaj belčkov. Spraševali so Brezari-co, kje sta Gelca in Francka, a ona ni nič odgovorila. Belček jo je udaril po ustih, da se ji je ulila kri.